AUSTRIA, FRANCE, GERMANY, GREECE, LUXEMBOURG 3.00 EUR; SWEDEN 32 SEK; SWITZERLAND 4.80 CHF; BIH 5.00 BAM; CRNA GORA 2.50 EUR; HRVATSKA 19 HRK; MAKEDONIJA 150 DEN; SLOVENIJA 2.50 EUR

150 DIN

8 600102 660014

VREME

11. JUN 2009. BROJ 962

KULTURA SEĆANJA: PRIZREN 1999.

OTVARANJE VATRE NA NEMAČKI NAČIN

UPISNA GROZNICA

PET NAJBOLJIH FAKULTETA

U IZBORU "VREMENA"

TAJNA ORUŽJA >> RUSKI TOP U BEOGRADSKOM PODRUMU

Najbrže

• 50% POPUSTA U PRVA DVA MESECA • NAJBOLJA CENA - ADSL od 799 din* • 20% POPUSTA za avansne uplate
• 5% POPUSTA za redovne uplate • BESPLATAN ADSL modem i setup • BESPLATNI ino pozivi (do 20 minuta)
• 10 x NIŽA cena telefoniranja ka inostranstvu • NAJKVALITETNIJI i najbrži pristup Internetu
• NAJBRŽA realizacija • VRHUNSKA tehnička podrška 24x7 • Za vreme odmora plaćate samo održavanje servisa

** mesečna pretplata za EUnetADSL Surf1 paket za fizička lica bez uključenog PDV-a.*

EUnet
NajBoje Interneta

EUnet Info Centar 0800 300 400 | www.EUnet.rs | prodaja@EUnet.rs | 011 330 5678 | 021 427 800 | 024 558 955

VREME
11. JUN 2009.
BROJ 962

Izdavač: NP "VREME" d.o.o.
Mišarska 12–14, Beograd

DIREKTOR
Branko Popović

POMOĆNICI DIREKTORA
Vojislav Milošević
Stevan Ristić

FINANSIJSKI DIREKTOR
Daniela Vesić

GLAVNI UREDNIK
Dragoljub Žarković

ODGOVORNI UREDNIK
Filip Švarm

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA
Aleksandar Ćirić

SEKRETARIJAT
Mirjana Kalezić

REDAKCIJA
Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević, Aleksandar Anđić (foto@vreme.com), Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Vera Didanović, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Jelena Grujić, Nebojša Grujičić (kultura@vreme.com), Andrej Ivanji (svet@vreme.com), Zoja Jovanov (biznis), Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić, Saša Rakezić (strip@vreme.com), Tamara Skrozza, Vladimir Stanković, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić (međuvreme), Ljubomir Živkov

DOKUMENTACIJA
Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com), Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

TEHNIČKA REDAKCIJA
Ivan Hrašovec (t. urednik), Tanja Popović, Vesna Srbinović, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
KOREKTORI:
Ana Ćuk, Stanica Milošević;
LEKTORI: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
DAKTILOGRAF: Zorica Nikolić

INTERNET IZDANJE
http://www.vreme.com
Marjana Hrašovec

PRODAJA I PRETPLATA
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

RAČUNOVODSTVO
Slavica Spasojević

MARKETING
(marketing@vreme.com)
Goran Kosanović (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

ŠTAMPA:
Rotografika, Subotica

OBRADA TIRAŽA:
Data Press

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

4 MEĐUVREME

10 ZOOM: Guranje problema pod tepih

12 ŠTA STUDIRATI U SRBIJI: Diploma za budućnost

18 VANREDNI LOKALNI IZBORI: Mala izlaznost veliki rezultati

20 ZAKONI: Agencijska regionalizacija

22 POLICIJA: Na nišanu u vršenju službe

24 CENTRALNA PROSLAVA DANA POLICIJE: Na mestu voljno

26 INTERVJU: Suzan Rouz-Ekerman, profesor prava i političkih nauka na Univerzitetu Jejl

28 SEDAM GODINA PRIVATIZACIJE MEDIJA U SRBIJI (4): Muku muče da prodaju

30 NATO BOMBARDOVANJE SRBIJE (1999–2009): Smrt u prisustvu mirovnih trupa

35 DODATAK: Vreme Beograda

43 NUSPOJAVE: Okvir za mržnju

45 BIZNIS

52 LJUDI I VREME

55 LISICA I ŽDRAL: Savremenik naroda najstarijeg

KULTURA

56 STERIJINO POZORJE '09: Odrastanje naroda i druge priče

59 INTERVJU: Luk Bondi, režiser i pisac

61 TV MANIJAK: Etiketa

SVET

62 KINA, SEĆANJE NA TJENANMEN: Zavet ćutanja

64 EVROPSKI IZBORI: Poraz japijevaca

66 MERIDIJANI

MOZAIK

68 TAJNA ORUŽJA: Ruski top u beogradskom podrumu

74 POŠTA

76 STRIP: Iskreni saveti putnicima

78 VREME UŽIVANJA: Špijun

Učestale pogibije policajaca tokom vršenja službe i u Srbiji i u Hrvatskoj pokrenule su u obe države razmišljanja o tome kako se i zašto takve tragedije događaju. Nažalost, analitički statistički instrumenti oba ministarstva nisu dorasli zadatku da temeljito ispitaju sve okolnosti i iz analize izvuku pouke
PIŠE: MILOŠ VASIĆ

Koncept SP kao isključivo "festivala domaće drame" mogao bi se vratiti u opticaj jedino po cenu beslovesne automarginalizacije samog Pozorja
PIŠE: TEOFIL PANČIĆ

Osim pobede u Grčkoj, partije levog centra jedva da su prešle dvadesetak procenata. Jedan od razloga poraza socijaldemokrata jeste što su u poslednjih desetak godina sve više počeli da liče na demohrišćane veličanjem slobodnog tržišta i modernog turbokapitalizma zapostavljajući socijalnu državu
PIŠE: ANDREJ IVANJI

NA NASLOVNOJ STRANI: ELEKTROTEHNIČKI FAKULTET U BEOGRADU
FOTOGRAFIJA: MILOVAN MILENKOVIĆ

NOVOGOVOR

VREMENSKI ŽIG

Slikao sam se prošle nedelje, biometrijski za ličnu kartu. Dugo sam čekao na red, pa mi se malo vrtelo dok mi je onaj aparat, liči na fotografski, merio dubinu vremenskog žiga na licu. Gledam u Ono i kažem sebi: "Kad te sad u'vati e-vlada. Oni su spremni, a ti?" Odem kući i počnem da učim izraze novog vremena:

"**Elektronski dokument** je skup podataka sastavljen od slova, brojeva, simbola, grafičkih, zvučnih i video zapisa sadržanih u podnesku, pismenu, rešenju, ispravi ili bilo kom drugom aktu koji sačine pravna i fizička lica ili organi vlasti radi korišćenja u pravnom prometu ili u upravnom, sudskom ili drugom postupku pred organima vlasti, ako je elektronski izrađen, digitalizovan, poslat, primljen, sačuvan ili arhiviran na elektronskom, magnetnom, optičkom ili drugom mediju. Elektronskom dokumentu ne može se osporiti punovažnost ili dokazna snaga samo zato što je u elektronskom obliku.

Vremenski žig je zvanično vreme pridruženo elektronskom dokumentu ili grupi elektronskih dokumenata, kojim se potvrđuje sadržaj elektronskog dokumenta u to vreme, odnosno sadržaj svakog dokumenta u grupi;

Sistem za formiranje vremenskog žiga je softversko-hardverski sistem za formiranje vremenskog žiga koji ima pristup tačnom vremenu u skladu sa zakonom;

Izdavalac vremenskog žiga je pravno lice koje poseduje sistem za formiranje vremenskog žiga i koje izdaje vremenski žig."

Naučio sam sve naizust, jer to su odredbe iz Zakona o elektronskom dokumentu, u proceduri u Skupštini Srbije. Prilično siguran, jer mislim da znam ono što će oni tek znati, odem u zakazano vreme po ličnu kartu i, naravno, zaboravim da ponesem Uverenje o podnetom zahtevu.

"I da ste poneli, ne biste dobili ličnu kartu", teši me ljubazna službenica: "Pao sistem." "Kad će da proradi?" "Ne znam."

Milan Milošević

HEROJI ONOG DOBA

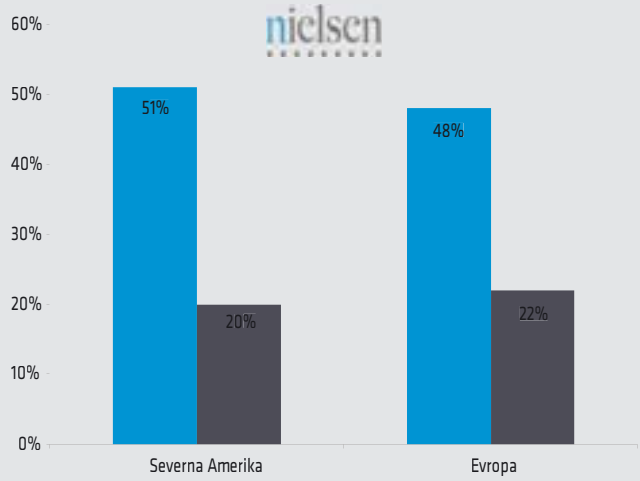
POSLEDNJI OD DESETORICE

DESET VELIČANSTVENIH: Velimir Terzić, Peko Dapčević, Arso Jovanović, Josip Broz, Branko Poljanac, Koča Popović, Kosta Nađ, Rade Hamović, Petar Drapšin, Mihajlo Apostoloski

Ratomir Rade Hamović, general-pukovnik JNA, nosilac Partizanske spomenice 1941. i dugogodišnji načelnik Generalštaba JNA, preminuo je 19. maja u Ljubljani u 94. godini. Njegova urna položena je 6. juna u Aleji narodnih heroja na Novom groblju u Beogradu. "Umro je poslednji član iz plejade Titovog vrhovnog štaba NOV i POJ iz NOR-a još od početka 1942. godine sa sedištem u Foči i vodeći operativno-strategijski tvorac i planer pobjedonosnih Završnih operacija JNA za oslobođenje Jugoslavije 1945. godine", napisao je u In memoriamu, objavljenom u "Politici" 5. juna, Svetozar Oro, general-potpukovnik JNA i nosilac Partizanske spomenice 1941. "Umro je", kaže Oro, "poslednji od njih desetorice sa istorijske fotografije iz februara 1945. pred konačnu pobjedu. Na njoj je Tito sa pobjedničkim komandantima i užim dijelom Vrhovnog štaba. Svi su odavno preminuli: Tito, Peko, Koča, Kosta, Petar, Arso, Mihajlo, Velimir, Branko."

OBJAŠNJENJE KRIZE

Istraživanje agencije Nielsen sprovedeno u 52 zemlje pokazuje da većina ispitanika misli da mediji nisu u dovoljnoj meri informisali javnost o uzrocima trenutne ekonomske krize. U svim regionima obuhvaćenim istraživanjem, osim u Aziji, dvostruko je više onih koji se slažu ili potpuno slažu sa tvrdnjom da mediji nisu učinili dovoljno da bi rasvetlili trenutno ekonomsko stanje. Informacijama koje su o recesiji dobili preko medija naročito su nezadovoljni stanovnici Severne Amerike gde je čak 51 odsto ispitanika podržalo ideju da mediji nisu učinili dovoljno, a prate ih ispitanici iz Evrope među kojima 48 odsto ima isti stav.

IGRALIŠTE

JURIŠ LAKE KONJICE

U jednoj stvari je Radomir Antić, prvi trener srpske fudbalske reprezentacije, uspeo: napunio je najveći stadion u državi i njegov tim je imao podršku kakva nije viđena dugo godina unazad. Da bi se do toga došlo, ekipa je morala stalno da pobeđuje proteklih devet meseci, i osim poraza od Francuza, promašaja nije bilo, što je Srbiju dovelo pred samu kapiju Svetskog prvenstva naredne godine u Južnoj Africi. Antić zna da je osnova svega dobro raspoloženje i na tome je najviše radio proteklih meseci, širećи pozitivan duh kad god bi se pojavio pred novinarima, ne skidajući osmeh s lica i uveravajući naciju da sve ide po planu i da će se do dobrog rezultata doći sigurno.

Za sada, sve ide bolje nego što se očekivalo i to je nešto što srpsku fudbalsku javnost raduje i sokoli, a tim koji je pre dve godine doživeo da mu maltene niko ne dođe na kvalifikacionu utakmicu sa Poljskom, doživeo je "stajaće ovacije" uprkos bledunjavoj igri u meču protiv Austrije.

Prošle subote je prostor oko stadiona Crvene zvezde izgledao kao u vreme pohoda istoimenog kluba na titulu prvaka Evrope – nesnosna gužva u okolnim ulicama se prenela na tribine koje su se "ulegle" od broja posetilaca, a buka koju je publika stvarala pomogla je indisponiranim igračima da pobede i kad su igrali loše. Sve je izgledalo kao novi početak za stvar od koje smo svi manje-više digli ruke, a organizatori su pokušali da svima izađu u susret. U tome se dobro preteralo jer, ako zanemarimo severnu i južnu tribinu koje su tradicionalno "stajaće", retko ko je sedeo i na zapadu i istoku stadiona. Gužva je bila tolika jer je izgledalo da na stadion mogu da uđu "svi živi" pa je bilo "nesuglasica" ne samo na tribinama već i u ložama gde su se potezale kragne oko mesta za sedenje.

Situacija je podsetila na prolećnu utakmicu u Beogradskoj areni između Partizana i Panatenaikosa, kojom se ponosimo kao utakmicom sa najvećom posetom u istoriji Lige šampiona u košarci: i tada, kao i na utakmici protiv Austrije, tribine su bile "nakrcane" preko mere – ali koga briga za bezbednost kada je nacionalni interes u pitanju? Naravno da nije najvažnija stvar, u kontekstu nastupa reprezentacije i njenih odličnih rezultata, da li je sve bilo kako treba na tribinama i da li se zviždi protivničkoj himni i da li se skandira potpuno beslovesno "Ko ne skače, taj je Šiptar", ali bi Antić i ljudi oko njega, sada sa velikim autoritetom, mogli da i o tome progovore i da utiču na one koji ih bodre da to čine na pristojan način, a Savez bi mogao da pokaže da je sposoban da organizuje utakmicu na nivou prihvatljivom i za ljude koji nisu iz Srbije i Republike Srpske. Pored kurtoaznog zahvaljivanja "najboljoj publici na svetu", može se ponekad reći da neke stvari nisu prihvatljive.

Sutra će biti potpuno nevažno što smo otišli u Afriku ako se na utakmicama protiv Francuske i Rumunije na

REUTERS

jesen dogodi neki incident većih razmera, a da ne pominjemo mogućnost da FIFA kazni tim koji odlično igra nastupom pred praznim stadionom. Onda bismo opet čuli priče o svetskoj zaveri i o uroti velikih sila protiv Srbije.

Slobodan Georgijev

FESTIVAL NORTH CITY

SEDMA SLIKA KOSOVSKE MITROVICE

P. KARANOVIĆ

Sedme godine po redu džez i bluz festival North city u Kosovskoj Mitrovici prikazuje grad na Ibru u drugačijem svetlu od onog po kojem je u medijima prepoznatljiv.

U Kosovskoj Mitrovici i Zvečanu nastupilo je više od trista izvođača iz 25 zemalja sveta. Majstori muzike iz Rusije, SAD, dalekog Nepala, bliže Hrvatske, i skoro svake države EU, strah pri dolasku zamenili su lepim uspomenama prilikom odlaska.

"Trudimo se da pokažemo pozitivnu sliku ovog grada, da pokažemo kako se ovde mnogi ljudi po muzičkom ukusu ne razlikuju od onih iz velikih svetskih centara. Ako pogledate imena koja su dolazila ranijih godina, pokazali smo i visok nivo organizacionih sposobnosti. To pokušavamo da kažemo svetu", navodi Ljubiša Baščarević, jedan od organizatora festivala.

Organizatori iz Kosovske Mitrovice su uspeli da dovedu najznačajnija imena iz sveta bluza i džeza, a time i zauzmu značajno mesto na svetskoj džez mapi. A sve to sa budžetom koji ne bi mogao da pokrije 'tezgu troje malo popularnijih turbo-folkera". odnosno 25.000 evra.

"Big bend sa Kipra koštao je ove godine oko 2000 evra. Došli su avionom do Skoplja, potom vozom do Niša, a kombijem smo ih prevezli do Kosovske Mitrovice. Za te pare ne možete da dovedete 'narodnjake' iz Beograda", kaže Boban Abramović, zadužen za finansije.

Ove godine na festivalu su nastupili mitrovački Gitar kvartet, kiparski Big Bend, trio "Bojan Zulfikarpašić" iz Francuske, beogradski Oleg Ćaly i Point blank bluz, "Igor Butman kvartet" iz Rusije, i kao novina festivala beogradski rege sastav Del Arno Bend.

"Ovaj festival iz godine u godinu raste. Na prvom festivalu bilo je jedva 150 posetilaca, a na ovom poslednjem preko 1500. Mitrovica je grad sa dugačkom džez, rok i bluz tradicijom. Pre rata smo imali 25 rok grupa. Imali smo i poznati Big Bend, još u vreme stare Jugoslavije, tako da ne čudi velika posećenost od strane lokalnog stanovništva i afiniteti prema gitarskoj, odnosno živoj i takvoj vrsti muzike. Danas Mitrovica ponovo dostiže nivo stare slave", navodi direktor festivala Petar Rakić.

Ovogodišnji festival održan je uz podršku lokalnih vlasti Kosovske Mitrovice i Ministarstva kulture Srbije. U publici je bilo i pripadnika iz sastava KFOR-a.

Prvoslav Karanović

piše: Zoran Stanojević

LEGALIZACIJA EU PIRATERIJE

Kada se partija kriminalaca kandiduje na izborima i uđe u parlament kako bi se tamo borila za legalizaciju svojih aktivnosti, kako se to zove? O ovom pitanju će se narednih dana mnogo govoriti, a povod su izbori za Evropski parlament. Jedno, a sasvim moguće i dva mesta od 18, odnosno 20 koliko pripada Švedskoj, osvojila je Partija pirata (*www.piratpartiet.se*), registrovana politička organizacija koja se bori za promenu zakona o autorskim i srodnim pravima u Evropi.

Možda je grubo nazvati ih kriminalcima, ali naziv "političko krilo ljudi koji ozbiljno krše zakone" sasvim bi odgovarao istini. Piratska partija ima tri cilja: drastično ograničavanje autorskih prava i njihovo potpuno ukidanje ako je reč o nekomercijalnoj upotrebi, drugačiji tretman patenata i pravo na privatnost. To će reći, da ja imam pravo da razmenjujem svoje fajlove, pa čak i muzičke, s kim god hoću sve dok ih ne prodajem za novac. Takođe, autorska prava bi po njima mogla da važe maksimalno pet godina od nastanka nekog dela, ali ne i sedamdeset godina

nakon smrti. To je apsurdno i totalno nepošteno, kažu. Zašto bi tri kolena naslednika autora nekog remek-dela uživala u prihodima za koje ni na koji način nisu zaslužni? Što napraviš u prve dve godine od izdanja – to ti je, tvrde.

Patenti su, po njima, ozbiljna kočnica dobrobiti čovečanstva, naročito patenti na lekove. Oni su brana razvoja i služe da prave profite na pogrešnim (i opasnim) stvarima. Konačno, nedopustivo je da strah od terorizma, koliko god opravdan bio, omogući državi da kontroliše i nadzire sve naše aktivnosti. Pirati smatraju da je to osnov zloupotrebe: ko bi odoleo tome da iskoristi informacije kada ih već poseduje. Još gore, neko će biti kažnjen ako je sa prijateljem razmenio fajl (u suštini, informaciju) sa pesmom Metalike, a neko će biti pohvaljen i nagrađen što je pratio aktivnosti građana (isto informacije) koji ne krše nijedan zakon, ali se možda ogrešuju o moral. I tako dalje...

Ima nekakve logike u ovome što Pirati pričaju, ali ima i ozbiljnih rupa. Usudio bih se da se ne složim sa time da autorska prava treba da važe tek pet godina, ima primera da su neka dela postala popularna naknadno, da ne govorimo o razlikama između, recimo, muzike i slikarstva, odnosno materijalnog i nematerijalnog. Porodica kompozitora, pa i on sam, mogla bi potpuno da ostane uskraćena za prihod od iznenadnog hita (stara pesma koja je dobila nov život nakon upotrebe u nekom filmu), dok u vlasništvu slikara i njegove porodice ostaje umetničko delo koje je unikatno. Razmena fajlova u nekomercijalne svrhe mogla bi da bude čista pakost. Zamislivo mi je da neko znanima i neznanima šalje moj film besplatno, tek da bi me uništio na blagajni bioskopa.

Piratske partije, inače, već postoje u nekoliko zemalja EU, ali ovo im je prvi ozbiljan prodor u realnu politiku. Možda bi neke balkanske zemlje mogle da iskoriste taj njihov glas u parlamentu za, recimo, ukidanje svih viza u slučaju nekomercijalnih putovanja u EU. Ako mogu da putuju fajlovi, zašto ne mogu i ljudi, pod uslovom da ne nameravaju negde da rade ili se bave kriminalom. Sa izuzetkom piraterije, naravno.

BROJ NEDELJE:

13

Referentna, bazna kamatna stopa Narodne banke Srbije smanjena je sa 14 na 13 odsto. To je znak da inflatorni pritisci slabe, ali i da bi dinarski krediti trebalo da budu jeftiniji. Ekonomisti smatraju da ne treba očekivati da će zaduživanje u domaćoj valuti biti drastično povoljnije, ali je značajno da od početka godine kamatne stope za dinarske zajmove imaju trend blagog pada.

CPU ICT Consulting • Services • Education
Milentija Popovića 9, Sava Centar, tel: 3111-527, 3111-824: www.cpu.co.yu

11/06/09 – 17/06/09

METEOROLOŠKA PROGNOZA

09/06/09
http://www.meteos.co.yu

min°C max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
BEOGRAD	19 30	17 24	12 23	12 26	15 29	17 30	18 32
VOJVODINA	17 29	16 23	11 23	10 27	12 29	15 30	16 31
CENTRALNA I JUŽNA SRBIJA	17 32	16 28	12 23	10 27	11 29	14 31	15 33

lgbt SOS
(011)
3290 846
utorkom i četvrtkom 19-22h

Vip - moj izbor!

060 1234 www.vipmobile.rs

Dobar i uigran tim je spreman da odgovori na svaki izazov, a mi smo uvek spremne da uradimo sve jedna za drugu. I znamo da dobra komunikacija donosi dobre rezultate. Zato je Vip naš izbor.

Odbojkaške reprezentativke Srbije

Tvoje reči vrede više

vip

ARHEOLOGIJA

MAMUT IZ VIMINACIJUMA

M. MILENKOVIĆ

Spektakularno otkriće skeleta mamuta u Kostolcu izazvalo je ogromno interesovanje svetskih i domaćih medija. Ženka mamuta je prošle nedelje pronađena na ugljenokopu Drmno, nedaleko od termoelektrane Kostolac B i neposredno uz Viminacijum, arheološko nalazište iz rimskog perioda. Tu je – na severoistočnom obodu ugljenokopa, u sloju žutog peska, na dubini od 27 metara – bagerska kašika udarila u neočekivanu prepreku za koju se ispostavilo da predstavlja fosilne ostatke najstarijeg stvorenja koje je pronađeno u regionu Zapadnog Balkana.

Prema tvrdnjama arheologa Miomira Koraća i njegovih saradnika iz Arheološkog parka Viminacijum, mamut je star oko milion godina i pripada vrsti *Mammuthus meridionalis*. Ovi takozvani južni mamuti naseljavali su Evroaziju pre oko dva miliona godina, a od njih su se kasnije razvile mlađe vrste mamuta, kao što su takozvani vunasti mamuti. Pretpostavlja se da je ženka iz Viminacijuma bila teška oko deset tona, visoka 4,5, a dugačka šest metara. Pored nje je pronađen i skelet jelena, što bi moglo da pomogne u rasvetljavanju načina na koji je umrla.

Tokom proteklog vikenda, nalazište mamuta je posetio i potpredsednik Vlade i ministar nauke i tehnološkog razvoja Božidar Đelić, koji je pozvao sve građane Srbije "da kandiduju ime za ovu našu mamuticu najstariju na Balkanu". Korać i njegovi saradnici su tom prilikom najavili da će mamut (koji je sad samo privremeno zaštićen od kiše) biti ispitan DNK analizom, njegove kosti će biti zaštićene specijalnim sredstvima, a najverovatnije će potom biti izložen u Viminacijumu, koji se inače, sa svojim carskim mauzolejom, rimskim termama, akvaduktom i drugim ostacima rimskog grada već pretvorio u turističku destinaciju.

"Naš cilj je da nekih 300.000 ljudi godišnje dođe i poseti Viminacijum", rekao je potpredsednik Vlade dodajući da je to sasvim moguće i da je "Viminacijum jedna od 12 stanica gde možemo da pokažemo sve ono što je Rimsko carstvo ostavilo na tlu naše zemlje".

Mamut iz Kostolca će biti još jedna velika atrakcija ovog kraja, pored nalazišta Viminacijum, budući da je njegov skelet skoro potpuno očuvan. Mamuti, kao izumrli džinovski sisari, spadaju u najzanimljivija paleontološka otkrića. U Srbiji je inače, pronađeno više fosilnih ostataka mamuta raznih vrsta i raznih starosnih dobi – jedan od najpoznatijih je mamut Kiki, koji je nađen u Kikindi, a poznat je i mamut koji je iskopan prilikom građevinskih radova kod palate "Albanija" u Beogradu, a po kome danas nosi ime jedna poznata gradska knjižara.

S. Bubnjević

LABORATORIJA SLAVNIH

POBEDNIK IZ SRBIJE

Na međunarodnom takmičenju "Laboratorija slavnih" (Famelab), koje je prošle nedelje održano u Čeltnemu, u Velikoj Britaniji, pobedio je predstavnik Srbije, mladi evolucionista Mirko Đorđević. Na ovom popularnom takmičenju u trominutnom predstavljanju naučnih koncepata na zanimljiv način, učestvovalo je deset mladih naučnika koji su došli iz raznih zemalja kao pobednici nacionalnih "Laboratorija". Đorđević, koji je u maju pobedio na srpskom takmičenju, publici i žiriju predstavio je svoju zanimljivu temu o seksualnoj selekciji. On je trenutno apsolvent na Katedri za Primenjenu genetiku i evoluciju, na Biološkom fakultetu u Beogradu.

"Evoluciona biologija mi je jako zanimljiva", rekao je Mirko Đorđević za intervju objavljen u poslednjem broju "Vremena nauke" (vidi "Vreme", broj 960): "Razlog što sam se odlučio za ovu temu je to što je 2009. godina Čarlsa Darvina, koji je tvorac koncepcije seksualne selekcije i mislim da je sve to bilo u žiži naučne javnosti, a treće, zato što je seks uvek zabavan."

S. B.

TRIBINA

KRIZA I KRIMINAL

Nedeljnik "Vreme" i Fondacija "Fridrih Ebert" organizuju u ponedeljak 15. juna 2009, sa početkom u 14 časova, zajedničku tribinu pod nazivom "Kriza i organizovani kriminal". Tribina će biti održana u Centru za kulturnu dekontaminaciju, Ulica Birčaninova 21 u Beogradu. Tema tribine je organizovani kriminal u svetlu svetske ekonomske krize. Učesnici će diskutovati o stanju kriminalnih grupa u regionu, novim poslovima koje u vreme krize preduzima organizovani kriminal, o slučaju Pukanić kao prekretnici u saradnji policija u regionu. Biće reči i o tome gde su i koja su to najznačajnija uporišta organizovanog kriminala u regionu i o problemima policija u borbi protiv organizovanog kriminala. Učesnici tribine su Tanja Tagirov, novinarka nedeljnika "Vreme", Slobodan Homen, državni sekretar u Ministarstvu pravde, i Tomo Zorić, portparol Republičkog javnog tužilaštva.

Moderator i voditelj tribine je Filip Švarm, odgovorni urednik nedeljnika "Vreme".

nove boje u timu

060 1234 www.vipmobile.rs

Samsung E250i
Kamera, MMS
MP3 player, FM radio
Bluetooth, WAP pretraživač

Postpaid 150
1 din

Uz nove postpaid tarife

Duplo više besplatnih minuta za Vip postpaid korisnike!

Cene telefona od 1 dinar važe samo uz određene tarife. Ponuda važi dok traju zalihe.

Tvoje reči vrede više

vip

piše: dragoljub žarković

Boris Tadić i njegovi grebu po dnu kazana

državna politika svodi se na deklamovanje

RAZUMEM VLADU KOJA JE U JEKU KRIZE PROSTO GLADNA ZA BILO KAKVIM USPEHOM. OTUDA NAM SE TOG SUŠTINSKI TEHNIČKOG I PROTOKOLARNOG PITANJA, A DA JE TO NEŠTO ŠTO JE BAŠ VAŽNO NE BI BIO

Guranje problema pod tepih:
Šta će nam viza bez deviza

Ako ovih dana čujete neprijatni zvuk trljanja metala o metal, onda je to posledica okolnosti da država već grebi po dnu kazana, kako se blagoizvoleo izraziti jedan vrlo upućen ministar ocenjujući majske rezultate srpske borbe protiv svetske krize.

Skup gde je to izrečeno bio je neformalan, pa nije red da čoveku navodim ime, ali red je da građani znaju da nakon martovsko-aprilskog zaustavljanja pada važnijih privrednih parametara, iz čega je onomad Mlađan Dinkić izvukao zaključak da se vidi početak kraja kriznog posrtanja, majske statistike pokazuju da je, nažalost, Dinkićev optimizam bio preuranjen.

Kad je reč o ekonomskoj krizi podaci će, sigurno, varirati; procene će biti čas vruće, čas hladne, ali nas ovde zanima uticaj krize na šire društvene, kulturne i političke odnose u zemlji.

Rekao bih da su napori vlasti direktno srazmerni dubini krize. Boris Tadić i njegovi takođe grebu po dnu kazana u kome se krčka narodno poverenje a državna politika svodi se na deklamovanje o korupciji i varljivu nadu da će građani dobiti bezvizni režim za putovanja u zemlje Evropske unije, što bi bilo lepo, ali je malo kao kompenzacija za sve ostale neuspehe.

Razumem vladu koja je u jeku krize prosto gladna za bilo kakvim uspehom. Otuda nam se i taj "beli šengen" predstavlja kao neka velelepna tekovina, pa se polomismo u tumačenju značaja tog suštinski tehničkog i protokolarnog pitanja, a da je to nešto što je baš važno ne bi bio povučen iz opticaja ni onaj infantilni izborni slogan – "Šengene beli, Voždovac te želi!"

Sva važna pitanja trpaju se pod tepih. Kriza korozivno izjeda narodno poverenje u ove što su na vlasti, a oni se, našavši se u nebranom grožđu, prilagođavaju krizi tako što se ne bave strateškim stvarima i preuveličavaju značaj malih koraka.

Ne bih rekao da Boris Tadić ne zna šta radi. Recimo, ovo o korupciji. U "bibliji" znanja o korupciji (Ekonomija korupcije, zbornik čiji je autor Suzan Rouz-Ekerman; izdanje na srpskom Službeni glasnik; vidi intervju na str. 26) piše da je u zemljama gde je moć nejednako raspoređena i gde se hijerarhija prihvata kao sudbina, bolje izglede u borbi protiv te pošasti može imati taktika "odozgo-nadole" nego što bi imala obrnuta taktika.

Otuda nam Tadić "odozgo" stalno pominje tu borbu, aman je to već kao u onoj priči o čobaninu koji se šalio i vikao "Vuk, vuk..." da bi uplašio druge pastire, dok se vuk jednom nije stvarno pojavio, ali šaljivčini niko više nije verovao. Ako je Tadić taktičar borbe "odozgo-nadole" čitao tu knjigu morao je da uoči i sledeću rečenicu: "U zemljama gde dominira snažna želja za materijalnim bogatstvom, moralne pouke neće pasti na plodno tlo."

Strah me je da smo mi izjednačili sve društvene vrednosti s

AP

u kome se krčka narodno poverenje a

o korupciji i bezviznom režimu

I TAJ "BELI ŠENGEN" PREDSTAVLJA KAO NEKA VELELEPNA TEKOVINA, PA SE POLOMISMO U TUMAČENJU ZNAČAJA

POVUČEN IZ OPTICAJA NI ONAJ INFANTILNI IZBORNI SLOGAN – "ŠENGENE BELI, VOŽDOVAC TE ŽELI!"

vrednošću sticanja, pa kad nas kriza lupa po glavi, otimačina i zavidljivost postaju "društvena valuta", a pametna i moralna politika, ako takve ima, ispada naivna i nekako glupa.

Šteta od uspeha:
Cena razbijanja Šešeljeve stranke

Deo cene Tadić & Co. već su platili na lokalnim izborima (opširnije vidi stranu 18. ovog broja "Vremena"), mada ima jakih argumenata da lokalni izbori krive globalnu sliku i da ono što važi za Zemun, Voždovac i Kosjerić ne mora da važi i generalno, za ostatak Srbije.

Ali, jedna stvar je nesporna. Srpska napredna stranka Tomislava Nikolića najzad je obezbedila suštinski legitimet. Ona je dvostruki pobednik ovih izbora. Veština čelnika ove stranke koji deceniju i po politikuju po Srbiji nije sporna, a tu veštinu igranja u protivničkom šesnaestercu dokazuju i vrlo evropskom tvrdnjom da su oni konzervativci, vrlo trendi stvar u trenutku kad takvi osvajaju evropski parlament.

Dvostrukost njihove pobede ogleda se u sledećem: pobeđuju na izborima i gotovo je nemoguće više, čak i za tradicionalno Šešeljevo krilo radikala, da im osporavaju suštinski legitimet, mada formalno to još mogu da čine, pod uslovom da pristaju da u očima javnosti ispadnu smešni. Jeste Tomislav Nikolić preko noći izgubio one ostavke, ali je pronašao rudnik zlata i to po mapama koje mu je nacrtala vladajuća koalicija uz pomoć medija blagonaklonih vlasti.

Demokratska stranka je zaneta uspehom u rasturanju jedinstvene Srpske radikalne stranke dala Nikoliću i Vučiću previše prostora da se razmahnu, a sad se verovatno kaju, kad Dušan Petrović, kalif umesto kalifa u DS-u, kad je o stranačkim poslovima reč, teši sebe i druge tvrdnjom da bez njihove koalicije "Za evropsku Srbiju" niko neće moći da sastavi bilo kakvu vlast.

Period ljubavi između demokrata i Nikolićevih naglo vaskrslih konzervativaca verovatno je zauvek završen. Sad se protivnici jasno prepoznaju i benevolentnost ka Nikolićevoj evropejnosti biće drastično smanjena. Neće biti više omiljeni gost i dokaz srpskog shvatanja neminovnosti evropske budućnosti, već će biti opasan takmac u trci za vlast. Čak mogu da zamislim naglo probuđeni Administrativni odbor Skupštine Srbije koji izglasava da je Nikolić pokrao one blanko ostavke i da njegovi mandati pripadaju ojađenom radikalskom krilu vernom Vojislavu Šešelju.

Vreme i Crna Reka:
Ko je ubio momka iz Jagodine?

U utorak je, u danu kada se zaključuje ovo izdanje "Vremena", u redakciju i na adresu glavnog urednika stiglo dramatično saopštenje, s elektronske adrese rehabilitacionog centra Crna Reka, koje, bez obzira na sumnjičavost autora poruke, objavljujemo u celini, osim dela gde vređa našeg dopisnika koji je omogućio da javnost stekne uvid u lopatanje bolesnih ljudi, kao obaveznog dela terapije:

"Obaveštavam redakciju vašeg časopisa da je rezultat vašeg ogromnog truda u rasvetljavanju slučaja Crna Reka smrt 26-to godišnjeg Veljka Vasića iz Jagodine koji je danas u 06.00 časova umro od prekomerne doze heroina.

Budući da sebe smatrate ozbiljnom kućom razmislite o šteti koju ste naneli već pomenutom momku i njegovoj porodici. Veljko je potpuno sluđen i izmanipulisan vašim pisanjima o Rehabilitacionom Centru Crna Reka posle pet i po meseci terapije napustio centar i otišao pravo u ruke uličnim dilerima. Ubrzo posle nekoliko dana se upokojio. Sva nastojanja njegove majke da ga ponovo vrati u centar su pala u vodu i tu se završila svaka njena nada da će njen sin ozdraviti. To je samo prva žrtva vašeg novinarskog senzacionalizma. Razmislite o tome koliko je vredan život jednog mladog čoveka u Srbiji koji je zapao u problem narkomanije...

Kao i u svakom prethodnom obraćanju uredništvu vašeg časopisa ne očekujem da ću ovime išta promeniti, kako onda tako i sada. Samo apelujem na spaljenu Savest."

U potpisu: "Crna Reka".

U principu, pisma nepotpisana imenom i prezimenom ne objavljujemo. Ovo je izuzetak. Stotinu puta u karijeri donosio sam odluke u kojima je politika nedeljnika koji uređujem bila otporna prema pojavama i društvenim deformacijama koje bi nam, da smo ih objavljivali, podigle tiraž ali bi štetile ljudima i javnom interesu.

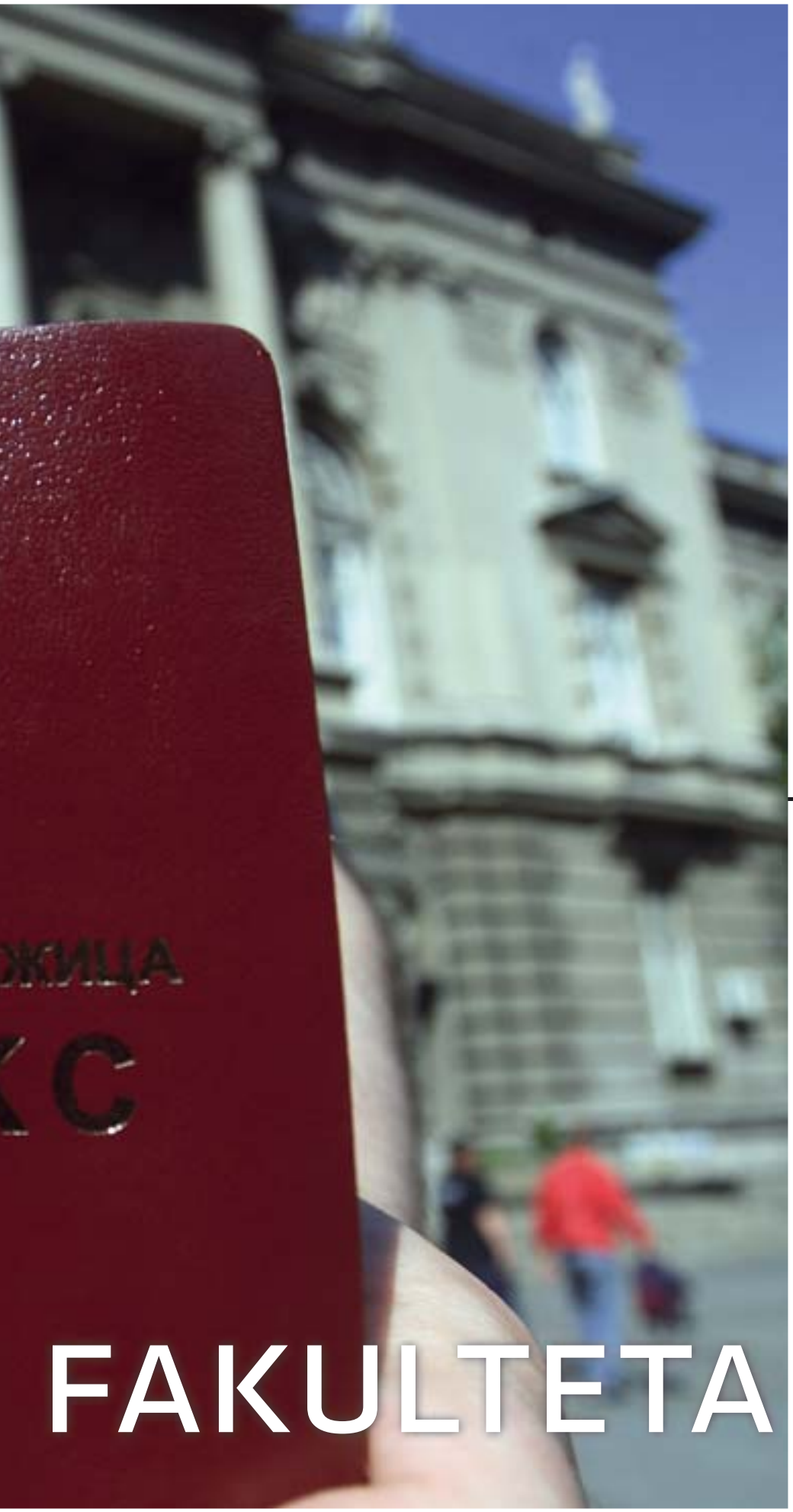
Jedan što se lažno predstavlja kao novinar napisao je pre neki dan da nam je snimak batinjanja u Crnoj Reci dostavio – ni manje ni više nego – Džozef Bajden, potpredsednik SAD, kako bi, iako malotiražni, poradili nešto na krupnom planu: rušenju ugleda jedine preostale institucije, Srpske pravoslavne crkve.

Ova poruka s adrese Crne Reke, autentična ili ne, istinita ili izmišljena, ne otvara pitanje našeg morala, već percepcije javnosti prema javnim poslovima. ×

PET NAJBOLJIH

FOTOGRAFIJE: M. MILENKOVIĆ

FAKULTETA

Konrad Adenauer Stiftung

Kako izgleda lista najperspektivnijih fakulteta, ko će lako naći posao, čija će struka ostati popularna i u budućnosti, a ko će najbolje zarađivati

U izboru "Vremena"

Mnogo je kriterijuma po kojima je moguće rangirati visokoškolske ustanove u Srbiji, ali smo se za potrebe ovog istraživanja rukovodili informacijama sa tržišta rada:

- **Za kojim zanimanjima je najveća tražnja**
- **Koje struke donose najveće zarade**
- **Koje struke će ostati perspektivne i u budućnosti**
- **Aktuelnost gradiva i njegova prilagođenost zahtevima tržišta**

Po ovim kriterijumima, pet najboljih fakulteta u Srbiji su:

1. Elektrotehnički fakultet
2. Ekonomski fakultet
3. Fakultet organizacionih nauka
4. Farmaceutski fakultet
5. Pravni fakultet

>>

Kurs VREME istraživačkog novinarstva

Dragan Đukić, direktor sektora za posredovanje u zapošljavanju i planiranju karijere Nacionalne službe za zapošljavanje, kaže za "Vreme" da u poslednjih nekoliko godina postoji konstantno visok nivo tražnje za stručnjacima u oblasti informacionih tehnologija, telekomunikacija, inženjerima elektrotehnike, informatike i za programerima. Takođe, stabilna je tražnja za pravnicima, ekonomistima i farmaceutima. Dobro stoje i građevinski inženjeri, ali, kako objašnjava Đukić, tamo plate i nisu baš atraktivne.

Slično je i sa oblašću obrazovanja gde postoji potreba za nastavnicima, i njih ima na tržištu rada, ali zbog niže zarade oni ne žele da rade u školama i, u krajnjoj liniji, isplativije im je da drže privatne časove. Na primer, poznavanje jezika, tj. diploma Filološkog fakulteta, iako ne donosi zaradu, veoma je tražena.

Međutim, čak i kada je reč o traženim zanimanjima, moguće je da se tržište "predomisli", pa da je smer određenog fakulteta isplativ u jednom trenutku, ali ne nužno i za nekoliko godina. Đukić se seća da je pre četiri godine, kada je finansijski sektor naglo porastao, postojala velika tražnja za službenicima u bankama. Međutim, u poslednjih godinu dana tržište se zasitilo. "Sad imamo paradoks", objašnjava. "U formalnom obrazovanju tada je uveden novi obrazovni profil, bankarski službenik. Ljudi koji sada s takvom diplomom izađu iz školskih klupa teško pronalaze posao."

CENTAR I PERIFERIJA: Zanimljivo je pomenuti i da su neka zanimanja deficitarna u unutrašnjosti, dok u Beogradu postoji višak ponude tih diplomaca. Recimo, pravilo je da su u velikim univerzitetskim centrima kao što su Beograd, Niš, Novi Sad i Kragujevac medicinari slabo traženi, dok u ostatku Srbije konstantno ima potrebe za lekarima određenih specijalizacija. Na jugu Srbije postoji manjak defektologa i psihologa, dok je u prestonici za njima mala tražnja. Iskustvo ProCredit banke to potvrđuje. Mirjana Garapić Zakanji, član izvršnog odbora ove banke, kaže da su oni bili nezadovoljni odzivom i kvalitetom prijavljenih na konkursima za određena mesta u južnoj i centralnoj Srbiji. Obratili su se fakultetima i profesorima ne bi li tako pronašli odgovarajući kadar. "Izuzetno je teško naći čoveka koji karijeru hoće da započne u Aranđelovcu, Zaječaru, Leskovcu ili Negotinu. Mobilnost ljudi, čak i onih koji su iz tih mesta ali su studirali u Beogradu ili Subotici, veoma je mala. Nema apsolutno nikakve zainteresovanosti", kaže ona.

Ono što poslodavci takođe prepoznaju kao problem i što je zajednički imenitelj za skoro sve sveže diplomce jeste nedovoljno praktičnih znanja i veština jer gradivo na fakultetima nije usklađeno sa zahtevima radnog mesta. Problem praktičnog (ne)znanja nadovezuje se na zastarelost onoga što se uči. Aleksandra Radić, direktor sektora ljudskih resursa Piraeus banke, smatra da se današnje poslovno okruženje menja velikom brzinom, a da se nastavni programi ne prilagođavaju tom trendu dovoljno brzo. Sa ovim se slažu i u ProCredit banci: "Fakultetima manjka aktuelnost. Verovatno postoje mogućnosti da studenti na fakultetu dođu do 'svežih' znanja, ali to se od njih ne zahteva, i time ne mogu da se istaknu ili da dobiju bolju ocenu pa nemaju ni motivaciju."

Ponekad se desi, kako nam je kazao Branislav Jovanović, PR menadžer popularnog sajta za zapošljavanje Infostud.com, da se svršeni diplomci zateknu u neprijatnom položaju jer su po završetku studija opet na početku. Ali, pojedini fakulteti su barem donekle modernizovali svoje nastavne planove i učinili ih dostupnijim potrebama tržišta rada. I tu se krije njihova prednost.

ELEKTROTEHNIČKI: ODAVNO U VRHU

Po rečima ljudi iz struke, sa diplomom Elektrotehničkog fakulteta (ETF) "do jesenas je bilo zaista lako naći posao, mada je poslednjih meseci, zbog ekonomske krize, tražnja dosta opala", što je opšte mesto. Upućeni kažu da će ova struka teško ikad potpasti u deficitarna zanimanja. Početna plata ETF-ovaca nije ispod 500 evra. Za njih je znanje jezika neophodno – prvenstveno engleskog, s obzirom na to da su sve stručne i značajnije knjige upravo na engleskom. Godišnje se na ETF upiše 560 studenata, pri čemu se 60 odmah opredeljuje za smer softversko inženjerstvo, dok se ostalih 500 usmerava nakon druge godine. Prema rečima dekana fakulteta Miodraga Popovića, raniji prosek studiranja od oko sedam godina sada se, zahvaljujući Bolonji, smanjuje na oko četiri godine. Iako bolonjski sistem školovanja može delovati kao podsticaj na redovno učenje i pohađanje fakulteta, studenti su mahom nezadovoljni jer je količina gradiva ostala ista, samo se način njegovog organizovanja promenio – dvosemestralni predmeti su sada jednosemestralni, ranije fakultativna predavanja zadržala su dosadašnji kvalitet, ali su postala obavezna, kolokvijumi su uslov za izlazak na ispit, ali ne oslobađaju dela gradiva... No, kritike na račun Bolonje upućene su na gotovo svim fakultetima i retki su studenti koji su (u potpunosti) zadovoljni ovim sistemom školovanja.

Iako rade različite projekte, timske i samostalne, studenti ETF-a smatraju da na fakultetu ima nedovoljno praktičnog rada. Osim toga, priželjkuju da nastavni program bude više po uzoru na programe inostranih univerziteta, ali, s druge strane, zadovoljni su uslovima rada, saradnjom sa profesorima i količinom znanja koju im oni pružaju.

Ove školske godine aktuelna je bila energetika, dok je pre sedam ili osam godina traženiji smer bio telekomunikacije. Poslodavci hvale ovaj fakultet zbog razvijanja logičkog mišljenja i širokog znanja koje studenti dobijaju. Na primer, Viša elektrotehnička škola (VETŠ), kao lakše rešenje, prema rečima dekana ETF-a, "više osposobljuje studente na neka uža i praktična znanja, ali bez jače teorijske podloge, tako da su studenti po

završetku u problemu ukoliko se tražnje tržišta promene" ili, kako kaže jedna studentkinja ETF-a, "VETŠ nudi brzo rešenje za sitne poslove u struci". Jedan poslodavac, koji nije želeo da mu se pomene ime, kazao je da "najveća razlika između ETF-a i VETŠ-a i jeste u načinu razmišljanja i logici, a ne u stečenim znanjima koja mogu brzo da se nadoknade".

Mobilni operater Telenor zapošljava dosta studenata sa ovog fakulteta i u ovoj kompaniji kažu da je njihovo znanje nesumnjivo. Jelena Milivojević, menadžer za ljudske resurse u Telenoru, u razgovoru za "Vreme" objašnjava da "ima jako dobrih inženjera, veoma potkovanih znanjem, koji se očigledno razvijaju u izuzetne stručnjake". Međutim, iako su u pitanju odlični studenti, često se dešava da nemaju jasnu sliku o onome što će raditi, tako da je potrebno da prođe neko vreme da se uklope kako bi teorijska znanja primenili u praktične svrhe.

2. EKONOMSKI: BRZO ZAPOŠLJAVANJE

Postoji raskorak između onoga što studenti očekuju da će im biti posao i onoga što poslodavci očekuju od istih tih studenata, bez obzira na to o kom zanimanju je reč.

Govoreći o diplomcima Ekonomskog fakulteta, Aleksandra Radović iz Piraeus banke primećuje da "oni imaju mnogo teorijskog, a malo praktičnog znanja, nedovoljno

PO MERI POSLODAVCA: Elektrotehnički fakultet

VELIKI IZBOR RADNIH MESTA: Ekonomski fakultet

su, na primer, radili studije slučaja, tako da je neophodan izvestan period uvođenja u posao. Vrlo često su nezadovoljni rutinskim i repetitivnim poslovima jer imaju utisak da 'nisu studirali da bi radili tako jednostavne stvari'. U ProCredit banci kažu nam da stvari koje ljudi sa fakultetom ne vide kao bliske (ili za koje smatraju da pošto su završili fakultete to ne treba da rade) jesu kontakt sa klijentima i aktivan rad u smislu nesedenja za stolom.

Mirjana Garapić Zakanji iz ProCredit banke dodaje da za neka radna mesta za koja nije neophodno posedovanje fakultetske diplome, u oglasu za posao kao uslov postave nemanje fakulteta upravo zato što se oni sa diplomom teško prilagođavaju određenim, početnim poslovima. "Ne ide ni njima u prilog, jer pitanje je da li ima dovoljno posla za isključivo ljude sa fakultetom", smatra ona.

Bez obzira na to, činjenica je da se studenti Ekonomskog fakulteta najčešće zapošljavaju tokom prve godine nakon diplomiranja. Po rečima studenta prodekana Ekonomskog fakulteta Veljka Mijuškovića, mogućnosti su im zaista velike – banke, osiguravajuća društva, investicioni fondovi, javni sektor, marketinške agencije, agencije za promet robe, agencije za špediciju, obrazovni centri, instituti...

Fakultet godišnje upisuje 1500 studenata – 650 se finansira iz budžeta, 550 je na samofinansiranju i 300 studira na daljinu. Prosek studiranja je oko osam godina. Na Ekonomskom fakultetu, po rečima apsolvenata, postoji razlika između smerova – računarstvo, revizija i bankarstvo se smatraju težim i perspektivnijim smerovima, dok marketing i spoljna trgovina po nekima spadaju u lakše. Na fakultetu nam je, međutim, rečeno da se ne može definisati koji je smer najperspektivniji jer su svi veoma kvalitetni. Najmnogoljudniji smerovi su finansije, bankarstvo i osiguranje, zatim spoljna trgovina i međunarodne finansije, pa marketing.

Na fakultetu je aktuelna i česta međunarodna razmena studenata, a takođe se organizuju kursevi u sklopu fakulteta, koji su dostupni svim licima. Što se tiče primene bolonjskog sistema kod ekonomista, prodekan Veljko Mijušković iznosi pozitivne i negativne strane: "Dobra strana je olakšan način polaganja ispita i veća prolaznost po predmetima, dok je loša strana selektivna primena i nerazumevanje suštine bolonjskog procesa, a to je skraćenje vremena studiranja, od strane većine nastavničkog kadra."

3. ORGANIZACIONE NAUKE: DIPLOMA SA ISKUSTVOM

Nije retkost na fakultetima da se zarad bržeg uvođenja u posao i uopšte bolje orijentacije studenata održava praksa za vreme studiranja. I dok je, u većini slučajeva, ona ranije zavisila od volje studenta, sada, uvođenjem bolonjskog sistema, ona je skoro svuda obavezna. Tako je i sa Fakultetom organizacionih nauka (FON), na kojem je od ove godine tronedeljna praksa u većoj firmi nužan uslov za dobijanje diplome. Stručni saradnik za studentsku praksu pri FON-u Slavka Krkić objašnjava da je praksa veoma bitna radi budućeg profilisanja. Kada je krajem 2001. ona počela da poziva firme na saradnju, čest odgovor je bio: "A šta da damo >>

'fonovcima', šta oni uopšte rade?" Po svemu sudeći, takav odnos se i te kako promenio. Studenti FON-a se veoma brzo zapošljavaju, imaju pristojne zarade, međutim od Nove godine, kažu, opala je potražnja i za njima, pa čak i za inače veoma traženim, informatičkim smerom.

BRZO ZAPOŠLJAVANJE, PRISTOJNE ZARADE: Fakultet organizacionih nauka

Prosek studiranja je oko šest godina. Godišnje se prijavi oko 1800 studenata, od kojih bude primljeno blizu 660. To znači da je odnos onih koji uspešno polože prijemni ispit iz matematike i opšte kulture, i onih koji to ne uspeju 3:1. Maja Levi Jakšić, prodekan za razvoj na FON-u, kaže da je odnedavno krenuo i pilot-projekat nastave na engleskom jeziku, u kojem učestvuje oko 200 studenata i koji tek treba da bude verifikovan.

U Telenoru nam kažu da su zadovoljni diplomcima koji dolaze odavde jer se dosta orijentišu na praktičan rad. "Spremni su poprilično. Tokom studiranja imaju puno radionica, poseta institucijama i kompanijama, dosta su uključeni u posao, predavači su iz prakse. Širok je dijapazon oblasti poslovanja koje su pokrivene tokom studija", kaže Jelena Milivojević. Ona smatra da neće biti smanjenja tražnje za kadrovima FON-a, već naprotiv, jer se industrija informacionih tehnologija neprestano razvija.

4. FARMACEUTSKI: LEPOTA I ZDRAVLJE

Još jedna oblast koja se stalno razvija i čiji su stručnjaci traženi je farmacija. Prodekan za nastavu Farmaceutskog fakulteta Vesna Kuntić kaže da se ne plaši za budućnost svojih studenata jer je životni vek sve duži, potreba da se bude mlad sve intenzivnija, a to samo jača farmaceutsku industriju. Ovaj fakultet ima dva smera: čistu farmaciju na kojem je jača konkurencija i medicinsku biohemiju. Uži stručni predmeti počinju od treće godine i njima se pokriva praksa (u okviru fakulteta postoje simulirajuća laboratorija i apoteka).

Prvobitno je na fakultetu bilo planirano da praksa traje šest meseci, međutim, to nije bilo moguće po pravilima za akreditaciju, tako da je praktični rad ograničen na rad u okviru uže stručnih predmeta.

Dok je pre pet ili šest godina minimum za ulazak na budžet bio blizu 88 poena na prijemnom ispitu iz matematike i hemije, prošle godine taj broj iznosio je desetak poena manje. Prosečna dužina studija je do Bolonje bila 8,15 godina sa nešto višom prosečnom ocenom u odnosu na većinu drugih fakulteta.

PRAKSA U SIMULIRAJUĆOJ LABORATORIJI I APOTECI: Farmaceutski fakultet

PRAVNI: UVEK TRAŽENI

Pravnici su uvek traženi bez obzira na završeni smer – doduše, sada u vreme ekonomske krize, kao i svuda, nešto manje. Od diplomiranog pravnika očekuje se znanje stranog jezika, kao i poznavanje rada na računaru. Radno iskustvo za pronalaženje posla nije neophodno, ali je svuda poželjno. Kvaliteti koje poslodavci cene kod kandidata (osim kompetencije, naravno) jesu spremnost na saradnju sa drugima, odnosno timski rad. Međutim, po njima, "ako zaposleni nije timski igrač, ne znači da nije dobar zaposleni, uvek se može pronaći opseg poslova koji zahteva individualni rad i na taj način izvući maksimum iz svakog zaposlenog".

Pravni fakultet broji 13.000 studenata (svake godine se upisuje 600 finansiranih iz budžeta i 900 na samofinansiranju), a prosek studiranja je oko osam godina. Na fakultetu nam je rečeno da smerovi nisu presudni pri zapošljavanju, pa se možda i zbog toga većina studenata pre treće godine odlučuje za opcije koje nose sa sobom nešto lakše ispite (smer međunarodno pravo). Kada je reč o sistemu školovanja na Pravnom fakultetu, osnovna zamerka – uprkos kvalitetnim profesorima i realnim izgledima za buduće građenje karijere – jeste manjak praktičnog rada. Ovo ne tvrde samo studenti već i poslodavci. Prema rečima Bojane Stojšić, menadžera KBC advokatske kancelarije iz Beograda, "Pravni fakultet ne pruža potrebnu praksu pravnog pisanja, izražavanja i debate, tako da sveži pravnici praktično kreću od samog početka jer praktična primena,

ISKUSTVO POŽELJNO, NJE NEOPHODNO: Pravni fakultet

gde bi studenti učili da pišu tužbe, presude, pravna mišljenja, tj. primenu pravnih normi na pojedinačnim slučajevima, nije pokrivena nastavnim programom".

Iako poslodavci generalno više cene državne fakultete (vidi okvir), Pravni fakultet Univerziteta Union, opet po rečima poslodavaca, sadrži u svom planu i programu, u odnosu na državni, više praktičnih zadataka – primene propisa, pisanje tužbi... Rečju, moderniji pristup izučavanju pravnih disciplina, jer, kako i studenti misle, pored standardnih, ovde se izučavaju i savremene pravne discipline. Osim toga, kao prednost još navode manji broj studenata zbog čega su profesori u mogućnosti da im se više posvete.

Ipak, veći broj završenih srednjoškolaca odlučiće se za državni Pravni fakultet, a oni koji ne uspeju u nameri da se upišu, a pri tom su u mogućnosti da plaćaju svoje školovanje 2000 evra godišnje, uživaće u navedenim privilegijama privatnog fakulteta. Dodatna privilegija – ukoliko se pod to može podvesti – jeste manji obim gradiva za ispite. Iako poslodavcima nije bitno sa kog fakulteta dolazi diploma, sami kažu da privatni fakultet još nije zadobio pozitivan status među omladinom i da ga zato upisuju kada prva opcija (državni) više nije u igri, pa da iz tog razloga često postoji razlika u kvalitetu kandidata.

ČOVEK ILI DIPLOMA: U razgovoru sa poslodavcima često smo čuli komentar da mnogo manje zavisi od fakulteta, a mnogo više od pojedinca. Po toj logici, ako neko ima kvalitete koji se traže, intelektualnu radoznalost, posvećenost poslu i timu, nije mnogo bitno sa kog fakulteta dolazi, odnosno čiju diplomu ima u džepu. Bitno je šta zna i koliko želi da sazna.

Kada je o Srbiji reč, iskustvo Mirjane Garapić Zakanji, člana izvršnog odbora ProCredit banke, govori da sa kojeg god fakulteta neko dolazio, broj onih koji uspevaju i ne uspevaju na određenom radnom mestu je skoro isti. "Iskreno da kažem, ja ne vidim veliku razliku među studentima sa raznih fakulteta i uopšte univerziteta", zaključuje ona.

U Telenoru objašnjavaju da prilikom selekcije kandidati prolaze niz testova i intervjua, a takođe im se radi i profil ličnosti. Diploma i prosek jesu bitni, ali je važniji način na koji neko razmišlja, kakav stav ima, koliko želi da uči i napreduje. Po rečima Jelene Milivojević, ti kvaliteti presuđuju pri odluci o tome koji će od brojnih kandidata sa sličnom prosečnom ocenom na fakultetu dobiti radno mesto.

U korporativnim sredinama, početnički poslovi ne zahtevaju visoku sofisticiranost, nego praktičnost, brzinu i sposobnost brzog učenja kroz rad, tako da su lična svojstva, a naročito proaktivnost kandidata i njegova spremnost na timski rad i strpljivo građenje karijere mnogo važniji od razlike u prosečnoj oceni", kaže Aleksandra Radić iz Piraeus banke.

Dragan Đukić iz Nacionalne službe za zapošljavanje smatra da je opšti trend svuda u svetu, pa čak i kod nas, da poslodavci gledaju šta ljudi znaju i umeju: "Dakle, diploma će sve više biti ulaznica za utakmicu, a da li ćete vi dati gol ili ćete dobiti crveni karton u petom minutu – to zavisi od vas", zaključuje on. ×

JELENA JORGAČEVIĆ, IVANA LJUBINKOVIĆ
Koordinator istraživanja: MARIJA VIDIĆ

Privatni protiv državnih

U oblastima gde postoji konkurencija državnih i privatnih fakulteta, kao što je to slučaj sa Fakultetom organizacionih nauka, Pravnim i Ekonomskim, nije uvek lako odlučiti šta se bolje i(li) šta se više isplati studirati. Dragan Đukić iz Nacionalne službe za zapošljavanje kaže da su poslodavci više naklonjeni državnim fakultetima i da umeju da kažu "mi bismo ovaj ili onaj profil stručnjaka, ali hoćemo da je završio taj i taj fakultet".

Prema rečima studenta prodekana Ekonomskog fakulteta Veljka Mijuškovića, prednosti državnog u odnosu na privatni su brojne: "One se ogledaju pre svega u kadru koji je tu zaposlen i obrazovan. Nivo znanja, ekspertiza i iskustvo su neuporedivi između ove dve vrste fakulteta. Može se često čuti kao kontraargument privatnih fakulteta da kod njih predaju isti profesori kao i na državnim fakultetima. Međutim, i kada je tako, oni nisu školovani i obrazovani na tim privatnim fakultetima, već na državnim. S druge strane, kvalitet, kompetencije, pa čak i sama motivacija studenata još jedan su od ključnih argumenata snage koja se nalazi u rukama državnih fakulteta. Otuda je naš slogan 'Prvi i Pravi'. Promene koje su evidentno potrebne odnose se na ograničenost prostornih kapaciteta i veću saradnju sa privredom."

Međutim, nisu baš svi ovakvog mišljenja. U Piraeus banci kažu da su znanja koja se stiču na boljim privatnim fakultetima savremenija u odnosu na državni, a u Telenoru smatraju da i ne postoji neka upadljiva razlika između jednih i drugih diplomaca.

Kod većine diplomaca, zaključuju u ProCredit banci, bez obzira na to odakle dolaze, vidi se da postoji slabost u određenim predmetima (kao što su finansijska analiza, analiza bilansa) ili da istovremeno postoje suva znanja o računovodstvu. "Ali ona nisu primenjena, nisu se izdigla na neki viši nivo, ne vode nekom zaključivanju, analizi, već su knjiška, i ne služe ničemu drugom", smatra Mirjana Garapić Zakanji.

Mala izlaznost, veliki rezultati

Rezultati pokazuju da su SNS i SRS osvojili skoro isti broj glasova kao i prošle godine, i da nije došlo do prelivanja glasova iz ostalih stranaka u radikalski koš. A to nas vraća na apstinenciju i pokazuje da je uzrok poraza DS-a mala izlaznost, to što oni nisu uspeli da motivišu svoje birače

Lokalni izbori održani 7. juna u opštinama Zemun i Voždovac i Kosjerić, na impozantnom uzorku od nešto malo više od trista hiljada upisanih birača, dobar su povod za političke komentare, analize i uopštavanja. Kakvu poruku je poslalo 152.174 Zemunca, 148.384 građana Voždovca i 10.878 stanovnika Kosjerića?

Ukupno gledano, ZES je izgubila nešto snage, ali ostaje u vrhu. Naprednjaci su na tom lokalnom testu dobili prvu potvrdu svoje snage. Narodnjaci Vojislava Koštunice i Velimira Ilića su zadržali prethodnu snagu i zaustavili trend pada. Socijalisti su čini se unekoliko ojačali. Izbori su pokazali da je Srpska radikalna stranka izgubila tri četvrtine do četiri petine glasova birača u svom jakom uporištu. Čini se da je stranka Tomislava Nikolića potpuno preuzela biračko telo radikala.

KO ĆE S KIM: Pravi rezultati izbora i ovog puta će zavisiti od umeća pravljenja koalicija, a bar u jednoj, i to u Zemunu, za sada se ne vidi kako će se sastaviti vladajuća većina, mada pravilo kaže da će se i najneverovatnija koalicija pre napraviti nego što neće.

Nakon ovih izbora prvi zaključak koji se nameće proističe iz podatka da je na njima bila mala izlaznost. Izašlo je oko trećine upisanih. Apstinencija upućuje na razočaranje postojećim političkim institucijama i elitama. Tako da se može reći da su na izborima u Beogradu zbog male izlaznosti apstinenti odlučili o rezultatu.

Bez sumnje, treba uvažiti činjenicu da je interesovanje za lokalne izbore, po prirodi stvari, uvek manje od onog koje vlada za glasanje za republički parlament i predsednika, ali ipak, izostajanje dve trećine birača sa birališta je više nego jasna poruka političkim elitama, i ona relativizuje legitimnost kako vlasti koja je birače oterala u pasivnost tako i opozicije koja nije uspela da artikuliše valjanu alternativu.

TANJUG

ŠTA ZNAČE VANREDNI LOKALNI IZBORI: Zemun, Voždovac, Kosjerić

Drugi zaključak koji nameću rezultati u ove tri opštine je da je Srpska napredna stranka deklasirala Srpsku radikalnu stranku: iz "radikalskog fonda glasova" uzela je tri četvrtine do četiri petine glasova. SRS je na izborima 2008. na Voždovcu dobio 30 odsto, u Zemunu 43, a u Kosjeriću 12 odsto glasova. Na ovim izborima Srpska napredna stranka u Zemunu je dobila najviše glasova, 34 odsto, a SRS samo deset. Na Voždovcu SNS je osvojio 30, a SRS je jedva prošao cenzus sa 6,36 odsto glasova. I u Kosjeriću je SNS uzeo radikalske glasove (13,8 odsto) i deklasirao SRS koji nije prošao cenzus, ukupno su dobili poverenje 2,5 odsto birača.

Tomislav Nikolić je ovaj trijumf naprednjaka prikazao ne samo kao pobedu u radikalskom meču već i kao pobedu naprednjaka nad demokratama, pa je rekao da je "na Voždovcu pala prva tvrđava Borisa Tadića, ali cilj SNS-a je da srušimo Vladu i da krenemo da radimo za bolju Srbiju. Ovi izbori nisu bili naš okršaj sa radikalima, već sa demokratama, ja i radikale pozivam na saradnju. Uspeh SNS-a je znak ostalim opozicionim strankama: 'Udružujte se sa SNS-om.' To je znak i poruka ovima iz vlasti: 'Stiže SNS.'"

Osim Srpske radikalne stranke, drugi najveći gubitnik ovih izbora je Demokratska stranka, odnosno njena Koalicija za evropsku Srbiju.

U poređenju sa prethodnim izborima 2008, naprednjaci i radikali su zajedno u Zemunu osvojili skoro 45 odsto glasova što je za skoro tri procenta više nego na prošlogodišnjim lokalnim izborima u ovoj opštini.

Koalicija za evropski Voždovac je sudeći prema prvim nepotpunim rezultatima, na Voždovcu vodila, mada je njena dominacija za deset procenata manja nego na proteklim izborima (vidi tabelu).

Međutim, na Voždovcu je došlo do izbornog spora oko tri biračka mesta, naprednjaci su proglasili pobedu, a Opštinska izborna komisija je u ponedeljak uveče odlučila da će izbori na tri glasačka mesta u opštini Voždovac zbog nepravilnosti biti ponovljeni.

Zapravo rezultati pokazuju da su SNS i SRS osvojili skoro isti broj glasova kao i

prošle godine, i da nije došlo do prelivanja glasova iz ostalih stranaka u radikalski koš. A to nas vraća na apstinenciju, i pokazuje da je uzrok poraza DS-a mala izlaznost, to što oni nisu uspeli da motivišu svoje birače. Pa je uz ovakvu izlaznost radikalski blok, koji ima relativno disciplinovano biračko telo, procentualno dobio više glasova i ostvario bolji rezultat.

Na izborima u Kosjeriću najviše glasova osvojila je Demokratska stranka, oko 26 odsto, i skoro da je izjednačena sa narodnjacima (Demokratska stranka Srbije i Nova Srbija nastupale su odvojeno i dobile po 13 odsto glasova). Prema procentu osvojenih glasova slede Srpska napredna stranka sa oko 14 odsto, Socijalistička partija Srbije oko deset odsto, Srpski pokret obnove sa nešto više od osam odsto i G17 plus 5,4 odsto. Srpska radikalna stranka i Liberalno demokratska partija nisu prešle cenzus.

IZNENAĐENJA IZ DRUGOG PLANA: Za mnoge je neočekivano dobar rezultat koalicije oko SPS-a, koja je (ako s razlogom ne računamo SNS) jedina stranka koja je popravila rezultate sa prošlih izbora, i to ne samo u smislu procenta, već i u dobijenim glasovima. Neki analitičari čak tvrde da se "od sada pa nadalje pitanje cenzusa, kada je reč o SPS-u, više neće postavljati".

Na lokalnim izborima 11. maja 2008. godine koalicija SPS–PUPS dobila je 5,36 odsto glasova na Voždovcu, 4,32 odsto u Zemunu i 9,7 odsto u Kosjeriću. Samo godinu dana kasnije, na ovim izborima koalicija SPS–PUPS–JS je gotovo udvostručila rezultat na Voždovcu, gde je osvojila oko 10,54 odsto glasova. Značajno bolji rezultat zabeležila je i u Zemunu gde je dobila 7,17 odsto glasova i u Kosjeriću 12 odsto.

Rezultati SPS-a od 2000.

- **11. MAJ 2008, PARLAMENTARNI – SPS–PUPS–JS: 7,58 odsto ili 313.896 glasova**
- **20. JANUAR 2008, PREDSEDNIČKI – Milutin Mrkonjić: 5,97 odsto ili 245.889 glasova u prvom krugu**
- **21. JANUAR 2007, PARLAMENTARNI – SPS: 5,64 odsto ili 227.580 glasova**
- **13. JUN 2004, PREDSEDNIČKI – Ivica Dačić: 4,04 odsto ili 125.952 glasa**
- **28. DECEMBAR 2003, PARLAMENTARNI – SPS: 7,61 odsto ili 291.341 glas**
- **28. DECEMBAR 2000, PARLAMENTARNI – SPS: 13, 8 odsto ili 515.845 glasova**

ZEMUN 2009.	Procenat glasova	Broj glasova*	Broj odbornika
Srpska napredna stranka	33,99	17.672	23
Za evropski Zemun	27,71	14.337	19
Srpska radikalna stranka	10,01	5295	6
SPS-PUPS-JS	7,17	3649	4
DSS-NS-NP	7,02	3668	4
Lista za toleranciju	2,21	1146	1

VOŽDOVAC 2009.	Procenat glasova	Broj glasova*	Broj odbornika
Srpska napredna stranka	29,8	13.855	18
Za evropski Voždovac	29,6	13.598	17
DSS-NS-NP	12,3	5718	7
SPS-PUPS-JS	10,54	4899	6
Srpska radikalna stranka	6,36	2957	3
LDP	5,41	2514	3
Lista za toleranciju	3,31	1537	2

KOSJERIĆ 2009.	Procenat glasova	Broj odbornika	
Demokratska stranka	26,6	8	
Srpska napredna stranka	13,8	4	
Nova Srbija	13,4	4	
Demokratska stranka Srbije	13	4	
SPS-JS-PUPS	12	4	
Srpski pokret obnove	8,2	2	
G17 plus	5,6	1	
Liberalno-demokratska partija	4,3	0	
Srpska radikalna stranka	2,5	0	

Lideri ove koalicije donekle različito objašnjavaju postignute rezultate. Za predsednika Jedinstvene Srbije Dragana Marković Palmu ovaj rezultat koalicije SPS–PUPS–JS na izborima znači zasluženo, između ostalog, i uspešno vođenje grada Jagodine. "Naši koalicioni partneri dobili su duplo manje glasova prošle godine, jer su tada sami izašli na izbore."

Njegov kolega Aleksandar Antić, član SPS-a i predsednik beogradskog parlamenta, tvrdi da je izborni rezultat te stranke "apsolutno" zaslužen i dodaje da socijalisti već dugo imaju trend rasta u celoj Srbiji. (Vidi antrfile "Rezultati SPS"). "Sve je to rezultat ozbiljnog i odgovornog vođenja decentralizovane politike u lokalnim sedištima naše partije."

Što se tiče koalicije oko DSS-a, pokazalo se da su prognoze u vezi sa njima bile preterano pesimističke, ali i da oni nemaju snage za neki uspon kakav bi se, recimo, očekivao od opozicije u zemlji koja ima ovakve probleme.

Najveće iznenađenje proteklih lokalnih izbora u Zemunu i na Voždovcu za mnoge je uspeh Rasima Ljajića i njegove Liste za toleranciju. U Zemunu ta lista osvojila je jednog odbornika, dok je na Voždovcu dobio dva odbornika. Ljajić je zadovoljan jer je ostvaren "ogroman uspeh praktično bez kampanje, uz skromna novčana sredstva. Sad krećemo u još ofanzivnije širenje stranačke infrastrukture u celoj Srbiji."

Lider SDP-a u izjavi za "Kurir" kaže da izborni uspeh u Beogradu nije iznenađenje, uprkos tome što je na čelu partije koja dolazi iz Sandžaka. "Zanimljivo je da smo od srpskih glasača dobili čak 90 odsto glasova. Očekivali smo romske glasove, koji bi znatno povećali broj odbornika, ali iako su obećali, uprkos tome što su uglavnom naši članovi, glasali su za naprednjake. S druge strane, naš koalicioni partner DS nas je potcenjivao. Niko nije verovao u nas, maltene su nas smatrali Šećeroskim!" ×

DRAGOSLAV GRUJIĆ

i Dokumentacioni centar "Vreme"

Agencijska regionalizacija

Da li je regionalizacija lakša od podele besplatnih akcija

Region Vojvodine; Beogradski region; Zapadni region; Istočni region; Centralni region; Južni region; Region Kosova i Metohije. Da će se u Srbiji formirati sedam regiona: proizilazi iz Nacrta zakona o regionalnom razvoju koji je u ponedeljak 8. juna usvojila srpska vlada na predlog Ministarstva za ekonomiju i regionalni razvoj. Već u utorak 9. juna Skupština Srbije je otpočela raspravu o njemu.

Zakon je očito deo dalekosežnijeg projekta. Predstavljajući Strategiju prostornog razvoja, koju je napravilo Ministarstvo za prostorno planiranje, predsednik Srbije Boris Tadić ocenio je 31. maja na sednici Glavnog odbora Demokratske stranke, da regionalizacija Srbije i pitanje ravnomernog regionalnog razvoja treba da postane centralna politička tema u državi, u suprotnom, ona će se do 2020. godine suočiti sa nepremostivim teškoćama. Sad se traga za modelom.

Tema je vruća i predstavlja eho političkih borbi oko odnosa Srbije i njenih pokrajina u ustavu SFRJ iz 1974. Godine 1991. u okviru "oj Srbijo iz tri dela ponovo ćeš biti cela" ukinuto je i 18 međuopštinskih regionalnih zajednica, a uvedeno je 29 okruga (grad Beograd je posebna administrativna jedinica). Početak korigovanja tog centralističkog modela u pravcu regionalizacije Srbije može se povezati i s Prostornim planom Republike iz 1996, kojim je utvrđen sistema centara (takozvani modalni regionalni sistem) različitog ranga, od makroregionalnog (Beograd, Novi Sad, Priština, Niš, Kragujevac i Užice), preko regionalnog do subregionalnog (34 grada). Granice njihovih gravitacionih zona nisu definisane pa one nisu ni postale odgovarajuće regionalne celine.

Nijedna vlast od 2000. godine nije uspela da sprovede decentralizaciju, ne samo zbog složenosti tog procesa već i zbog toga što se u trenutnim okolnostima pitanje decentralizacije i regionalizacije često izjednačava sa separatizmom (što ne znači da ga nema).

Dugo traje rasprava o tome zašto i kako regionalizovati Srbiju. Autori Zoran Vacić, Aleksandar Simić, Zorica Radović i Boško Mijatović, u radu "Regionalizacija Srbije" (CLDS, Beograd, 2003) polaze od prava građana na autonomiju i na samoorganizaciju, a ne od unapred Ustavom utvrđenog broja regiona, njihovih granica, sedišta, ovlašćenja i nadležnosti. Ta studija je usledila nakon više prethodnih predloga Ustavne rekonstrukcije, pa time i regionalne organizacije Srbije: Beogradskog centra za ljudska prava, novosadskog Foruma Iuris, profesora Pavla Nikolića i predloga DSS-a.

Regionalizacija je predviđena i važećim ustavom, koji, pored AP Vojvodine i Kosova i Metohije, dozvoljava i osnivanje novih autonomija, inicijativom odozdo, ali je to za sada ostala samo mogućnost. Ovaj zakon tu mogućnost ne pokušava da iskoristi, već oktroiše buduće autonomije.

NESAGLASNOST: Povremeno se na lokalnim izborima pojavljuju različite regionalne lige koje idu tim pravcem, ali ne bi se reklo da je to preraslo u neki jak pokret. Regionalističke inicijative su bile vidljive u Vojvodini, u Nišu i u Kragujevcu (gde Verko Stevanović, SDPO, prihvata staru ideju Coleta Kovačevića iz malene Lige za Šumadiju).

O teritorijalnoj regionalizaciji različite partije imaju različita gledišta.

DSS je u okviru načela za novi ustav Srbije izneo svoje regionalističke ideje 2002. godine – o Srbiji kao unitarnoj državi sa šest regiona čiji bi centri bili Novi Sad, Beograd, Niš, Kragujevac, Priština i Užice. Od tih ideja je odustala tokom izrade Ustava jer je u našem političkom životu regionalizacija povezivana sa separatizmom i nije bilo podrške za to. Novi ustav ne predviđa regione, ali daje mogućnost osnivanja novih autonomnih pokrajina, pored dve postojeće, Vojvodine i Kosova.

G17 plus je nedavno predstavio Nacrt zakona o regionalnom razvoju, veoma sličan Vladinom. Iz G17 kažu (Verica Kalanović) da se zalažu za predloženi model i zato što smatraju neodrživim sadašnji asimetrični centralizovano decentralizovani sistem u kome jedni (Vojvodina) imaju autonomiju, a drugi ništa.

DS je regionalizaciju stavio na vrh liste prioriteta. SPS je za, ali sugeriše oprez. Poslanik Mile Ilić, (SPS) zalaže se za to da se vlast sa republičkog nivoa prenese na gradove, kojih po zakonu ima 23, i opštine.

Radikali regionalizaciju i dalje vide kao uvod u rasparčavanje Srbije, a dovoljnim smatraju to što je Srbija izdeljena na okruge.

PRIPREME: Izrada strategije prostornog razvoja definisana je inače Zakonom o planiranju i izgradnji iz 2003. godine, a pripreme za izradu su počele 2007. godine. Ona preuzima ulogu Prostornog plana Republike Srbije koji važi do 2010.

REGION, OBLAST: Nacrt zakona o regionalnom razvoju pominje regione i oblasti – kategorije koje ne postoje u Ustavu,

MAPS.GOOGLE.COM

Geografski regioni

Bačka, Banat, Binačko Pomoravlje, Braničevo, Jablanica, Kačarska Nahija, Kolubara, Levač, Mačva, Moravica, Nišava, Pčinja, Pocerina, Podrinje, Podunavlje, Polimlje, Pomoravlje, Posavina, Potisje, Preševska Dolina, Rasina, Raška, Sandžak, Srem, Stari Vlah, Stig, Šumadija, Svrljig, Timočka Krajina, Toplica, Vlasina, Zvižd, Župa...

zameraju poslanici DSS-a. Region je statistička funkcionalna teritorijalna celina, na nivou 2 (NUTS 2, vidi tekst u okviru) – koja se sastoji od jedne ili više oblasti, uspostavljena za potrebe planiranja. Tako kaže zakon.

Ima ih preko 250 u Evropi, EU u okviru SSP-a traži statističke izveštaje na nivou NUTS 2, a Savet Evrope utiče da se sprovede regionalizacija, kažu oni koji brane taj zakon.

Oblast je statistička funkcionalna teritorijalna celina na nivou 3 (NUTS 3), ali se ni imena okruga ni istorijskih oblasti u Srbiji ne pominju (u okviru geografski podsetnik za zakonodavca). Koje će oblasti ući u koji region, odrediće vlada na predlog Statističkog zavoda.

Sklepani nazivi budućih regiona, čije je obrise nacrtao Republički zavod za razvoj, po rečima Dinkića namerno su izabrani da zvuče statistički, da ne bi prejudicirali raspravu o budućoj teritorijalnoj regionalizaciji. Tomislav Nikolić (SNS) kaže da Vlada preko statističkih regiona pokušava da prevari EU da je uvela teritorijalnu regionalizaciju, a opoziciju da nije: "Istok, zapad, sever, jug, negde karte skuplje, negde jeftinije." Čedomir Jovanović pita ministra Dinkića zašto je zakonodavac izbegao da pomene Šumadiju?

Po Nacrtu zakona regioni su samo statističke fikcije, nisu administrativna teritorijalna jedinica i nemaju pravni subjektivitet. Uzalud je objašnjavano da je to samo zakon o regionalnom razvoju, a ne zakon o regionalizaciji Srbije. On je, naprosto, zadro u tu još "neraspavljenu" materiju.

Statistička regionalizacija se čas promoviše samo kao neka pomoćna alatka za ujednačavanje velikih regionalnih razlika (1:7 i 1:5, kad se mere opštine), a čas kao prvi korak ka teritorijalnoj regionalizaciji.

U zavisnosti od kriterijuma za određivanje (geografski, ekonomski, socijalni, politički i dr.), ili svrhe za koju služe, regioni mogu biti prirodni, demografski, ekonomski, socijalni, administrativni, moraju kao celine da budu održivi, a teško da mogu da budu samo statistički. To čini nervoznim regionaliste, ali i antiregionaliste.

Predsednik Tadić predviđa da će se decentralizacija odvijati u dve faze: prva do 2013. godine, a druga do 2020. U javnosti se čuju pretpostavke da bi tada statistički regioni mogli da dobiju administrativni i politički status. Ako će se stvari razvijati u tom pravcu, onda je nelogično da definisanje zametka budućih regija bude prepušteno običnoj vladinoj ili praktično ministrovoj uredbi.

Vlada će formirati Nacionalnu agenciju za regionalni razvoj i u svakom regionu njenog klona. To što taj projekat počinje formiranjem osam novih agencija, uz postojećih 105, poslanici opozicije su tumačili kao deobu partijskih sinekura. Zakon, zapravo i izgleda kao propis o toj agenciji.

Ona će imati zaštitni znak koji će koristiti u svom poslovanju, a pravo korišćenja zaštitnog znaka će preneti na regionalne agencije i oblasne asocijacije. To bi mogao da bude i izvrnuti šešir, jer se ideja promoviše (opet) uz podgrevanje preteranih očekivanja da će doći velika sredstva iz IPA i drugih EU fondova za regionalne projekte.

Član 48. Nacrta zakona u četiri od deset stavova pominje taj izvor finansiranja regionalnog razvoja: iz (5) pretpristupnih fondova Evropske unije; (6) bespovratne razvojne pomoći međunarodne zajednice i ostalih programa Evropske zajednice; (7) razvojnih kredita međunarodnih finansijskih institucija i poslovnih banaka; (8) donacija, priloga i poklona pravnih i fizičkih lica...

Kako piše Dragan Đ. Obradović, u radu "Model regionalizacije centralne Srbije" iz 2007, regionalizam se u zemljama zapadne Evrope intenzivno uvodi od početka sedamdesetih godina dvadesetog veka, kada je regionalizovana Francuska, a devedesetih taj model dominira Evropom. Mnoge zemlje istočne i jugoistočne Evrope prihvatile su regionalizaciju i ubrzano rade na promeni teritorijalne administracije u skladu sa evropskim uzancama.

Većina to čini s nadom da će brže razviti nerazvijene teritorije s osloncem na evropsku pomoć. Pojedini poslanici, međutim, ukazuju i na to da, na primer, Poljska od 1999. nije uspela da smanji zaostatak svojih nerazvijenih siromašnih istočnih regiona. Drugi ukazuju i na tenzije u "Staroj Evropi", u trouglu Brisel – regije – nacionalne države.

Regionalizacija je ipak komplikovanija od podele besplatnih akcija. ×

MILAN MILOŠEVIĆ

NUTS

Po standardima EUROSTAT-a statistička nomenklatura NUTS (Nomenclature des unites territoriales statistiques) ima pet nivoa:
NUTS 1: tri do sedam miliona stanovnika (nivo države ili federalne jedinice);
NUTS 2: 800.000 do tri miliona stanovnika (makroregion);
NUTS 3: 150.000 – 800.000 stanovnika (okrug ili distrikt);
NUTS 4: 10.000 – 150.000 stanovnika (gradska opština);
NUTS 5: manje od 10.000 stanovnika (seoska opština ili naselje).

NA NIŠANU U VRŠ

Učestale pogibije policajaca tokom vršenja službe i u Srbiji i u Hrvatskoj pokrenule su u obe države razmišljanja o tome kako se i zašto takve tragedije događaju. Nažalost, analitički statistički instrumenti oba ministarstva nisu dorasli zadatku da temeljito ispitaju sve okolnosti i iz analize izvuku pouke. Policajci sami, međutim, ukazuju na nedostatke u obuci, kadrovskoj politici i opremljenosti. Zajednički je zaključak da prisebnost duha, koja se stiče iskustvom, na ulici najbolje čuva policajca

A. ANĐIĆ

Uzmimo prvo ova dva najnovija primera, iz Srbije i iz Hrvatske, jer su na izvestan način analogni, tj. imaju slične, ako ne i identične uzroke.

Prvo je u blizini Novog Sada u intervenciji ubijen saobraćajac na motociklu Vladimir Grandić (34 godine). Po radio-vezi čuo je za pljačkaše banke koji su u bekstvu; primetio je opisano vozilo na izvesnoj benzinskoj pumpi, stao tamo, podigao motocikl na stalak i sa pištoljem u ruci približio se vozilu; iz vozila su pucali i smrtno ga ranili, ali je uspeo i on da otvori vatru i rani počinioce, koji su uredno pohapšeni odmah, jer je javio lokaciju.

Nekoliko dana kasnije, u Sesvetama (istočno predgrađe Zagreba) došlo je do pljačke banke: neki Kazimir Dužnović u skroz beloj trenerci uneo je u torbi automatsku pušku sistema Kalašnjikova u banku, izvadio je i pokupio šta se moglo naći. Neko je pritisnuo alarmno dugme, a zaštitar iz velike firme "Sokol Marić" pozvao je policiju gledajući u nadzorni ekran u posebnoj sobi. U blizini su se našle dve patrole, od kojih je jedna odmah stigla na lice mesta; dva policajca utrčala su sa pištoljima u ruci u predvorje banke, ali je pljačkaš otvorio vatru i ubio jednog, Ivana Grbavca (24 godine, pripravnik) i teško ranio drugog. Uhapšen je nekoliko minuta kasnije u blizini, pošto je ranio još tri policajca.

Oba policijska sindikata, Policijski sindikat Srbije (PSS) i Sindikat policije Hrvatske (SPH), žučno su reagovala: traže, sasvim očekivano i normalno, bolju zaštitu i opremljenost, strože sankcije za napade na policajce, bolju obuku i uopšte bolji odnos zakonodavnih i izvršnih vlasti. SPH je zatražio da redovne patrole dobiju jače naoružanje (automate i sačmare-repetirke) i pancirne prsluke; PSS insistira na pancirima, jer naše patrole već po pravilu (pogotovo interventne) duže dugo oružje.

ELEMENTARNA PRAVILA: Problem je postao ozbiljan: u Hrvatskoj je samo za dve godine ubijeno u službi šest policajaca; u Srbiji je od 1991 (bez ratova u Hrvatskoj, BiH i na Kosovu) u službi poginulo 18 uniformisanih policajaca iz Javne bezbednosti, sedam saobraćajaca i šest pripadnika kriminalističke policije u civilu. Od toga u periodu 2000–2008: četiri policajca su preminula, 134 ih je zadobilo teške telesne povrede i 1284 lake telesne povrede, kako za "Vreme" kaže Željko Nikač, pomoćnik načelni-

ENJU SLUŽBE

ka Uprave policije MUP-a RS i profesor na Kriminalističko policijskoj akademiji. On navodi neke tipične primere iz novijeg vremena: pijanac bacio bombu, ubio jednog policajca, teško ranio drugog i lakše još tri lica (Golubovac, 2000); povratnik oteo pištolj od čuvara firme, opljačkao radnju i taksistu, ubio jednog i teško ranio drugog policajca (Šid, 2000); čovek ubio policajca ispred stanice iz lovačke puške (Čantavir, 2004); itd., ima ih još, zaključno sa Grandićem.

Ljudi sa boljim sećanjem pamte još neka ubistva iz devedesetih: bar dva načelnika OUP-a, bar jednog kriminalističkog inspektora, jednog v.d. ministra, onog policajca koji je probao da legitimiše notornog Željka Maksimovića Maku u Ulici Svetozara Markovića, pa ga je ovaj ubio na mestu veoma temeljito i nikom ništa, jer je Maka bio miljenik tadašnje Udbe; još nekoliko policajaca; ali, to su bila druga vremena. Sećamo se i gen. Boška Buhe.

Sada su, međutim, druga vremena. Nekoliko iskusnih policajaca sa ulice (čak i iz Interventne brigade) kažu za "Vreme" da opasnost vreba najčešće u rutinskim, običnim intervencijama. "Ne bi se očekivalo, ali najveći broj kolega stradao je pri legitimisanju, akciji sasvim rutinskoj. Najmanje policajaca strada pri namenskim akcijama hapšenja od ranije poznatih opasnih počinilaca, jer smo tada pripremljeni i očekujemo sve. Po mom iskustvu, najopasniji su – neočekivano opet – kradljivci automobila, 'motornjaci' koji pucaju tek tako. Dileri droge ne mašaju se oružja, mirni su. Motornjaci, valjda zbog tog svog adrenalina – sve rade na brzinu i nervozno – najskloniji su potezanju oružja, barem po mom iskustvu", kaže jedan iskusni policajac sa ulice.

Oba policijska sindikata, srpski PSS i hrvatski SPH, slažu se u ovoj *ad hoc* anketi "Vremena" u barem tri primedbe na svoja ministarstva: obuka je nedovoljna; opremljenost bi morala biti bolja; kaznena politika je neodgovarajuća.

Idemo redom: primedbe na obuku su skoro istovetne, što je i logično, jer obe države imaju isti problem – zanemarivanje elementarnog policijskog posla i kadrova zbog ratova i pratećeg poimanja policije kao armije građanskog rata. Obe su države devedesetih godina popunjavale policijski sastav ljudima koji su "od škole imali veliki odmor" (jedan policajac), a sada ih očekuje ozbiljan policijski posao u zajednici. Taktički treninzi i kursevi daleko su od minimalnih potreba; stručne veštine zanemarene su (policajci iz obe države žale se na malu količinu municije ispucane u vežbama; previše njih nema skoro nikakvog iskustva sa oružjem, a ni sa redovnim uličnim poslom). Pohađanje kurseva fizičke spremnosti ne podstiče se. Ambicije za dalje usavršavanje i školovanje nailaze na sumnje starešina koji se time osećaju ugroženi, žale se policajci. Doktrina obrazovanja policije zastarela je u odnosu na tehniku, opremu, naoružanje i taktiku koje zahtevaju današnja vremena, ali to se "gore" ne primećuje, jer "gore" sede konzervativno nastrojeni ljudi. To je u vezi i sa kadrovskom politikom: policajci se žale da starešine loše gledaju na dobro uigrane i socijalno zbližene patrole i timove, jer se plaše gubitka autoriteta pred iskusnijim i efikasnijim potčinjenima. "Kako se neka naša ekipa uigra i zbliži, tako je razdvoje", kaže jedan interventni policajac iz Beograda. "Uostalom, pogledajte koliko je načelnika OUP-a i komandira koji nikada nikoga nisu lišili slobode."

Što se opremljenosti tiče, policajci su nezadovoljni jaknama (pokažu im jednu, pa kad se oduševe, isporuče im drugu, jeftiniju; >>

Pancirke

Prema standardima za terminalnu balistiku (dejstvo projektila iz vatrenog oružja na cilju), na 1000 pucanja na policajce u 780 slučajeva došlo je do povreda, od kojih je:
- **35 odsto u visini struka**
- **20 odsto u područje grudi**
- **16 odsto u noge**
- **15 odsto u ruke**
- **11 odsto u leđa**
- **dva odsto u glavu**
- **jedan odsto u međunožje**

Pancirka ne štiti glavu, ali štiti:
- **30 odsto ruke**
- **100 odsto struk**
- **100 odsto grudi**
- **100 odsto leđa**
- **100 odsto međunožje**

Po važećim zakonima i pravilnicima, balistički prsluk obavezan je kod službenika policije, carine i pravosudne policije u sledećim zemljama:
- **Austrija**
- **Italija**
- **Nemačka**
- **Švedska**
- **Holandija**
- **Francuska**

Osiguravajuća društva u tim i još nekim zemljama odbijaju da isplate odštetu ako policajac u datoj akciji nije nosio pancirku.

(Podaci iz Sindikata policije Hrvatske)

Na mestu voljno

Preko razglasa pustiše neki marš, od desne korner zastavice stade napreduje, sa taze ministarsku namičem kosu na čelo frizuru, prvi policajac Dačić

M. MILENKOVIĆ

TRADICIJA: Zvanice, konjanici, gimnastičari, policajci

Sportski teren Nastavnog centra policije u Makišu, šljaka atletska staza, tribina, i sve što tu spada. Ajde preciznije, svečana tribina, koja se puni zvanicama, ispred, na terenu, običan sto sa malim kutijama, jedna mnogo mala i na bordo itison stazica, na drugoj strani jarboli sa jednobojnim zastavama, da se nabroji, bela, pa žuta, roze, crvena, zelena, opet crvena, nebo plava, plava, i na kraju najplavlja zastava.

Na terenu postrojeni pripadnici jedinica i rodova policije, naspram, na tu svečanu tribinu sa terase i spratovi dva velika stiropor znaka policije, na gornju terasu jedan vladika, ispod ministar vojni Šutanovac u neku maskirnu jelen jaknu sa pripadajuće naočare zasunce, tu i Ministar sa ukoso šare kravatu Škundrić, niže, u svoje jelen 'aljine, potpredsednica Skupštine Čomić. Tamo, iza gola, pojavi se velika kolona visoki' zvanica, sve to zamače na zadnji ulaz tribine, na one spratove i terase izađe i stupi, sa veliku i crvenu kravatu, i sa sve veliko, onaj Palma, baš do njega se smesti Đilas, u gornju terasu sede predsednik Tadić sa premijerom Cvetkovićem.

IZ GLAVE I NAPAMET: Preko razglasa pustiše neki marš, od desne korner zastavice stade da napreduje sa taze ministarsku namičem kosu na čelo frizuru prvi policajac Dačić. Trava je bila kako treba podašišana, nije bila ni do članaka ministru, a ovaj je, marševski napredujući ka centru biv'o sve veći i četvrtastiji. Dok je tako temeljno napredov'o jedna policajka na početku špalira pade u nesvest, Dačić stiže do komandanta žandarmerije koji mu podnese raport, Gospodine ministre, pripadnici MUP-a su postrojeni i spremni za početak manifestacije. Ministar otpozdravi, pozdravi zastavu na čelu kolone, komandant žandarmerije komandova, Na mestu voljno, javiše se trube, javi se onaj sa Nacionalnu televiziju i sa neku zlatnu dugmad Memedović, Dan ministarstva, dan policije, dan Svete Trojice obeležavamo radno, i cilj ove manifestacije je da pokažemo spremnost i odlučnost pripadnika ministarstva... Bi himna, Jelena Tomašević u neku crnu neka bude koktel haljinu, svi ustadoše i sve kako treba, gospodin voditelj najavi Prvog potpredsednika Vlade, Zamenika predsednika Vlade, ministra Ministarstva unutrašnjih poslova, g. Ivicu Dačića. Pred mikrofon, u svoje crno i sa diskretne i takoreći maskirne prugice odelo, stade g ministar, Poštovani gospodine Predsedniče, g. predsedniče Vlade, predsednici Ustavnog i Vrhovnog suda, kolege ministri, uvaženi gosti iz okolnih zemalja, Mađarske, Rumunije, Bugarske, Makedonije, Crne Gore, BIH, Hrvatske, ministre unutrašnjih poslova Republike Srpske, Vaše preosveštenstvo i visoki velikodostojnici drugih verskih zajednica, poštovani građani, draga deco, danas policija slavi svoju slavu, danas je dan našeg ministarstva i naše policije. Onda sve iz glave i napamet nastavi da su borba protiv kriminala i policije osnovni zadaci policije, da je u toj borbi potrebno jedinstvo svih, da postoji apsolutno jedinstvo i konsenzus, te da se varaju svi koji misle da su jači od države. Evo i tog citata, Varaju se svi oni koji, zato što su kupili sve u Srbiji, misle da su kupili Srbiju. U ovoj borbi protiv kriminala neće biti pošteđeni čak ni oni koji pišu, donose ili sprovode zakone, svim građanima želim da poručim – Ovo je vaša policija. Svim pripadnicima policije čestitam slavu Svetu Trojicu, čestitam Dan policije, neka vas bog čuva, a vi štitite građane Srbije.

Onda ministar – dok je voditelj čitao imena nagrađenih, pravilno i nacionalno stojeći pod uglom od 90 stepeni prema ministru – dodeli priznanja četrdesetorici policajaca, jedan, u ime svih, zahvali na ukazanom poverenju i priznanju, voditelj se malo i spontano i kako ume iskomendija, Dačić otkopča prikopčano dugme i ode u gornje terase na svečanoj tribini, predsednik Tadić se pomeri do premijera da Dačić sedne samo do njega. Poče taj program, voditelj predstavi prisutne pripadnike raznih rodova policije, in-

Mile Dragić), futrolama za pištolje (osigurači se kvare; ista firma, isti postupak), pištoljima (kvalitet CZ-99 opada), puškama-sačmarama (umesto policijskih, dobijaju lovačke "benelli" sa čokom, što je sasvim drugo); sporim džipovima micubiši pajero dizel; nedostatkom zaštitnih prsluka. Zaštitni prsluci su i inače kontroverzna priča oko koje se slažu i novinari i policajci: reč je o izboru – pokretljivost ili pasivna zaštita? Laki panciri koje nosi veći deo policijskih snaga u Americi i Evropi efikasni su kod pištoljske municije; oni teži, sa keramičkim pločama, glomazni su i preteški za svakodnevni smenski patrolni rad. Hrvatski policajac ubijen u Sesvetama, mladi Grbavac, ne bi preživeo ni sa kakvim pancirom, jer je bio pogođen iz automatske puške u glavu; naš Grandić iz Novoga Sada imao bi šanse... "Pancir sa keramičkom pločom je sjajan – ako te onaj drugi nanišani pravo u ploču", kaže jedan od sagovornika "Vremena". Statistika, međutim, kako tvrde u Sindikatu policije Hrvatske, govori u prilog pancirkama (videti okvir).

KAKO SAČUVATI ŽIVOTE: Kaznena politika, pokazalo se do sada, nije sporna u zaprećenim kaznama; sporna je, kažu policajci, u praksi. U nekoliko slučajeva i u obe države, policajci su ginuli od ruke povratnika ili lica od ranije poznatih, od ruke uslovno puštenih zatvorenika (Ivan Grbavac i još neki u Hrvatskoj). Zato SPH i traži ukidanje uslovnog puštanja i vikenda osuđenima za nasilna krivična dela i ubistva posebno. Ni kod nas nije bolje.

Kad je reč o napadima na policijske službenike, situacija nije dobra: obe države beleže stalni rast teških i lakih povreda u službi. Željko Nikač iz MUP-a Srbije kaže za "Vreme" da je izmena KZ-a iz 2006. razdvojila ometanje ovlašćenog službenog lica (OSL) u vršenju službe (prekršaj) od sprečavanja i napada (krivična dela), pa su rezultati sledeći: imamo od 2000. do 2008. 251 napad na OSL; 2562 ometanja i 827 sprečavanja; razlika je u tome što ometanje nije sprečilo sprovođenje službene radnje. U Hrvatskoj je metodologija donekle različita, ali su trendovi isti.

Kako, dakle, sačuvati živote policajaca? Željko Nikač kaže za "Vreme" da je obuka ključni faktor i da se na tome radi: "Nedostaju operativni kursevi za obrazovanje policajaca. Nastavićemo sa strategijom policije u zajednici, koja je bila dobro krenula, ali je zanemarena. Sada se priprema

terventna jedinica, žandarmerija, sve do vodiča pasa, polaznika centra za osnovnu policijsku obuku.

DOBAR GLAS: Odsvira se policijski orkestar, bi padobranski desant, padobranci sa zastavama skočiše gde treba, bi i parterna gimnastika plus borilačke veštine na strunjačama, nastupiše specijalne jedinice. Bi protivteroristička jedinica, žandarmerija, voditelj sve i lepo i direktno prenese o najsloženijim zadacima koji imaju praktičnu i upotrebnu vrednost. Kad se ovi odbraniše od noža i pištolja, polomiše daske i zapaljene crepove, nastupiše jedinice za zaštitu VIP ličnosti. I tu bi sve za aplauze, Specijalne antiterorističke jedinice se konopcima, na noge i na glave, spustiše iz helikoptera, istim putem vratiše u helikoptere i odoše, svi rekoše, svaka čast, pomoćnica dodade voditelju novu 'artiju, nastupiše motociklisti, službeni psi grebanjem i lajanjem pronađoše opasnu drogu i eksploziv, gospođica Jelena Tomašević u tu crnu koktel haljinu otpeva jednu numeru, na stazu izađe

M. MILENKOVIĆ

konjička policija, još jedared se javi gospođica Jelena, *Hajde, hajde, hej, hej...* Šta onda bi, onda stiže helikopter, pokaza šta zna i ume, poniranje, penjanje, zaokret i sve ostalo, na kraju se spusti na centar i ostavi fudbalsku loptu. Izneše na teren golove, voditelj najavi fudbalsku utakmicu između novinara i policije koju je predvodio komandant saobraćajnih snaga. Lično Vlade Divac, ne zna se da li u svojstvu Dačićevog savetnika, dunu u pištaljku, kapiten Reprezentacije Dejan Stanković izvede početni udarac, novinari prvi dadoše gol, policija zabi čet'ri komada, uz mnoge komendijatske komentare voditelja bi kraj i toga. Svečana tribina siđe na teren, ministar policije dodeli pehar pobedničkoj ekipi, svima i pojedinačno čestita Tadić, svima i pojedinačno čestita i Dačić, svi se slikaše za uspomenu i dugo sećanje, Tadić u predsednički zagrljaj do'vati reprezentativca Stankovića, podeli predsednička osećanja i sa prisutnim fudbalerom Dragutinovićem.

Sve to pređe fudbalski teren i stiže do ograde na kojoj su se deca bavila likovnom umetnošću na policijske i druge teme. Tadić pokaza veliko interesovanje za tu likovnu umetnost, krenu od rada do rada. Ni ministar Dačić nije zaostajao, obiđoše sve oblake, razno cveće i drugu simboliku, pomaziše decu, pohvališe svako nacrtano sunce, pozdraviše se, i čestitaše, svakom mladom umetniku i svakoj mladoj umetnici. Tadić se čak prihvati četkice i plavom bojom docrta krila jednom velikom srcetu.

Krenuše dalje, Tadić napred, Dačić do njega, a i premijer Cvetković je bio tu, stigoše u prostor gde bio taj tehnički zbor, Tadić iz prve pokaza interesovanje za taj džip "hamer", policija stade da raportira, svi uđoše u jedan veliki i mnogo maskiran šator, Tadić razmeni pozdravne poljupce sa Tata Đokovićem, sa Stricem Đokovićem, pokazaše mu razno oružje, jednog policajca maskiranog u sneg, predsednik pokaza veliko interesovanje za neka peraja i druga vesla. Izađoše iz taj mnogo maskirni šator, predsednik predsednički prihvati jedno dete za slikanje, javiše se i druga deca za slikanje, nasta opšte slikanje, Tadić je predsednički sve postizao, Dačić se veoma trudio, premijer Cvetković je bio prisutan, kao u stripovima onog Somborca u "Blicu". To uze traje, predsedniku su prilazila mala deca, predsedniku su prilazila malo veća deca, predsedniku su prilazila i velika deca, prilazile su mame, prilazile su bake, trudio se i ministar Dačić, preuzimao je decu od Tadića, i on se slikao. Dobar glas da se predsednik slika sa svima se daleko ču, od Ade Ciganlije krenuše kolone i redovi dece, predsednik je za svakog imao osmeh, zagrljaj i lepu reč, sve je prihvatao i fotografisao se. I Dačič je jedno vreme sve postizao, uzimao decu od Tadića da bi se i on sa decom slikao, na kraju odustade, diže ruke od tih i takvih aktivnosti.

Nedaleko bio koktel koji bio u punom jeku i atmosferi. Uniformisane policajke sa ti šeširići su činile živu ogradu, a na koktelu, muzika diskretna i kakva treba, meze kako 'oćeš, pića raznog kol'ko 'oćeš, tu svi i ko treba, ministri, diplomate, Tata Đoković, policajci u civilu i sa veliki činovi, Stric Đoković, novinari, urednici, još ljudi i žena, opšte jedinstvo i kohabitacija. Na koktelu skoro stigli do roštilja, Tadić je još i predsednički bio sa još dece, Dačić uz'o gleda kakvo je vreme, a premijer Cvetković, premijer Cvetković je bio prisutan. ×

DRAGAN TODOROVIĆ

nova verzija u Vladi i biće uskoro predložena Skupštini, kao i zakoni o fizičko-tehničkoj zaštiti i detektivskoj delatnosti, što su dva važna segmenta opšte bezbednosti."

Policajci sa ulice sležu ramenima s nadom: "Sve je to lepo, ali osnovni elementi naše bezbednosti su timski duh, samopouzdanje, uzajamno poverenje i razborita opreznost, što sve ide zajedno, kao celina. Ako vođa patrole stekne svoj prirodni autoritet, ne treba ga sklanjati zbog toga; obrnuto! Mlađe kolege će nešto naučiti od njega." Zatim, žale se oni, niko ne vodi računa o ukupnom zdravlju policije: "Policijski sindikat je tek sada postigao dogovor o besplatnim sistematskim pregledima za policajce sa Zavodom za zaštitu zdravlja Železnica Srbije, a u okviru primarne zdravstvene zaštite." Nekada su sistematski pregledi bili obavezni svakih šest meseci. Psihološka i psihijatrijska zaštita su posebna priča: "Meni se desilo da ubijem čoveka u intervenciji – sasvim opravdano, ustanovljeno je na sudu kasnije – ali sam ni dan posle toga opet radio noćnu smenu", kaže jedan pripadnik Interventne brigade. "Mislite da je to lako, ubiti nekoga? E, pa varate se!" Drugi kolega kaže da je imao intervenciju par dana pošto je isto tako ubio čoveka: "Ovaj je potegao pištolj i repetirao ga, a ja nisam mogao da pucam, a imao sam ga na nišanu, jer mi je prethodni događaj bio u glavi onoliko. Rizikovao sam i uspeo sam da ga razoružam bez pucanja; neki drugi kolega na mom mestu ubio bi ga odmah i s punim pravom; ne bi odgovarao."

Da se vratimo na početak: u konačnoj analizi koju smo razrađivali sa iskusnim policajcima sa ulice, nije bila neizbežna smrt ni Vladimira Grandića u Novome Sadu, ni Ivana Grbavca u Sesvetama. "Adrenalin, mladost, hrabrost", kaže jedan od naših sagovornika, čovek sa dvadesetak godina uličnog iskustva, dva mrtva iza sebe i nekoliko rana na sebi. Da su Grandić i Grbavac uzeli zaklon i sačekali pomoć, možda bi drugačije ispalo. U tim Sesvetama nije trebalo ulaziti u predvorje banke, jer je postojala opasnost da počinilac uzme taoce; na toj pumpi kod Novoga Sada trebalo je sačekati pojačanje. Ali, kome sada, kad je mrtav, zameriti hrabrost, makar i prenagljenu? Upravo zato je obuka toliko važna: da se hrabrost zauzda razboritim rasuđivanjem. ×

MILOŠ VASIĆ

Redizajn korupcije

Problem je u tome što je sudsko gonjenje najčešće jedina strategija za borbu protiv korupcije. Gonjenje pojedinaca koji se ponašaju protivno pravilima sprečiće samo njih da nastave sa takvim ponašanjem. Potrebno je preispitati čitav sistem da bi problem korupcije bio efikasno rešen

Suzan Rouz-Ekerman, jedna od najznačajnijih savremenih autorki u oblasti transparentnosti, odgovornosti i javnog integriteta gostovala je u Beogradu, gde je na Fakultetu političkih nauka predstavnicima antikorupcijskih institucija, pravosuđa i ministarstava pravde i unutrašnjih poslova zemalja u regionu održala predavanje na temu redizajniranja antikorupcijskih politika i institucija. Suzan Rouz-Ekerman predaje pravo i političke nauke na pravnom fakultetu Univerziteta Jejl, gde je ujedno i direktorka Centra za pravo, ekonomiju i javnu politiku. Takođe je kodirektorka Projekta za čast i poverenje u postsocijalističkim zemljama pri Institutu za napredne studije Kolegijum Budimpešta. Autorka je i urednica više knjiga i zbornika na temu korupcije. Zahvaljujući saradnji Službenog glasnika i Fonda za otvoreno društvo, čitaocima u Srbiji dostupna su dva njena rada: knjiga *Korupcija i vlast* i zbornik *Ekonomija korupcije – Međunarodni priručnik*.

RECEPT ZA USPEH: Interakcija države, društva i građana

M. MILENKOVIĆ

U razgovoru za "Vreme" Suzan Rouz-Ekerman naglašava da je pre svakog govora o korupciji neophodno definisati taj pojam: "Iako ima novih autora koji predlažu redefinisanje ovog pojma, ja sam i dalje najprivrženija klasičnoj definiciji koja kaže da je korupcija svaka zloupotreba javne moći radi postizanja ličnog ili političkog cilja od strane vlasti, firmi ili pojedinaca. Tu spadaju mito, prevare, sukob interesa, zloupotreba položaja, sklapanje nepovoljnih ugovora."

"VREME": Koji su osnovni elementi potrebni za efikasnu borbu protiv korupcije?

SUZAN ROUZ-AKERMAN: Istakla bih važnost gledanja na borbu protiv korupcije, ne kao na individualnu, izdvojenu stvar, već kao na grupu različitih problema i pitanja prisutnih u, nazovimo ih tako, koruptivnim centrima. Ako vam je cilj da sprečite i odvratite ljude od namere da primaju mito, morate razumeti šta ih je podstaklo na to. Postoje različite politike koje mogu da smanje nivo korupcije u društvu. Ako vlasti mogu da obezbede nešto što je vredno, u bilo kom smislu, ljudi će plaćati da budu među odabranima koji će to nešto dobiti. Na primer, u Sjedinjenim Američkim Državama, u državi Luizijani, vlasti su izdavale dozvole za otvaranje kazina, a važio je zakon da se kazina ne mogu nalaziti na kopnu. Zato su kazina otvarana na splavovima, zapravo na nekakvim konstrukcijama koje su najmanje ličile na splavove. Nivo korupcije je porastao, jer su vlasti odlučile da izdaju vrlo mali broj dozvola, kako bi ta rugla bila uklonjena. Kako bi u ovakvim slučajevima problem korumpiranosti mogao da bude rešen? Ili tako što neće biti nestašice dozvola, pa će ih dobiti svi koji ispunjavaju uslove, ili pojačavanjem kontrole i uslova pod kojima se ta dozvola može dobiti.

Ovde u Srbiji, kada je o korupciji reč, pored toga što se ona javlja u slučajevima kakav je ovaj koji ste naveli, imamo problem i sa dostupnošću onih dobara koja bi trebalo da budu raspoloživa svima, na primer, u zdravstvu i obrazovnom sistemu.

To je tipičan problem za zemlje bivšeg istočnog bloka, jer su oba sistema, i zdravstveni i obrazovni, bili pod okriljem države u socijalizmu. Tu postoji uverenje da zdravstvena zaštita mora podjednako da bude dostupna svima, ali danas imate problem jer se u zdravstveni sistem ne ulaže dovoljno da bi on bio svima jednako dostupan. Imate srednju klasu nasuprot kojoj stoji klasa bogatih, spremnih da plate za bolji tretman i oni plaćaju ispod stola. Ponekad se to i ne zove korupcija, nego plaćanje usluga. Ali, to jeste korupcija, jer je protivno onome kako je sistem ustrojen. Rešenje nije procesuiranje lekara koji primaju mito, već menjanje sistema koji je omogućio takvo ponašanje.

Zastupate pomalo iznenađujuću tezu da zakonsko procesuiranje i krivično gonjenje onih koji primaju mito nisu dobri načini za borbu protiv korupcije. Da li je razlog taj što nisu svi slučajevi korupcije i zloupotrebe položaja protivzakoniti?

Ne samo zbog toga, rekla bih da su to dva segmenta problema korupcije. Mislim da procesuiranje nije efikasno čak ni kada je reč o onim slučajevima korupcije koji su jasno definisani kao protivzakoniti. Problem je u tome što je sudsko gonjenje najčešće jedina strategija za borbu protiv korupcije. Gonjenje pojedinaca koji se ponašaju protivno pravilima sprečiće samo njih da nastave sa takvim ponašanjem. Sledeće godine ili sledećeg meseca imaćete nove koji će uraditi isto. Dakle, potrebno je preispitati čitav sistem, na primer zdravstvenu zaštitu, i reći sebi: ovoliko možemo da priuštimo, da pružimo osnovnu zaštitu

siromašnima, da ponudimo određeni paket usluga i osiguranja srednjoj klasi. Zapravo, da bi se sistem promenio, treba iskoristiti činjenicu da korupcija postoji. Naravno, i kad poboljšate sistem, može se desiti da korupcije i dalje ima. Tek tada na scenu stupaju sudovi i krivična odgovornost.

Drugi segment jesu oni slučajevi zloupotrebe koji su prosto nemoralni, iako ne podležu zakonskoj sankciji, pa čak i ne treba da podležu. To su razni primeri sukoba interesa, nepotizam i slično.

Ističete važnost nezavisnih institucija u cilju izlaženja na kraj sa borbom protiv korupcije. Koji tip takvih institucija je najefikasniji?

Važnu ulogu imaju nezavisne institucije i tela kojima je zadatak borba protiv korupcije. Njihova uloga je da umanje diskreciju kojom vlasti raspolažu. Čini mi se da je jedan od problema u Srbiji taj što imate takve institucije, ali, kao da to nije važno, kao da je njihova uloga zanemarljiva. Efikasan rad komisija, saveta i drugih nezavisnih tela za sprečavanje korupcije mora da podrazumeva interakciju i saradnju sa vlastima, kao i spremnost građana da reaguju i prijavljuju slučajeve korupcije. Takođe je važno da, kada su već osnovane kao nezavisne, te institucije takve i ostanu tokom svog rada. Za to je neophodna neka vrsta međusobnog nadgledanja, monitoringa. Obezbeđenje nezavisnosti je veoma važno i mislim da je najbolje da ta nezavisnost bude definisana ustavom države u kojoj se takva tela osnivaju, a da statutom bude precizno utvrđen njihov način finansiranja.

Pri tome vi ovde imate institucije koje bi mogle da budu veoma korisne. Na primer, ombudsman je nešto što kod nas u Sjedinjenim Državama ne postoji. Odlično je što postoji neko kome građani mogu direktno i pojedinačno da se obrate sa primedbama na konkretne slučajeve. Ombudsman, međutim, nije adresa na koju se treba javiti ako hoćete da napravite sistemsku promenu, ali je vrlo važan za pojedinačne slučajeve. Recimo, u Poljskoj sam razgovarala sa njihovim ombudsmanom, koji je bio više nego voljan da se izbori sa korupcijom u čitavim sektorima koji su tamo bili problematični, ali njegov posao je da razmatra mnogo pojedinačnih pritužbi, što onemogućava rešavanje na nekom višem nivou.

Zato je važno da pored ombudsmana, kom se obraćaju pojedinci, postoje i agencije, komisije ili nešto tome slično, koje će raditi na sistemskim promenama. Ombudsman je ipak jedan čovek, a to je prevelik pritisak za pojedinca. Takođe, izborne komisije, koje ovde takođe imate, mogu da budu od pomoći. Njihov zadatak bi trebalo da bude nadgledanje izbornog procesa tokom kampanje i sprečavanje uticaja finansijski moćnih interesnih grupa na učesnike u izborima. Istovremeno, neophodna je saradnja svih tih nezavisnih tela sa tužilaštvima.

Zastupate tezu da veća sloboda medija vodi smanjenju korupcije u društvu. U mladim demokratijama i društvima u tranziciji, medijske kuće veoma zavise od marketinga, odnosno od dobrih odnosa sa poslovnim sektorom...

Poznata mi je ta situacija i znam da se to ne odnosi samo na neizveštavanje o korupciji, već i o sumnjivim ugovorima, zagađenju životne sredine i tako dalje. Drugi problem se javlja kada su mediji u vlasništvu moćnih korporacija ili biznismena. Ali, to nije problem samo u malim zemljama, toga ima i u SAD. Opet se vraćamo na neophodnost postojanja nezavisnih tela, ali kada su mediji u pitanju, od pomoći je i njihovo međusobno udruživanje u borbi za nezavisnost, kada je reč o uređivačkoj politici. ×

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Muku muče da prodaju

Ako se nastavi trend kojim je država od 2002. godine do danas privatizovala medije, izgleda da će proces privatizacije, ako uopšte bude dovršen, biti okončan 2020. godine

Tokom ove godine Agencija za privatizaciju je od medija prodala samo dva nedeljnika, "NIN" i smederevski "Naš glas", dok je prošle godine prodat samo nedeljnik "Pančevac", pa se tako ukupan broj privatizacija medija u Srbiji popeo na 48. Od tog broja sa osam kupaca je zbog lošeg gazdovanja, u međuvremenu, raskinut kupoprodajni ugovor, ali su samo "Subotičke novine" u drugom pokušaju dobile nove vlasnike. Tako bi precizna informacija o tome koliko se nekada društvenih medija danas nalazi u privatnom vlasništvu glasila – 41.

Prema zvaničnim podacima Agencije, za privatizaciju je preostalo još 28 medija, uključujući i onih sedam nakon raskinutih prodaja, s tim da niko od nadležnih ne može da ponudi odgovor na pitanje da li će i kada biti privatizovani mediji koji su vladinim zaključkom sa kraja 2007. godine "skinuti" sa prodajne trake. Reč je o 45 medija na kojima se prema zaključku Vlade emituje program na jezicima nacionalnih manjina, pa je ovim potezom zbog opasnosti od ukidanja manjinskih programa privremeno stopirana privatizacija, dok se ne pronađe drugo rešenje. Međutim, poseban problem je to što se među njima nalaze i mediji koji su ovu odluku iskoristili i uz "dva svedoka" prijavili manjinski program i tako dobili izuzeće od privatizacije.

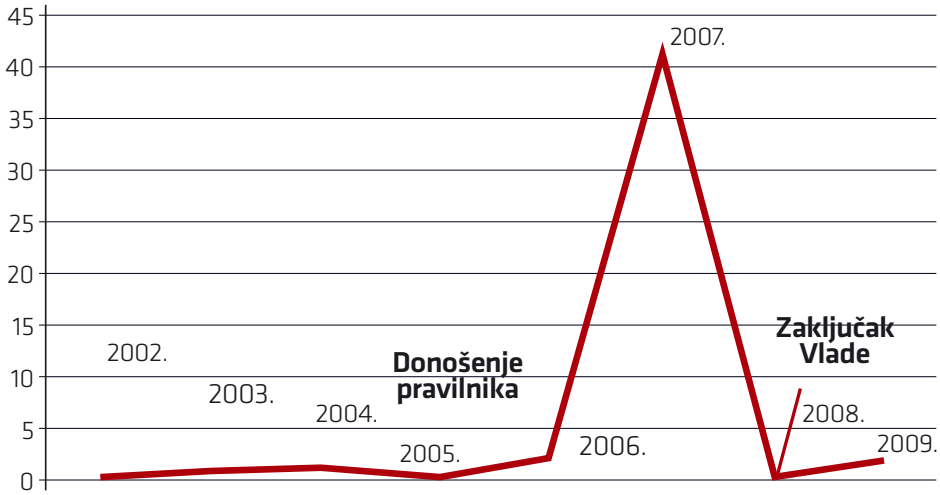
Nove vlasnike tako treba da dobije još 73 društvena medija, od kojih se za 28 vodi postupak privatizacije, a za 45 "manjinskih" je proces obustavljen, dok se ne donese rešenje kako će biti privatizovani. To znači da je privatne vlasnike dobilo tek 36 odsto od ukupnog broja medija, ili da se nalazimo tek na trećini puta privatizacije medija u Srbiji. Do sada je prodato 25 štampanih i 16 elektronskih medija, s tim da više nema "čisto" štampanih medija za prodaju. Najviše privatizacija je bilo u 2007. godini i to 41 (grafika 1), ali ako se nastavi ovaj trend od 2002. godine, ispada da će proces privatizacije, ako uopšte bude dovršen, biti okončan 2020. godine.

Agencija je na aukcijama za prodaju domaćih medija od početka privatizacije ugovorila posao od 759.759.179 dinara, ali je naplatila 311.642.335 dinara, ili 41 odsto od ugovorenih iznosa, jer je samo 12 kupaca do sada isplatilo punu ugovorenu cenu, dok se 29 kupaca opredelilo za plaćanje na rate. Mediji su prosečno prodavani za 15,82 miliona dinara (197.000 evra), prosečna cena štampanog medija bila je veća i iznosila je 25,20 miliona dinara (315.000 evra), dok je prosečna cena elektronskog bila 8,09 miliona (više od 100.000 evra). Samo jedanaest medija, ili jedna četvrtina, prodata je po početnoj ceni. Nedeljnik "Pančevac" je i dalje rekorder privatizacije pošto je prodat za 2,2 miliona evra, ali je kupac Cvijeta Marković, odabrala plaćanje preduzeća na rate, pa je do sada izmirila tek jednu šestinu prodajne cene, ili oko 380.000 evra. Rekorderi su takođe i "Zlatarske novosti" iz Nove Varoši,

Spor ili brz proces privatizacije

Nataša Vučković-Lesendrić, pomoćnik ministra kulture zadužena za medije, koja ne krije da su neki mediji privatizovani isključivo zbog vlasništva koje su imali, izjavila je nedavno na okruglom stolu NUNS-a da će Ministarstvo uskoro uraditi ozbiljnu analizu privatizacije medija, a da će potom u saradnji sa lokalnim medijima i lokalnim samoupravama pronaći rešenje za nastavak procesa. Ona je rekla da u ovom momentu Ministarstvo zaista ne može da prelomi preko noći i kaže da će se privatizacija izvršiti sada, u narednih nekoliko meseci, jer je to fizički i ekonomski u ovom momentu nesprovodivo. S druge strane, Goran Cetinić, konsultant IREX-a za privatizaciju, podseća da je proces privatizacije počeo 2002. godine i da kasni sedam godina, pošto se govori da se sve radilo na brzinu. S obzirom na to da je privatizacija takva kakva je, ovi najnoviji argumenti da će se nastaviti tek kada se za to stvore uslovi, odnosno tek kada se mediji postave na noge, nameću najmanje dva pitanja, kaže Cetinić.

"Prvo pitanje proističe iz činjenice da je ostalo još 73 medija koja još nisu privatizovana, pa s kojim pravom ostalih 400 medija u Srbiji, u uslovima krize kojoj smo svi svedoci, ostaju bez pomoći budžeta. Zašto bi tih 73 medija bili u povlašćenom položaju? To je jedno pitanje, a drugo je da li je neko pitao poreske obveznike, u ovakvim katastrofalnim uslovima, u ovakvim problemima sa svim budžetima i na svim nivoima u krizi, koja je najviše srpska ali i svetska, da li je prioritet trošenje na ta 73 medija? Možda bi poreski obveznici u nekoj opštini taj novac radije dali za bolnicu ili školu", rekao je Cetinić.

Delatnosti kupaca

Delatnost kupca	Broj medija	Udeo u ukupnom broju
mediji	18	43,90
trgovina	5	12,20
građevinarstvo	4	9,76
ugostiteljstvo	2	4,88
poljoprivreda	1	2,44
industrija	3	7,32
usluge	3	7,32
nedefinisano	4	9,76
ostalo	1	2,44

Ko su novi vlasnici medija

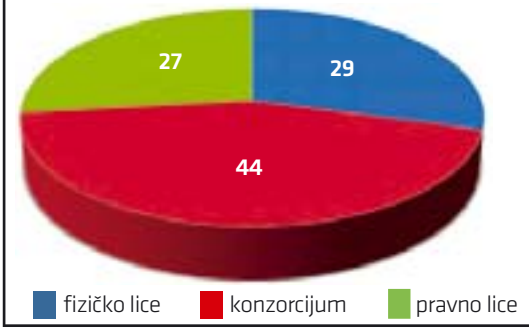
Medije su najviše kupovali konzorcijumi fizičkih lica (44 odsto), potom fizička lica (29 odsto), a najmanje pravna lica (27 odsto), dok su ih slabo kupovali strani kupci, tek deset odsto (B92 – MDLF iz SAD, "Pobeda" Kruševac – "Media Svjat" iz Bugarske, "NIN" – "Ringier" iz Švajcarske, "Naš glas" – Zodufin sa Kipra). Kada je reč o delatnostima kupaca, odnosno njihovim profesijama, 56 odsto kupaca dolazi iz neke nemedijske delatnosti. U toj grupi je najviše onih koji se bave trgovinom 12,20 odsto, pa građevinarstvom 9,76 odsto, iz nekog oblika industrije 7,32 odsto, iz sektora usluga 7,32 odsto, a iz ugostiteljstva 4,88 odsto. Ipak, najveću pojedinačnu grupu čine kupci koji imaju neke veze sa medijskom delatnošću i to njih 44 odsto od ukupnog broja privatizovanih medija.

Najveći broj kupovina – Vojvodina info

Praktično najznačajniji kupac i danas vlasnik najvećeg broja lokalnih štampanih medija u Srbiji je grupa Vojvodina info, koja poseduje sedam lokalnih štampanih medija ("Subotičke novine", "Somborske novine", Zrenjanin, "Nedeljne novine", Bačka Palanka, "Kikindske novine", "Vršačke novine" i delimično "Sremske novine") i novosadski dnevnik "Građanski list", sa ukupnim tiražom od oko 60.000 primeraka nedeljno. Najznačajnija ličnost konzorcijuma Dušan Stupar, nekadašnji načelnik DB Beograda, a sada direktor i suvlasnik Univerzal holdinga, poseduje ozbiljan broj preduzeća u Srbiji, među kojima i jedan od najlepših dvoraca u Vojvodini Kaštel Ečka. Pored Stupara, grupu Vojvodina info čine još i Nebojša Romčević, Srđan Vučurević, sa političkom pozadinom bliskom DSS-u, i kao četvrti Miodrag Nikić, doskorašnji vlasnik "Građanskog lista", čiji se status u međuvremenu promenio.

Vlasnička struktura kupaca

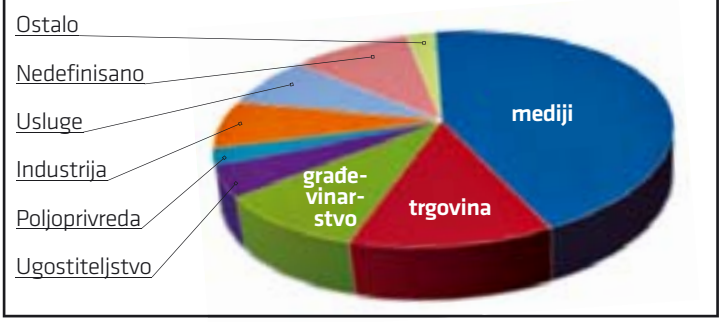

Slaba zainteresovanost stranih kupaca

B92 – MDLF SAD; "Pobeda" Kruševac – "Media Svjat" Bugarska; NIN – "Ringer" Švajcarska; "Naš glas" – "Zodufin" Kipar

Ostali 56% – Mediji 44%

koje su prodate za 16.000 dinara, kao i Radio Ljubovija za 19.000 dinara.

Od početka privatizacije Agencija je iz različitih razloga raskinula privatizaciju sa osam kupaca, pa je u poslednje vreme bilo više raskidanja nego prodaje. Posle poništenja prodaje "Subotičkih novina" u aprilu 2007. godine, poništena je privatizacija KIC Bajina Bašta u maju 2008. godine, a sa Irenom Vuksanović su raskinute dve prodaje: Radio Sombora u junu 2008. godine i Televizije Gornji Milanovac u septembru 2008, dok je prodaja "Ibarskih novosti" iz Kraljeva sa Dragicom Tomić raskinuta u decembru 2008. Od početka godine do danas poništena je kupoprodaja leskovačke "Naše reči", Knjaževačke RTV V-4 i RTV M Sremska Mitrovica. Sa Jovicom Toromanom je u januaru 2009. godine raskinuta prodaja RTV M Sremska Mitrovica zbog neplaćanja druge rate. On je preduzeće izlicitirao na 51 milion dinara, a platio samo 8,12 miliona. Privatizacija Knjaževačke RTV V-4 je u martu 2009. godine takođe raskinuta sa Vitomirom Simićem zbog neplaćanja druge rate, neizvršenja investicionih obaveza. Trenutno su u jeku licitacije, sudske, za namirivanje troškova, a stari vlasnik prema nekim informacijama i dalje emituje program. Poslednje poništenje desilo se u aprilu 2009. sa Nikolom Dinčićem, koji je kupio nedeljnik "Naša reč" iz Leskovca, zbog neodržavanja kontinuiteta poslovanja i nepoštovanja socijalnog programa, a poslednja informacija glasi: Dinčiću je određen pritvor zbog sumnje da je zloupotrebio službeni položaj, jer je navodno prikazao lažnu dokapitalizaciju. Ljiljana Stojanović, koja je od strane države imenovana da nastavi objavljivanje novina, izjavila je da joj se čini da će to biti nemoguća misija, budući da je preduzeće prezaduženo. I to će posle "Slobodne reči" iz Vranja, biti drugi medij koji je ugašen nakon privatizacije. ×

Tekst pripremili saradnici
NUNS Centra za istraživačko novinarstvo
(KATARINA VOJVODIĆ, PREDRAG BLAGOJEVIĆ)

SMRT U PRISUSTVU M

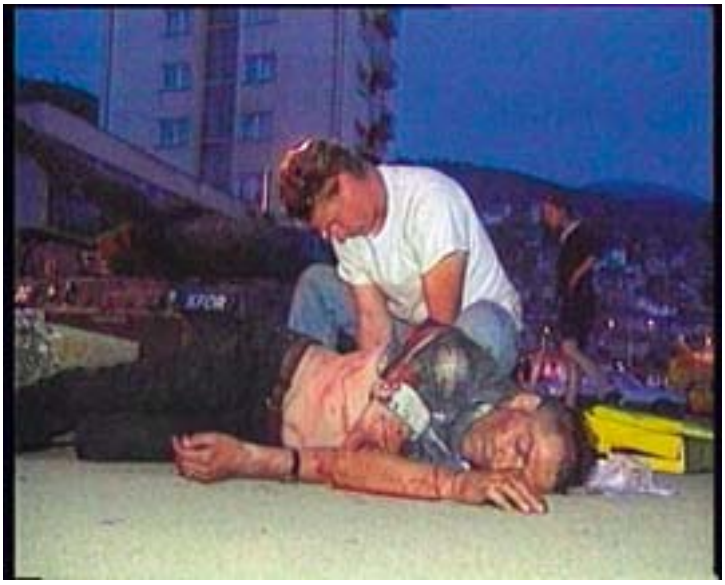

Pre deset godina, 13. juna 1999 – svega četiri dana posle potpisivanja Kumanovskog sporazuma – nemačka vojska (Bundesver) u sastavu NATO trupa, pod imenom KFOR i zastavom Ujedinjenih nacija, prvi je put posle Drugog svetskog rata u borbenoj misiji otvorila vatru i ubila dvojicu ljudi. Po nacionalnosti, ti ljudi bili su Srbi. Šta se dogodilo

MIROVNIH TRUPA

PRIZREN, 13. JUN 1999: 180 metaka u žuti "pezejac", paljba nemačkih vojnika; teško ranjeni Žarko Andrejević

Čim je potpisan Kumanovski sporazum, na Kosovu se počelo raspoređivati nekoliko desetina hiljada pripadnika KFOR-a. U subotu 12. juna 1999. pred ponoć u Prizren je ušlo oko 1000 nemačkih vojnika, od oko 2000 koliko je bilo predviđeno za čuvanje reda i mira u gradu i okolini. Već ujutro sledećeg dana, potpuno ih je ponela slavljenička atmosfera albanskog stanovništva: devojke su im vezivale vence cveća na šlemove, a momci ih dizali na ramena, nazivali oslobodiocima i tražili autograme.

"Sećam se da prilikom dolaska u Prizren nemački vojnici nisu imali pojma šta ih tamo čeka", kaže za "Vreme" novinarka "Špigla" Suzana Kelbl, koja je pratila nemačku jedinicu KFOR-a. "Razgovarala sam i >>

Žrtve

U tragičnom incidentu u Prizrenu poginuli su suvozač žutog fijata Žarko Andrejević, dok je identitet vozača žutog fijata dugo bio nepoznat zato što se u svim dostupnim izvorima navodi kao "N. N. muškarac iz Prizrena". Prema MUP-u Srbije, fijat 125 PZ do 13. juna 1999. bio je registrovan na ime "Dragana Stojanovića, od oca Živote, iz Prizrena" i da "posle 1999. godine vozilo više nije registrovano". "Glas javnosti" je objavio da se poginuli vozač zvao "Slavko Veselinović", te da je bio "izbeglica iz Bosne i radnik lokalne elektrodistribucije".

NEDORASLI SITUACIJI: Sanitet nemačkog KFOR-a

Idioti koji su uzdrmali Bundesver

Jedinica kojoj su pripadali David Ferk i njegove kolege je 571. bataljon lake brdske pešadije, sa sedištem u varoši Šnebergu, u pokrajini Saksoniji. Ova jedinica je ukinuta 2008. godine kao deo reforme Bundesvera. Pripadala je 37. lovačkoj brigadi, koja je delovala u okviru 37. brigade oklopnih grenadira, 13. divizije oklopnih grenadira. Grenadiri su u XVII i XVIII veku bili elitne jedinice pešadije, namenjene za specijalne zadatke, i prvi su bili naoružani ručnim bombama. Odatle i naziv koji potiče od reči "granatieri". Profesionalni vojnici, pripadnici 37. lovačke brigade, bili su deo 6. operativnog kontingenta KFOR-a. U 571. bataljonu 1997. godine izbio je i skandal sa neonacističkom pozadinom, kada je u javnost dospelo oko pet sati privatnih video-snimaka vojnika "ugovoraca" i oficira, koji su u klubu kasarne u Šnebergu bančili i lumpovali uz muziku zabranjenih neonacističkih bendova, kolege nazivali "levičarskim svinjama", jednog regruta su u prisustvu starešine uvredljivim tonom nazivali "Jevrejinom" i "demonom celog čovečanstva" i pretpostavljenima salutirali nacističkim pozdravom. Učesnici izgreda su suspendovani, krivično gonjeni, osuđeni i izbačeni iz vojske. David Ferk je odmah posle mature potpisao ugovor sa Bundesverom na 12 godina, koji je istekao 2006. godine. Nedeljniku "Špigl" je izjavio da su osobe odgovorne za skandal "idioti koji su tim činom uzdrmali ceo Bundesver".

sa visokim oficirima. Bili su potpuno iznenađeni radošću Albanaca, kao i agresijom i dubokim strahom Srba."

Naime, susret u jutarnjim časovima 13. juna 1999. između pripadnika Vojske Jugoslavije (VJ) koji su se povlačili i jedinice Bundesvera koja se raspoređivala u Prizrenu, umalo se pretvorio u oružani obračun. Započelo je tako što je grupa Albanaca vređala pripadnike VJ; već u sledećem trenutku, posred ulice stajali su jedni naspram drugih nemački i srpski vojnici sa uperenim puškama. Kada je još neko ispalio tri metka u vazduh, činilo se da je opšta pucnjava neizbežna. Ipak, oficiri i na jednoj i na drugoj strani uspeli su da obuzdaju svoje vojnike, pa se sve okončalo bez žrtava.

Trinaestog juna oko osamnaest časova ponestalo je sreće, a možda i još ponečega.

"MOLIM TE, VODI ME ODAVDE": Čitav taj izuzetno vruć i sparan dan obeležili su incidenti između albanskih izbeglica koje su se vraćale u Prizren i srpskog stanovništva koje je kretalo u izbeglištvo: na mostu preko Bistrice izbila je tuča između Albanaca i Srba koju su zaustavili nemački vojnici; oni će nešto kasnije sprečiti i pripadnike Oslobodilačke vojske Kosova da u prizrenskoj bolnici ubiju dva srpska vojnika.

Kako je dan odmicao, u Prizrenu je bilo sve više nemačkih vojnika. U centru grada, pored tenka "luks" rasporedila se jedinica poručnika Davida Ferka. Šta se na tom mestu dogodilo oko osamnaest časova, može se videti na snimku koji je postavljen na sajtu nedeljnika "Vreme" (www.vreme.com).

Na početku snimka žuti fijat 125 PZ, nazvan "pezejac", polako se kreće u rikverc prašnjavom ulicom. Jedan za drugim odjekuju rafali. Čini se da traju čitavu večnost, iako je paljba bila gotova za tridesetak sekundi. Vatru iz različitog pešadijskog naoružanja – pojedinačnu i rafalnu – nadjačava sablasno štektanje puškomitraljeza velikog kalibra. Pod kišom metaka sa automobila otpadaju delovi ili se rasprskavaju u paramparčad. Vetrobransko staklo je potpuno izrešetano, a pogoci su uglavnom koncentrisani na sredinu stakla i ka strani na kojoj sedi vozač.

Zatim se vidi zadnji deo oklopnog vozila, na čijoj anteni lepršа mala nemačka zastava. Na oklopnom vozilu potrbuške leži nemački vojnik u maskirnoj uniformi i sa kapom istog dezena, nešto dovikuje svojim saborcima, a zatim puca iz pištolja u pravcu automobila. Neko mu odgovora uzvicima, ali udaljenost kamere, drugi zvuci i sama činjenica da vojnici viču iz sveg glasa, onemogućavaju da se razume šta kažu. Razumljive su samo dve reči: "paljba" i "spreman".

Na drugoj strani ulice, nasuprot oklopnom vozilu, između kioska i izloga radnje, nemački vojnik kleči na desnom kolenu. Automatsku pušku je naslonio na betonski zidić prodavnice, viče iz sve snage: "spreman", i pokušava da ubaci novi okvir u leži-šte – što mu polazi za rukom tek iz trećeg pokušaja. Kraj njega čuči njegov kolega i sa mirnoćom Bude nešto čačka na svom automatu. Iza njih stoji treći vojnik, koji se sve vreme okršaja bezuspešno bori sa jednim od kaiševa na svojoj uniformi.

Kada je pucnjava prestala, na snimku se vide dva civila kako prilaze fijatu. Jedan iz auta vadi kalašnjikov i brzo ga odlaže na trotoar, a zatim ponovo dotrčava do kola. Drugi rukom nešto signalizira nemačkim vojnicima. Čuje se čovek kako, uz puno napora, na srpskom ponavlja: "Aman, bre, ljudi..." Kamerman polako prilazi automobilu i usput zumira kalašnjikov. Pristižu nemački oklopni transporteri i džipovi. Suvozač je mrtav na svom sedištu. Košulja mu je pocepana i krvava. Ranjeni muškarac očajnog pogleda uperenog u kameru moli snimatelja rečima: "'Ajde, bre. Aman, bre. Nemoj da me snimaš. Vozi me." Uz mnogo napora ranjenik se pridiže, pridržavajući se za vrata automobila, i moli i dalje kamermana:

"Molim te, vodi me." Neko nervozno trubi. Pripadnik saniteta nemačke vojske užurbano se bavi vratima oklopnog transportera. Neko iza kamere ga, na odličnom nemačkom, bez akcenta, obaveštava da su "oni sa ZDF-a" (drugog programa nemačkog javnog servisa). Zatim vidimo ranjenog muškarca kako leži na leđima, na trotoaru. Pod glavom mu je nešto nalik jastuku. Kraj njega leži kalašnjikov. Desna noga mu klone, a on ponavlja: "Ao! Kuku!"

Već je skoro pao potpun mrak. Ranjenik i dalje leži na trotoaru, na boku. O njegovim ranama se brine civil, koji očigledno zna šta radi. Ranjeni muškarac gleda u kameru i stenje. Pojavljuje se i drugi civil, koji na sebi ima prsluk sa znakom humanitarne organizacije World Vision, i vojnik nemačkog saniteta. Pritrčava i drugi pripadnik saniteta noseći neku opremu; prilazi i jedna žena. Nastaje gužva i komešanje. Za sve to vreme, ranjeni muškarac ponavlja: "Jaoj! Kuku!" Jedan od civila, na dobrom engleskom, nešto upozorava vojnika, ali se razumeju samo reči: "ima šrapnela". Konačno, brigu o teško ranjenom čoveku preuzima pripadnik saniteta. Drugi vojnik popisuje stvari nađene u fijatu u svoju beležnicu: kalašnjikov, ručna bomba, opasač i nešto što liči na mobilni telefon. Na kraju, dvojica vojnika i dva civila stavljaju ranjenog muškarca na nosila i odnose u gradsku bolnicu, gde je kasnije podlegao ranama.

NOSILAC KRSTA ČASTI U ZLATU: David Ferk

"NA IDENTIFIKOVANOG NEPRIJATELJA – PALI": Novinarka Suzana Kelbl bila je u trenutku pucnjave pored poručnika Davida Ferka koji je naredio svojim vojnicima da otvore vatru.

"Stajala sam blizu Davida Ferka i slušali smo razgovor radio-vezom između delova njegovog odeljenja, dosta udaljenih jedan od drugoga", kaže za "Vreme" Suzana Kelbl. "Odeljenje se nalazilo nešto dalje, iza velike krivine, u pravcu jednog od ulaza u grad. Ferk je bio na tenku kada je radio-vezom dobio dojavu da iz pravca levo od nas, ulicom koja posle mosta pravi oštru krivinu, velikom brzinom dolazi žuti automobil, u kojem su dva muškarca; jedan da drži ručnu bombu, a drugi kalašnjikov. Kola su već prošla prvi kontrolni punkt, koji je bio najdalje od Ferkovog tenka, i to bez zaustavljanja. Iz ugla vojnika to je bio prekršaj pravila kretanja u zoni koju su obezbeđivali. Tada su za njih počela da važe pravila KFOR-a o postupanju u tim situacijama. Kada vojnik nekoga upozori da stane, to znači da ovaj to mora da učini. Ipak, njih dvojica su nastavila dalje, a da čak nisu ni smanjili brzinu. Išli su pravo ka mostu i ka tenku."

Tada je svima postalo jasno da se događa nešto veoma ozbiljno. "Sećam se da su ta dvojica pucala iz automobila u pokretu. A kada neko zapuca, za vojnika to znači najviši stepen uzbune", nastavlja Kelbl.

Vojnici Bundesvera su preko ozvučenja, "na srpsko-hrvatskom", upozorili: "NATO! Stoj ili pucam!" Auto se i dalje kretao prema njima.

"Odjednom se automobil ipak zaustavio i krenuo u rikverc", seća se Suzana Kelbl. "Nažalost, tada je već bilo kasno. Ferk je već dao naređenje da se otvori vatra. Mitraljezac je oklevao, a imao je i problema sa ubacivanjem metka u cev. Ferk ga je još jednom oštro upozorio da puca. Nemački vojnici nisu bili u takvoj situaciji od Drugog svetskog rata. Zatim se dogodilo nešto zaista neverovatno. Na to vozilo su ispalili preko 180 metaka. Potpuno preterana reakcija. Bili su uplašeni i preterali su. To je bilo mahnito! Mislim da treba biti iskren i reći da je šansa da ta dva čoveka prežive bila mala, čak i da su vojnici ispalili samo 20 metaka. Najvažnije je to što ti momci nisu znali šta ide na njih. Moglo je svašta da bude. A da nisu ništa učinili, i to bi bilo pogrešno", kaže Suzana Kelbl.

Jedan bivši pripadnik MUP-a Srbije slaže se sa ocenom novinara "Špigla" i kaže da se "jasno vidi da se nemački vojnici nisu snašli i da je najverovatniji uzrok prekomerne upotrebe sile – strah". Taj strah je pojačala i činjenica da je poručnik Zeren K. od rikošeta zadobio tri rane na levoj ruci, i to pre nego što je Ferk izdao naređenje da se otvori vatra: "Na identifikovanog neprijatelja, pali!"

Šta su dvojica stradalih Srba želela da postignu i zašto su nemački vojnici otvorili vatru?

"Razlog što na prvom kontrolnom punktu vojnici nisu pucali na vozilo treba tražiti u obuci i lancu komande", kaže Suzane Kelbl. "Ferk je bio komandant u tom trenutku i oni se ne bi usudili da pucaju bez njegovog naređenja. Mislim da nije postojala namera da se odmah puca. Ono što ide u prilog dvojici ljudi iz automobila je da su u jednom trenutku ipak stali i krenuli u rikverc. Čini se da su pogrešno procenili situaciju, da su se uplašili i da su ipak hteli da odustanu. Ali, ignorisali su kontrolne punktove, opomenu preko razglasa, čak i pucanj upozorenja. Delovali su mi kao kamikaze. Treba uzeti u obzir i to da će, kada neko krene na vojnika ili policajca sa vatrenim oružjem u ruci, ovaj to shvatiti kao nameru da se oružje i upotrebi. Kako su vojnici mogli znati da je to bila samo neka vrsta pretnje? Sećam se i da su dvojica stradalih Srba bili pijani. To bi moglo objasniti njihovo ponašanje, jer da su hteli da izvedu neku akciju, valjda bi se prvo raspitali, imali bi neku izvidnicu, koja bi im rekla da tamo stoji tenk; bilo bi im jasno da tuda neće moći da prođu. Zato ne verujem da je to što su njih dvojica izveli bila planirana akcija. Mislim da je to bilo iskazivanje besa, revolta, ko zna čega sve. Albanci su slavili i bilo je jasno da za Srbe u Prizrenu više nema mesta."

"KAD JE TAKO, NEKA BUDE TAKO": Uveče, kada su se Ferk i njegove kolege vratili u >>

Pravila službe

Sprovođenje mira: KFOR (Kosovo, jun 1999. godine)
PRAVILA SLUŽBE KFOR-a ZA UPOTREBU NA KOSOVU
Vojnička legitimacija
Mora se nositi u svakom trenutku.
Misija: Vaša misija je da pružate podršku u implementaciji i pomognete da se osigura poštovanje Vojnotehničkog sporazuma (VTS) na Kosovu.
Samoodbrana
a) Imate pravo da koristite i neophodnu i proporcionalnu silu u samoodbrani.
b) Koristite samo minimalnu silu neophodnu da se odbranite od napada.
Opšta pravila
a) Koristite samo minimalnu silu neophodnu da obavite svoju misiju.
b) Neprijateljskim snagama/naoružanim licima koji žele da se predaju ne smeju se naneti povrede. Razoružajte ih i predajte svojim pretpostavljenima.
c) Prema svima, uključujući civile i pritvorene neprijateljske snage/naoružana lica, ponašajte se humano.
d) Prikupite sve ranjenike, bez obzira da li su prijateljski ili neprijateljski raspoloženi, i starajte se o njima.
e) Poštujte privatnu svojinu. Ne kradite. Ne uzimajte "ratne trofeje".
f) Sprečite svako kršenje Zakona o oružanim sukobima i prijavite svako potencijalno kršenje pretpostavljenima.
Upozoravanje i pucnji upozorenja
a) Ako situacija dozvoli, upozorite:
– na engleskom: "NATO! STOP OR I WILL FIRE!"
– ili na srpsko-hrvatskom: "NATO! STANI ILI PUCAM!"
– (izgovara se: "NATO! STANI ILI PUTSAM!")
– ili na albanskom: "NATO! NDAL OSE UNE DO TE QELLOJ!"
– (izgovara se: "NATO! N'DAL OSE UNE DO TE ČILOJ!")
b) Ako se osoba ne zaustavi, starešina na licu mesta ili važeća naređenja mogu vas ovlastiti da ispalite hitac upozorenja.

bivak, dugo su, uz pivo, razgovarali o okršaju. Suzane Kelbl, koja je to veče bila sa njima, ovako opisuje tu situaciju: "Korak po korak, analizirali su događaj, pitajući se da li bi sledeći put mogli nešto da urade bolje. O grižu savesti nije govorio niko. Mitraljezac koji je oklevao, te večeri se osećao kao da ih je sve izneverio." David Ferk je rezimirao svoju odluku: "Nisam ubio zato što sam to hteo, već zato što sam morao – i pogodio sam metu. Kad je tako, neka bude tako."

Slučaj iz Prizrena dospeo je pred tužilaštvo u Koblencu. Otkud ova nadležnost? Incident se desio na Kosovu, jedinica je stacionirana u Šnebergu, u pokrajini Saksoniji, David Ferk, koji je izdao naređenje da se puca, ima prebivalište u jednom selu u pokrajini Baden-Virtemberg, a Koblenc je u pokrajini Rajnland-Pfalc...

O čemu je reč, za "Vreme" objašnjava dr Horst Hund, viši državni tužilac u Koblencu: "Između tužilaštva u Koblencu i Bundesvera tada je postojao dogovor da ovo tužilaštvo ima primat kada je potrebno sprovesti istrage kako bi se utvrdilo da li je tokom vojnih operacija u inostranstvu došlo do kršenja zakona i ko je eventualno odgovoran." Njegov prethodnik Erih Jung je 2000. godine, nakon sprovedene istrage, došao do zaključka da su Ferk i njegovi vojnici postupili ispravno, jer se radilo o "samoodbrani, pošto su dvojica Srba otvorila vatru pre nego što je sa nemačke strane bilo ko preduzeo bilo šta". On je tada, međutim, izneo i svoje saznanje da su dva Srbina "verovatno bili pripadnici Arkanovih Tigrova".

"Vreme", međutim, nije uspelo da pronađe čak ni indiciju da bi ovaj navod mogao biti tačan. Da li ova neobična informacija potiče od nemačke vojne obaveštajne službe Militärabschirmdienst (MAD), koja se bavi i pitanjem ko ugrožava bezbednost nemačkih vojnika? Ministarstvo odbrane Nemačke i tužilaštvo u Koblencu odbili su da potvrde ili demantuju da je podatak o "Arkanu i Tigrovima" potekao od MAD-a. Ipak, izvor blizak Bundesveru kaže za "Vreme" da "verovatno navod pripada MAD-u", ali da "ne treba očekivati da dobijemo potvrdu toga". Ukazao je i na to da se iz svega što je o incidentu objavljeno i svedočenja očevidaca može zaključiti da su "nemački vojnici bili nedovoljno pripremljeni i osposobljeni za zadatak koji im je poveren" i da su "oni čiji je zadatak bio da obaveštajno pripreme operaciju Bundesvera na Kosovu dosta loše obavili svoj posao".

Dr Horst Hund objašnjava za "Vreme" i pravno tumačenje incidenta od strane njegovog tužilaštva: "Pošto je u trenutku otvaranja vatre od strane vojnika već postojao napad na njih, koji je bio protivpravan, oni su postupili shodno zakonu. Kada je to utvrđeno, broj ispaljenih hitaca više nije bio od značaja."

Ovde se pravnička logika sukobljava sa pravilima službe KFOR-a (videti okvir "Pravila službe"), pošto ona propisuju korišćenje "samo minimalne sile neophodne za odbranu od napada". Nesporno je pak da je David Ferk odlikovan najvišim ordenom Bundesvera, Krstom časti u zlatu – kako je obrazloženo – "zbog primernog ispunjavanja vojničkih dužnosti". Neki su ovaj potez tadašnjeg ministra odbrane Nemačke Rudolfa Šarpinga protumačili kao "orden za zločin". Međutim, svako ko malo bolje poznaje nemačku unutrašnju politiku u to vreme, zna da je učešće Bundesvera u vojnoj akciji na Kosovu naišlo na široko i glasno negodovanje velikog dela nemačke javnosti. Čini se da je Šarping u tom kontekstu pribegao populizmu i pravljenju mitova tamo gde ih nema.

"Treba stalno imati na umu da u tom trenutku Nemci nisu imali nikakvog iskustva sa ovakvom vrstom operacija", kaže Suzana Kelbl. "Nemci su pod svoju odgovornost uzeli ceo jedan sektor i sve mere su sprovodili potpuno samostalno. To je za njih bilo nešto sasvim novo. Potcenili su stanje u kome su se u tom trenutku našli Srbi u Prizrenu, a naročito strašnu mržnju koja je nastala između dva naroda. Tu se nije radilo o grupama koje se bore jedne protiv drugih, već je to bila mržnja koja je poprimila neverovatne razmere. Mi dugo nismo verovali da su ti jadni ljudi koji su se skrivali po manastirima u stalnoj životnoj opasnosti. Međutim, to je bila istina. Mora se reći da ono što su posle toga Albanci činili Srbima predstavlja nepojmljiv užas. U Prizrenu je ostalo puno starih ljudi, koji nisu hteli da beže. Mislili su da njima niko neće učiniti ništa loše, a Albanci su ih ubijali jednog po jednog, na monstruozan način. Nagledala sam se scena koje su me toliko potresle da ne mogu ni da ih opišem. Pitala sam se: gde sam to došla?" ×

JOVAN MILEVIĆ

Dodatak priredili: Biljana Vasić i Stevan Ristić

Stepojevac

Surčin

BEOGRAD DOBIJA ČETIRI NOVE ŠKOLE

Galenika

Altina

Galenika

Prvog septembra dve novoizgrađene škole primiće nove đake u beogradskim naseljima Altina i Nova Galenika. Prošle godine otvorene su dve nove škole u Surčinu i Stepojevcu, a naredne godine đaci iz još dve škole (koje se trenutno grade) u Kaluđerici i Borči započeće školsku godinu u novim klupama. Škole su opremljene savremenim učilima i imaju velike i lepe fiskulturne sale, a prema strategiji Grada Beograda biće potrebno pet do sedam godina da sve beogradske osnovne i srednje škole dostignu evropski standard po pitanju prostora i učila

Beograd je dobio dve nove osnovne škole u naseljima Altina i Nova Galenika, jedna je izgrađena sredstvima Evropske banke za rekonstrukciju i razvoj dok je izgradnju druge škole finansirao Grad Beograd. Prema rečima gradskog sekretara za obrazovanje Vladimira Todića, obe škole trenutno su u fazi verifikacije i očekuje se da će sve osnivačke i inspekcijske procedure biti završene do prvog avgusta kako bi prvog septembra prvi đaci krenuli u nove škole. Izgradnjom ovih škola rastereti će se tri zemunske škole koje su do sada radile u dve smene i u otežanim uslovima: "Desanka Maksimović", "Gavrilo Princip" i "Sonja Marinković". Dve nove škole građene su po evropskim standardima što znači da će đacima biti na raspolaganju savremena učila i prostor.

ŠKOLE PO EVROPSKIM STANDARDIMA: Vladimir Todić, gradski sekretar za obrazovanje

"Ovo je nastavak velike kampanje koju sprovode Grad Beograd i Sekretarijat za obrazovanje u poslednjih nekoliko godina kada je u pitanju izgradnja školske infrastrukture – 2004. godine izgrađena je nova škola u Obrenovcu, 2006. u Barajevu, sagradili smo 2008. Ekonomsku školu u Sopotu, u Lazarevcu (Stepojevcu) i Surčinu. Investiranje u škole je prioritet Grada Beograda", objašnjava Todić. Puštanjem u rad dve škole u prigradskim delovima Zemuna sprovodi se strategija izjednačavanja uslova rada u rubnim i centralnim školama i rešava se problem nedostatka kapaciteta.

Još dve nove škole su u planu, kaže Todić, u naseljima Kaluđerica i Borča i to iz istog razloga – preopterećenost postojećih školskih ustanova – a završetak radova očekuje se sledeće godine. "Prošle godine počeli smo trogodišnji ciklus izgradnje i puštanja u rad novih škola svakog prvog septembra – od 2008. do 2010. imaćemo šest novih škola. To je izuzetan podatak ako znamo da u Beogradu devedesetih nije izgrađena nijedna nova škola."

EU STANDARDI U ŠKOLAMA: Prema Todićevoj proceni, biće potrebno pet do sedam godina da sve beogradske osnovne i srednje škole dostignu evropski standard po pitanju prostora i učila. Podsećanja radi, zatečena situacija u školstvu u 2000. godini bila je katastrofalna i u pomoć su pritekli strani donatori.

"Jedan podatak dovoljno govori o svojevrsnoj nemarnosti – starost školskih toaleta u beogradskim školama do 2005. godine bila je 37-40 godina. Uspeli smo da u 82 odsto škola izvršimo sanaciju toaleta u poslednje tri godine, a čini se da deca poštuju naše napore i ne uništavaju novu imovinu."

Gradski sekretar za obrazovanje navodi koliko je fiskulturnih sala napravljeno do sada sa idejom da sve škole na teritoriji Grada Beograda dobiju fiskulturne sale (ako ih nemaju) ili montažne objekte. Trenutno se prave tri sale u Batajnici, Sremčici i Mladenovcu, pokrenuta je izgradnja fiskulturnih sala u Zemunu, Zemun Polju, a još šest škola trenutno izrađuje projektnu dokumentaciju za izgradnju nove fiskulturne sale. U perspektivi su i sale u Dobanovcima, Obrenovcu, na Zvezdari, Mladenovcu...

"Pre svega, sve nove škole koje smo izgradili imaju moderne fiskulturne sale, posebno škole u Stepojevcu i Surčinu. Mislim da će nam novi zakon o planiranju i izgradnji, koji je u pripremi, omogućiti brže rešavanje problematike izgradnje fiskulturnih sala", kaže naš sagovornik. U poslednjih nekoliko godina, delimičnom ili potpunom sanacijom obuhvaćene su sve beogradske škole (Zemunska gimnazija, OŠ "Svetozar Miletić" u Zemunu, novobeogradska Turistička škola...), a delimično su obuhvaćene male seoske škole u prigradskim opštinama.

DROGA JE NULA, ŽIVOT JE JEDAN: Sekretarijat za obrazovanje Beograda u saradnji sa MUP-om realizuje projekat "Droga je nula, život je jedan", kojim je obuhvaćeno preko 20.000 osnovaca, dok su edukacijom na nivou srednjih škola obuhvaćeni roditelji. U 70 odsto beogradskih škola već je uveden video-nadzor, postavljene su ograde oko škole i dvorišta su osvetljena. Grad Beograd je oformio i tim koji će brinuti o bezbednosti dece u saobraćaju. S tim u vezi, Todić navodi podatak da broj slučajeva vršnjačkog nasilja prethodne godine nije povećan. "U 90 odsto slučajeva nasilje dolazi kao posledica porodičnih problema, i u tim slučajevima lakše je izaći na kraj sa decom nego sa roditeljima." Smatra da mediji danas sa manje senzacionalizma govore o slučajevima vršnjačkog nasilja u školama nego što je to bilo donedavno.

Todić kaže da je veoma zadovoljan projektima koji su odobreni posle raspisivanja konkursa Grada Beograda u oblasti obrazovanja. "Veoma smo zadovoljni projektom koji realizujemo sa organizacijom Junior Achievement (Dostignuća mladih). U pitanju je uvođenje preduzetništva kao fakultativnog predmeta u polovinu svih beogradskih srednjih škola", objašnjava gradski sekretar. "Odziv učenika je odličan, primetili smo da su učenici zasićeni konvencionalnom nastavom i možda treba razmišljati o savremenijem pristupu koji bi bio zanimljiv i pružio im znanja i veštine primenljive u svakodnevnom životu. Naše školstvo je opterećeno znanjima koja često nisu primenjiva, mi moramo da hvatamo korak sa svetom. Obrazovanje nije tema za dnevnu politiku, ono mora, između ostalog, da odgovara planovima i izazovima privrede."

Prema njegovim rečima, poslodavci traže ljude sa određenim kvalifikacijama, a stečeno obrazovanje iz škole nije adekvatno potrebama poslodavaca. "Treba tražiti konkretna rešenja prilikom reforme obrazovanja, u oblastima kao što su primenjena ekonomija i preduzetništvo", smatra beogradski sekretar za obrazovanje.

Uskoro počinje Univerzijada, a prema njegovim rečima, za volontiranje na svečanosti otvaranja i zatvaranja ove sportske manifestacije prijavilo se oko 2500 beogradskih srednjoškolaca.

Velika pomoć za "male" penzionere

"Sa 10.000 ili 12.000 penzije svugde se teško živi, ali u centralnoj Srbiji sa tim novcem ipak može da se preživi, dok u Beogradu ne može", kaže gradonačelnik Đilas povodom isplate treće tranše pomoći od četiri hiljade dinara koju su gradske vlasti omogućile onim penzionerima čija penzija ne prelazi petnaest hiljada dinara

Milica Mihailović ima 91 godinu. Živi sama, u ulici Đure Gajića 6, u Zemun Polju. Muževljevu penziju prima od njegove smrti, već 16 godina. Veoma je štedljiva, pa 13.000 dinara uspe da "rastegne" od početka do kraja meseca. Već 50 godina kuva na gas, greje se na struju, a u hladne dane uključuje i peć na naftu. Voli da čita knjige, često bez naočara. Ima dvoje dece, četiri unuka i četiri praunuka.

Ponekad popriča sa komšijama, obiđe je sin Miloš, ali joj društvo najčešće pravi televizor.

"Nemam s kim da pričam. Jedino me pamćenje dobro drži, a drugo me sve izdalo, i ruke i noge. Krećem se nazor, da ne legnem, da ne padnem nikom na teret. Srce me polako izdaje, muči me i Parkinsonova bolest. Sve radim sa teškom mukom. Ali borim se. Šta ću", kaže gospođa Milica.

Gradonačelnik Dragan Đilas joj je prilikom posete rekao da grad isplaćuje treću ratu pomoći od 4000 dinara penzionerima čija primanja ne prelaze 14.836 dinara. Namera gradske vlasti je da pomogne najstarijim sugrađanima, u onoj meri koja je moguća.

"Sa 10.000 ili 12.000 se svugde teško živi, ali u centralnoj Srbiji sa tim novcem ipak može da se preživi, u Beogradu ne može. Zato ćemo i u narednim godinama nastaviti na ovaj način da pomažemo najstarijima, koji su, pored najmlađih Beograđana, najugroženija kategorija", kazao je Dragan Đilas.

Milica Mihailović još uspeva da gaji cveće u hodniku zgrade, kao i pitomu nanu na terasi. Do prodavnice više ne može da stigne, kao ni da izbaci đubre. Nije ni znala da postoji gerontološka pomoć u kući, pa ju je obradovalo što će je grad uključiti u ovaj oblik zaštite i omogućiti joj geronto-domaćicu.

PSIHIČKA I NOVČANA POMOĆ: U Beogradskoj ulici br. 18 stanuje Senka Vuletić (74), penzionerka koja boluje do dijabetesa. Ona je takođe korisnica pomoći za, kako kaže, "male penzionere", kojih u njenoj zgradi ima čak troje. "Ta pomoć nam psihički i novčano mnogo znači, drago nam je da gradonačelnik brine za nas i pruža nam osećanje da nismo napušteni od društva. Zahvalni smo mu na tome", kaže Senka. Od tog novca kupila je trake za dijabetes. Živi sama od muževljeve smrti, ali joj pomaže kćerka, lekarka po zanimanju, kada su velike nabavke u pitanju, dok svakodnevne nabavke obavlja sama. Ne treba joj geronto-domaćica, zna da one postoje i kaže: "Ja sam Dalmatinka, ne dam se." Čula je da će gradska vlast i sledeće godine nastaviti da isplaćuje nadoknadu od četiri hiljade dinara i nada se da će tako i biti. "Ako ne bude, šta ćemo, zahvalni smo i na ovome." Ona kaže da je gradonačelnik u pravu kada kaže da se od 10.300 dinara, koliko iznosi njena penzija, ne može živeti u Beogradu.

POMAGAĆEMO NAJUGROŽENIJIM PENZIONERIMA: Gradonačelnik Dragan Đilas u poseti gospođi Milici Mihajlović prilikom isplate treće tranše pomoći

Od dijabetesa boluje i gospođa Mira Tadić (60), koja je u penziju otišla u 28. godini života zbog neuspešne operacije. Od tada je nepokretna, konstatovano joj je telesno oštećenje od 80 odsto i hoda na štakama. "Nekad sam hodala na visokim štiklama, a sada bez pomoći muža sama ne mogu ni da se obujem", kaže ona. Kaže da je ceo život provela u sobi u kojoj je odgajila dve kćerke, jedna živi u Grčkoj dok je druga u Beogradu. Mira ima troje unučadi i sanja o tome da jednom ide u banju, što sa penzijom od oko 13.000 dinara ne može sebi da priušti. Osim 700 dinara invalidskog dodatka, Mira ne dobija nadoknadu za tuđu pomoć i negu, mada bez pomoći muža ne može ništa. "Psihički ne mogu da podnesem ponovno podnošenje zahteva za tuđu pomoć i negu, već sam ih ranije tužila što mi nisu odobrili pomoć i negu, pa ništa nisam uradila." Zahvalna je za pomoć gradskoj vladi, a treća isplata pokrila je deo troškova za lekove: trake za šećer i aparat za vađenje krvi.

Grad Beograd je za treću isplatu jednokratne pomoći obezbedio 260.656.000 dinara za 65.164 penzionera. Zaključno sa trećom ratom, do sada je iz budžeta za ovaj vid pomoći izdvojeno 787.634.214 dinara. Do kraja 2006. godine biće isplaćeno još osam hiljada dinara u dve rate, što za tekuću godinu iznosi ukupno 16.000 dinara. Isplata svojevrsnog penzionerskog dodatka počela je u poslednjem kvartalu prošle godine, kada je isplaćena prva tranša pomoći iz kase gradske vlade.

NOVA SOCIJALNA POLITIKA GRADA: Milan Krkobabić, zamenik gradonačelnika Grada Beograda

Intervju: Milan Krkobabić, zamenik gradonačelnika Grada Beograda

Koncept socijalno odgovornog Beograda

Ohrabren potezima gradske vlasti poput dodatka za penzionere i porodilje, naš sagovornik kaže da će lobirati za novu socijalnu politiku

Grad Beograd od prošle godine novčano pomaže penzionerima i porodiljama, dvema najosetljivijim i najugroženijim kategorijama društva. Da li će socijalna davanja u narednoj godini biti "skresana" budžetom, razgovarali smo sa Milanom Krkobabićem, zamenikom gradonačelnika Beograda.

"VREME": Koliki će biti budžetski potencijal Beograda za sledeću godinu?

MILAN KRKOBABIĆ: Mnogo se pregovara ovih dana o nekim stvarima koje na kraju moraju da budu onakve kakve moraju da budu. Ovde se radi o transferu sredstava lokalnim samoupravama, između ostalog i Beogradu. Beograd je u ukupnom BDP-u Srbije alfa i omega, i logično je da ako najviše doprinosi ovoj zemlji, onda i dobije najviše sredstava. Ne radi se samo o prestonici, radi se o Beogradu kao gradu sa najvećom koncentracijom stručnih kadrova, osnovnog resursa ove zemlje, i zemljišta sa kojim moramo krajnje racionalno da postupamo jer je u budžetu grada najveća stavka upravo prihod od zemljišta.

Osim penzionera, gradska uprava pomaže zaposlenim i nezaposlenim porodiljama.

Druga kategorija kojoj smo ozbiljno rešili da pomognemo su trudnice, kojima se oduzima 35 odsto od plate kada odu na trudničko bolovanje. Grad Beograd je doneo odluku i od februara meseca refundiramo tih 35 odsto do pune plate. Treća kategorija su nezaposlene porodilje kojih u Beogradu ima oko 8000 i njima dajemo jednokratnu pomoć od 40.000 dinara. Od februara do danas porodilo se preko 700 nezaposlenih žena i dobilo pomoć.

Bostan i dijamanti

Prema rečima Milana Krkobabića, starosna diskriminacija je posebno zastupljena u Srbiji i ne nailazi ni na kakvu osudu. "Starosne diskriminacije svuda ima – od Skupštine, gde se nipodaštavaju stare osobe i traži se ukidanje prava glasa, do toga da kada uđete u banku ne možete da podignete kredit preko određenog broja godina starosti jer onaj u banci procenjuje da stranka ne može da vrati, pa do starosne diskriminacije prilikom zapošljavanja. Osoba sa 54 godine izuzetno dobro radi u Nemačkoj, ovde je niko neće. Zaboravlja se da postoje različiti instrumenti obezbeđivanja kredita, od žiranata pa sve do pokretnog zaloga, na primer nakit. Taj posao sa „lombardnim kreditom" radili smo još sedamdesetih godina prošlog veka. Sada smo sve prave bankarske poslove gurnuli po strani, imamo samo jedan – prodaju kratkoročnog novca građanima preko kartica, i sve to kao bostan na pijaci."

evropsku socijalnu politiku i to nas košta 12 miliona evra. Budžetom za ovu godinu predviđeno je ukupno 36 miliona evra za celokupnu socijalnu politiku, zajedno sa materijalnim troškovima...

Spominjali ste izgradnju centra u Šekspirovoj ulici. O čemu je reč?

Trenutno gradimo jedan kapitalan objekat u Šekspirovoj ulici od 1600 kvadratnih metara za smeštaj dece ometene u razvoju. U Beogradu živi 2000 takve dece, 450 ih je smešteno u sedam ustanova za dnevni boravak, a ostala nemaju smeštaj. On košta 1,6 miliona evra i biće gotov za godinu i po dana. Deset takvih ustanova koštalo bi 16 miliona evra i rešili bismo jedan krajnje ozbiljan društveni problem. Takođe, nemamo dovoljan broj domova za stara lica, samo šest-sedam privatnih domova ima neku dozvolu, to je neuređena oblast sa preplitanjem nadležnosti. Izgradnja novih domova za stara lica je nužna jer ima mnogo manipulacija prilikom čuvanja starih lica zarad stanova. Sledeća kategorija koju moramo da zbrinemo jesu žene sa decom koja imaju smetnje u razvoju i samohrane majke.

Najavili ste novu socijalnu politiku Grada Beograda. Šta pod tim podrazumevate?

Najavio samo početak lobiranja za budžet za 2010. godinu i borbu za novu socijalnu politiku Grada Beograda, kako bi on poneo epitet socijalno odgovornog grada. Teško da možemo da budemo socijalno odgovorni sa izdvajanjem od 5,6 odsto od ukupnog budžeta za socijalna davanja, uključujući i materijalne troškove, što realno znači manje od dva odsto za konkretne projekte u sferi socijalne zaštite. Socijalna politika koju nastojimo da kreiramo treba da se ugleda na socijalnu politiku Beča i Berlina. Prava socijalna politika znači opredeljenost za misiju permanentnog poboljšanja kvaliteta života socijalno ugroženih grupa građana. Naš koncept je da budžet u sferi socijalnih davanja za 2010. godinu uvećamo bar tri puta. Računamo na razumevanje koalicionih partnera i gradonačelnika, veći angažman socijalno ugroženih kategorija i medija. Čak i kad bismo to ostvarili, to opet ne bi bilo ni približno onome kako je u Nemačkoj, Austriji...

Možda bi trebalo da se poredimo sa zemljama u regionu, a ne sa Nemačkom?

U Zagrebu se na mesečnom nivou dotiraju penzioneri u iznosu koji je nešto malo veći od onog koji mi dajemo našim penzionerima. Složićete se da je tih 50 evra pomoći penzionerima koliko mi dajemo mnogo manje nego u Berlinu, ali to je pokušaj da se sprovede ozbiljnija socijalna politika.

Očistimo Srbiju

Nije isto kad je čisto

U centralnim gradskim opštinama JKP Gradska čistoća ovih dana postavlja 100 kompleta od tri kontejnera za odlaganje papira, metalne i PET ambalaže, dok se istovremeno čiste velike divlje deponije na široj teritoriji grada

Beograđani su prošle godine proizveli 560.000 tona otpada, pretprošle godine 530, a količina otpada iz godine u godinu umnožava se proporcionalno povećanju broja stanovnika. Prvi pokušaji da se đubre koje svakodnevno izbacujemo nekako organizuje bili su metalni kavezi za PET ambalažu, izum preduzeća koja se bave reciklažom. To je bio začetak primarne separacije otpada u Beogradu, ali nije dalo previše rezultata, najpre zbog toga što kaveza nije bilo svuda ili građani nisu znali gde se oni nalaze.

Javno komunalno preduzeće Gradska čistoća promovisalo je akciju uvođenja primarne separacije u Beogradu (postavljanje "reciklažnih ostrva"), dok je istovremeno u okviru projekta "Očistimo Srbiju" organizovano čišćenje svih velikih divljih deponija (106) na široj teritoriji grada. Direktor ovog preduzeća Aleksandar Stamenković naglašava razliku između velikih i malih divljih deponija (oko 150), koje se svakodnevno čiste. "Obavezu čišćenja velikih divljih deponija, osim nas, preuzelo je nekoliko gradskih komunalnih preduzeća: Gradsko zelenilo, Beograd put i Beogradski vodovod i kanalizacija."

Gradska čistoća je pod sloganom "Nije isto kad je čisto" na mestima gde su bile divlje deponije postavila apel-table sa fotografijama deponija pre i posle čišćenja i molbom građanima da ne bacaju otpad na tom ili na bilo kom drugom mestu. Ćišćenje deponije u Zemun Polju je primer prvog pozitivnog efekta kampanje "Nije isto kad je čisto". Prema Stamenkovićevim rečima, kada su inspektori dve nedelje posle čišćenja obilazili deponiju, nisu zatekli nikakav otpad, osim poneke bačene kese. U Americi se slična akcija sprovodi od 1977. godine, što dokazuje da nismo toliko različiti već da edukacija zajedno sa kaznenom politikom daje rezultate.

RECIKLAŽA: Primarna separacija znači odlaganje i razvrstavanje otpada na mestu njegovog nastanka. Napravljen je projekat i nabavljeno je 100 reciklažnih ostrva (tri kontejnera za papir, metalnu i PET ambalažu sa automatskim bočnim utovarom), koja će biti raspoređena u gradskim opštinama, pre svega u stambenim naseljima. (Beograđani će najverovatnije informaciju o tome dobiti preko uplatnice za Infostan). Prema EU standardima, jedno reciklažno ostrvo pokriva prečnik od 500 metara stambene površine. "Nastavićemo akciju, nabavićemo još kontejnera i vozila i nabaviti još reciklažnih dvorišta. Trenutno imamo jedno reciklažno dvorište u našem pogonu na Adi Huji, sa linijskom separacijom na traci za sekundarnu reciklažu. Sa trake otpad ide u mašinu koja presuje plastiku, metalnu ili aluminijumsku ambalažu ili papir, i pravi bale. Tako balirani materijal se odlaže i prodaje preduzećima koja se bave daljom reciklažom sekundarnih sirovina."

Uvođenjem primarne separacije povećava se procenat recikliranog materijala u samom komunalnom otpadu. Trenutno se u Beogradu prikupi 5–15 odsto plastične ambalaže, 5–6 odsto metalne ambalaže i 27–30 odsto papira. Prema rečima našeg sagovornika, staklo se trenutno ne prikuplja zato što ne postoji tržište za prodaju stakla u regionu. "Krajnji cilj je da obuhvatimo ceo materijal koji se reciklira i da ga vratimo u ponovnu proizvodnju." Direktor ovog javnog komunalnog preduzeća kaže da je u planu proširivanje mreže za još četiri tzv. reciklažna dvorišta.

PRVI POZITIVNI EFEKTI: Aleksandar Stamenković, direktor JKP Gradska čistoća

EDUKACIJA: Akcija "Nije isto kad je čisto" ima edukativnu komponentu, s posebnim akcentom na edukaciju najmlađih. "Za tu priliku napravili smo specijalnu publikaciju, Čistanku, da bismo mališane iz vrtića i škola naučili kako da se ophode prema otpadu i životnoj sredini. Akcija je namenjena najpre najmlađima, a zatim i odraslima."

"Prezentaciju smo radili za članice SECOPAK-a i pedesetak kompanija koje svoju robu pakuju u reciklir-ambalažu sa idejom da apelujemo na njihovu svet u smislu društvene odgovornosti i zaštite životnog okruženja. Kada jedan vrtić ili škola sakupe određenu količinu otpada, organizovaćemo da se to proda pa od tih para da se kupe kompjuteri ili da se uredi igralište ili parkić. Tako će mališani shvatiti da mogu da imaju neku korist od sakupljanja i odvajanja otpada, a velike kompanije mogu da se uključe kao sponzori", objašnjava Stamenković.

Ovakve edukativne akcije se u razvijenim zemljama sprovode već 30 godina, a Beograd sada pokušava da sustigne EU normative o procentima recikliranog materijala u otpadu. "Projektom uvođenja primarne separacije u Beogradu praktično težimo da ispunimo normative EU, po kojima do 2020. godine pedeset odsto komunalnog otpada mora da bude reciklirano", kaže Stamenković. Procenat reciklaže u Nemačkoj trenutno je 20–30 odsto, dok je u Beogradu do sada reciklirano samo dva–tri odsto materijala. Sa primarnom separacijom uvodi se potpuno nov koncept upravljanja otpadom u Beogradu, što podrazumeva mnogo manji pritisak na samu deponiju, čak za 40 odsto. Na taj način produžava se vek deponije u Vinči, gde se više neće odlagati otpad koji se razlaže hiljadu godina.

Most Zemun–Borča

Prelazak na levu obalu

"Beograd već decenijama čeka novi most. Obećanje koje smo dali u prošloj izbornoj kampanji ispunili smo. Most na Adi se gradi i bez obzira na krizu biće završen u roku. U toku kampanje pominjali smo neophodnost izgradnje i razvoja našeg grada i na drugoj strani Dunava. Da bi se ovako veliki projekat sproveo u delo, neophodno je pre svega napraviti još jedan most koji će spojiti Zemun i Borču", navodi se u saopštenju gradske vlade

Nepostojanje odgovarajućih alternativnih mreža za međusobno povezivanje različitih putnih pravaca, kao i nedovoljan broj mostova, jedan je od osnovnih nedostataka saobraćajne mreža u Beogradu. Trenutno na širem području grada u funkciji je samo jedan most preko Dunava – Pančevački most.

U februaru ove godine Beograd je posetila kineska privredna delegacija na čelu sa potpredsednikom Eksport-import banke Kine. Gosti su pokazali veliki interes za ulaganja u infrastrukturne objekte i industriju u našoj državi, a u obostranom interesu utvrđeno je novi most preko Dunava bude pilot-projekat. Vlada Srbije je obrazovala pregovarački tim koji bi sa Kinom obezbedio kredit za finansiranje mosta.

Gradonačelnik Beograda Dragan Đilas je u maju najavio da je kineska firma dostavila tri idejna rešenja budućeg mosta od Zemuna do Borče i da će uskoro dostaviti i finansijske predloge. Most preko Dunava je predviđen Generalnim urbanističkim planom u okviru saobraćajnice Severna tangenta. Za saobraćajni pravac Severne tangente, još 2007. godine urađen je generalni projekat sa prethodnom studijom opravdanosti i neophodnim pratećim studijama, dok je u Skupštini grada nedavno usvojena odluka o izradi plana detaljne regulacije za saobraćajnicu Severna tangenta, koja će spojiti dve obale Dunava.

Trasa ovog saobraćajnog koridora ići će od novog Novosadskog puta od Ulice cara Dušana u Zemunu. Odatle saobraćajnica mostom "prelazi" Dunav i nastavlja do Zrenjaninskog puta obilazeći naselje Ovča. U visini istočne granice naselja Ovča koridor se spušta na jug prema Pančevačkom putu na koji se priključuje denivelisanom raskrsnicom i povezuje sa trasom spoljne magistrale tangente koja prelazi most preko Dunava na šumadijsko područje grada.

Novi most preko Dunava biće dugačak 1499 metara, širok 29 metara. Imaće šest kolovoznih traka i pešačko-biciklističke staze sa obe strane. Most će pristupnim saobraćajnicama, dužine 21,6 kilometara, spojiti novi Novosadski drum u Zemunu sa Pančevačkim putem na levoj obali Dunava.

"Most će povezati Borču i Zemun, rasteretiti centar grada od teškog saobraćaja, ali i omogućiti razvoj Beograda na levoj obali Dunava. Prema već utvrđenoj dinamici (vidi tabelu, prim. aut.), do kraja godine biće potpisan ugovor o ovom poslu, a potom će on biti ratifikovan u Narodnoj skupštini i, naravno, o njemu će svoj sud dati i odbornici u Skupštini grada Beograda. Izgradnja mosta treba da počne u oktobru ili novembru 2010. godine, a prema procenama kineskih stručnjaka, most bi zajedno sa pristupnim saobraćajnicama trebalo da bude završen za tri godine. Nadam se da ova tema neće biti deo visoke politike, već da ćemo uspeti da se složimo oko ovog posla koji je nesumnjivo koristan za glavni grad Srbije", rekao je gradonačelnik Dragan Đilas.

Prema rečima gradonačelnika, kineska delegacija već je ponudila nekoliko ozbiljnih firmi koje su proteklih godina u Kini završile na desetine kilometara mostova, tunela i nadvožnjaka. "Sistem izgradnje ključ u ruke garancija je da će taj posao biti kvalitetno i na vreme završen. Ovaj posao je prioritet baš kao i početak izgradnje metroa, oko kojeg takođe pregovaramo s nekoliko zemalja. Državna delegacija Srbije za desetak dana putuje u Moskvu, pa verujem

Rečni potencijal Srbije

Dunava

AKTIVNOST – OPIS	DEONICA	ROK
Planska dokumentacija Plan detaljne regulacije za most pristupnim saobraćajem, sa strateškom procenom uticaja na životnu sredinu	– most preko Dunava – saobraćajnica od Batajničkog do Zrenjaninskog puta – saobraćajnica od Zrenjaninskog do Pančevačkog puta	31.12.2009. 31.12.2009. 15.06.2010.
Projekti 1. Generalni projekat 2. Varijante i rešenja 3. Idejni i glavni projekat, procena uticaja na životn sredinu, rešavanje imovinsko – pravnih odnosa, odobrenje za izgradnju	– most sa svim deonicama – tri rešenja konstrukcije mosta – most preko Dunava – saobraćajnica od Novosadskog do Zrenjaninskog puta – saobraćajnice Zrenjaninskog do Pančevačkog puta	urađeno urađeno 15.08.2010. 15.03.2011. 01.07.2011.
Izgradnja Prijava radova, izvođenje, tehnički pregled, upotrebna dozvola	– most preko Dunava – saobraćajnica od Novosadskog do Zrenjaninskog puta – saobraćajnice Zrenjaninskog do Pančevačkog puta	kraj 2013. kraj 2013. 2013 – 2014.

da će jedna od tema tih razgovora biti i izgradnja drumsko-železničkog mosta kod Vinče, kao drugog dela obilaznice oko Beograda. Treba, međutim, znati da samo od Bubanj Potoka do Dunava ima 27 kilometara i da to neće biti nimalo jeftin projekat", naglasio je Đilas.

U zajedničkom pisanom obraćanju gradonačelnika Dragana Đilasa i predsednika Skupštine grada Aleksandra Antića, kaže se: "Beograd već decenijama čeka nov most. Obećanje koje smo dali u prošloj izbornoj kampanji ispunili smo. Most na Adi se gradi i bez obzira na krizu biće završen u roku. U toku kampanje pominjali smo neophodnost izgradnje i razvoja našeg grada i na drugoj strani Dunava. Da bi se ovako veliki projekat sproveo u delo, neophodno je pre svega napraviti još jedan most koji će spojiti Zemun i Borču."

Gradski čelnici ističu da se ovim projektom dobija nov prostor za širenje i razvoja grada, nove stambene četvrti, škole, obdaništa, parkovi i što je najvažnije – nova radna mesta.

Predsednik Boris Tadić i gradonačelnik Dragan Đilas obišli su radove na izgradnji mosta preko Save na Adi Ciganliji. Obilasku su prisustvovali i predsednik Skupštine grada Beograda Aleksandar Antić i direktor Direkcije za građevinsko zemljište i izgradnju Beograda Boris Ranković.

Kako je "Vreme" već pisalo, most na Adi Ciganliji bi trebalo da se završi do 2011. godine, biće dugačak oko 930 metara, sa glavnim rasponom preko Save od 376 metara, širok 45 metara, sa šest saobraćajnih traka, dva koloseka za šinski saobraćaj i dve pešačko-biciklističke staze, dok će glavni pilon biti visok preko 200 metara.

"Razvoj Beograda mora da bude planiran. Beograd do sada nije iskoristio sve razvojne potencijale, nikad nije prešao na levu obalu Dunava, nikada nije postao grad na rekama, što je njegova najveća prednost u odnosu na gradove u Evropi. Grad će sići na reke izgradnjom mosta na Adi i mosta od Zemuna do Borče. Potrebno je graditi i most preko Ade Huje, čime će se zaokružiti obilaznica oko Beograda i stvoriti mogućnost za transport na efikasniji način. Iza mosta kod Ade Huje plan je da se gradi železnički most kod Vinče i bilo bi fantastično da imamo četiri mosta u Beogradu. Ako tome dodamo most kod Beške, Srbija bi bila zemlja koja je na najbolji način premostila Dunav", kazao je predsednik Tadić prilikom obilaska radova, naglašavajući posebnu važnost činjenice da se na gradnji mostova angažuje i domaća industrija. "Beograd ima potencijala da postane srce Srbije, čvorište njene infrastrukture, transporta, komunikacija, i to ne samo Srbije nego i istočne Evrope", rekao je tom prilikom Tadić.

Govoreći o projektu izgradnje mosta od Zemuna do Borče, predsednik Tadić je najavio da su pregovori sa kineskim partnerima počeli još prošle godine u Pekingu i da očekuje da će u oktobru, kada će se ponovo sastati sa kineskim predsednikom Hu Đintaom, biti potpisan sporazum o saradnji.

BEOGRAD ZA SMENU DIREKTORKE DZ "NOVI BEOGRAD"

Gradsko veće je na inicijativu gradonačelnika Dragana Đilasa usvojilo Predlog rešenja o razrešenju direktora Doma zdravlja "Novi Beograd" prim. dr Katerine Vekić. Predlog rešenja dostavljen je Skupštini grada Beograda na usvajanje. U Predlogu za razrešenje, između ostalog, navodi se da su uvidom u informaciju o inspekcijskom nadzoru zdravstvenog inspektora izvršenog 29. maja u DZ "Novi Beograd" utvrđene nepravilnosti u radu.

ĐILAS: TUŽITE SLUŽBENIKE AKO VAS NE POŠTUJU

Gradonačelnik Beograda Dragan Đilas pozvao je građane glavnog grada da prijave sve one koji ih na bilo koji način ne poštuju u gradskoj i opštinskim administracijama. Đilas je naveo da u poslednje vreme do njega "sve učestalije stižu primedbe na odnos i ponašanje zaposlenih u gradskoj i opštinskim administracijama prema građanima Beograda" i poručio da se tako nešto neće tolerisati.

"Preduzeću sve mere kako bi se obezbedilo poštovanje građana, kao i profesionalno i nepristrasno postupanje zaposlenih prema vama", istakao je Đilas u obraćanju stanovnicima glavnog grada Srbije. "Zaposleni u gradskoj i opštinskim administracijama dužni su da vam blagovremeno i tačno dostave informacije koje tražite, pruže pomoć i obaveštenje o organima nadležnim za postupanje po vašim zahtevima, kao i o pravnim sredstvima koja možete da iskoristite za zaštitu svojih prava i interesa."

Svim građanima na raspolaganju su telefoni **0800/110-011** i **011/360-5609** na koje mogu da prijave propuste u radu zaposlenih u gradskoj i opštinskim administracijama ili da upute tužbu na rad zaposlenog, sa tačnim podacima o zaposlenom na koga se pritužba odnosi. Broj 0800/110-011 je besplatan za pozive sa fiksne mreže.

ZA MODERNIZACIJU ŽELEZNICE 110 MILIONA EVRA

Za modernizaciju železničkog saobraćaja u Beogradu iz gradskog budžeta biće izdvojeno 110 miliona evra, rekao je gradonačelnik Dragan Đilas prilikom potpisivanja Protokola o saradnji radi unapređenja javnog železničkog prevoza u Beogradu sa Javnim preduzećem Železnice Srbije.

Prema njegovim rečima, razvoj gradske železnice jedan je od najboljih načina da problem saobraćaja u glavnom gradu bude delimično rešen. Đilas je najavio da će gradski železnički saobraćaj ući u jedinstveni tarifni sistem javnog prevoza za grad Beograd, odnosno prevoz putnika će biti subvencionisan od strane Grada. Gradonačelnik je objasnio da će 30 miliona evra biti uloženo u sanaciju pruge i stajališta, dok će preostali novac biti namenjen za kupovini 20 novih vozova.

"Razvili smo vrlo detaljan projekat gradske železnice, sa preciznim rokovima i jasnim investicijama. Projekat je podeljen u tri faze, a već za godinu dana imaćemo prve rezultate koji se odnose na kvalitetno povezivanje železničkim prevozom od Batajnice, preko Novog Beograda, Prokopa do Pančevačkog mosta i s druge strane do Rakovice. U sledećim fazama ulagaće se u pravce ka Lazarevcu, Mladenovcu, Sopotu, Barajevu, čime će se omogućiti da ljudi koji žive u perifernim delovima grada brzo stignu do centra. Železnica je veliki potencijal i izuzetno je značajna za Beograd, a mogućnost da neko, primera radi, iz Zemuna stigne za 15 minuta u centar grada nema nikakvu konkurenciju. Ulaganjima u gradsku železnicu i u perspektivi metroom i mostovima koje ćemo izgraditi, moći ćemo delimično da rešimo problem saobraćaja. Kažem delimično jer i sami građani moraju da shvate da automobil nije najbolje prevozno sredstvo za dolazak u centar grada", rekao je Dragan Đilas.

TRI BESPLATNA INTERNET PARKA

Beograđani će u naredne dve godine imati besplatan pristup bežičnom internetu u parkovima na teritoriji Beograda, zahvaljujući saradnji kompanije Telenor i Skupštine grada. Prva tri parka koja će dobiti Telenor bežični internet su park "Vukov spomenik", "Proleće" i "Skejt park" na Novom Beogradu. Gradonačelnik Beograda Dragan Đilas i dosadašnji generalni direktor kompanije Telenor u Srbiji Stajn Erik Velan potpisali su ugovor o saradnji na realizaciji ovog projekta. Besplatno korišćenje bežičnog interneta na javnim mestima i otvorenom prostoru, umnogome će unaprediti i kvalitet života građana, pomoći im da na svakom mestu i u svako vreme odgovore na zahteve koje im nameće savremeni tempo života. Projekat doprinosi i razvoju turističke ponude grada, pružajući svima koji u Beograd dođu u turističku ili poslovnu posetu, mogućnost da u realnom vremenu budu informisani o dešavanjima u njihovoj zemlji, kao i da na najbrži način saznaju sve o gradu u kome borave.

GAZDOVANJE ZEMLJIŠTEM PO NOVOM ZAKONU

U Medija centru predstavljen je Nacrt zakona o planiranju i izgradnji, koji treba da uvede više reda i pravičnosti u ovoj oblasti i da omogući državi da nadoknadi štetu za zemljište koje su investitori u privatizaciji dobijali po niskoj ceni. Gradonačelnik Beograda Dragan Đilas se zahvalio ministru Duliću i njegovim saradnicima na hrabrosti koju su pokazali prilikom donošenja Predloga ovog zakona, otvarajući stotine pitanja koja su godinama gurana pod tepih, a koja su kasnije postala tema mnogobrojnih afera jer niko nije imao hrabrosti da se pozabavi time.

"Ovaj zakon nazvao sam zakonom pravičnosti i moralne pravednosti koji bi trebalo da omogući da država – za one slučajeve gde je potpuno jasno da je neko došao do zemljišta tako što je platio daleko manje od realne i tržišne cene – ipak na neki način bude obeštećena, a time i građani koji od tih para sutra treba da imaju određene pogodnosti iz razvoja infrastrukturnih projekata", rekao je gradonačelnik Đilas.

On je istakao da je za Beograd važno pitanje smanjivanja procedure za dobijanje građevinskih dozvola, a time i manje maltretiranje građana, što automatski znači i manje mogućnosti za korupciju.

piše: teofil pančić

OKVIR ZA MRŽNJU

Ako prihvatimo teoriju da su civilizovanost i licemerje u nekoj tesnoj vezi, onda je Balkan "civilizovaniji" od Ruande: ovde se (medijski) klalo u rukavicama

Hoćete li prvo dobru ili lošu vest? Hajde da krenemo hronološki. Dobra vest je da se ovdašnje Tužilaštvo za ratne zločine zainteresovalo za ulogu medija i novinara u ratnim zbivanjima početkom devedesetih, za sada u vezi sa Vukovarom i Zvornikom. Zar tu igde ima mesta i za lošu vest? Oh, ima: loša vest je to da je gotovo sigurno da će sve ostati na "interesovanju", odnosno "prikupljanju podataka" i tako to, a da će masovne ubice iz beogradskih, novosadskih i inih uredničkih ili mrsomuditeljskih fotelja i dalje moći mirno da spavaju: savest im inače ne smeta, a glede krivičnog progona mrka kapa, jer nije mnogo verovatno da će – pa još ovoliko godina posle svega – moći da se, sa ovakvom zakonskom regulativom, dokaže "direktna veza" između medijskog huškanja i ratnih zločina. Pri tome, zanimljivo, niko ne negira da su postojali ratni zločini (ta, ne može biti da ima žrtava a da nema zločina, a time i zločinaca?!), niti iko iole razuman negira da je bilo medijskog huškanja i instaliranja svega onoga što bismo, citirajući naslov davnog romana Ivana Aralice – veselnika koji je i sam upao u duhovni i etički bezdan koji je nekada opisivao – mogli nazvati *okvir za mržnju*. Pa dobro, okvir je tu, a tu su i majstori za uramljivanje. Šta nedostaje? Bojim se da će pred sudom ponestati empirijski dokazive "direktne veze" između reči jednih i dela drugih ljudi. Balkan devedesetih, naime, nije isto što i Ruanda: jedan od tamošnjih "novinara" osuđen je pred međunarodnim tribunalom zarad podsticanja zločina, ali on je to radio doslovno da doslovnije nije moglo biti: preko radija je pozivao svoje saplemenike da se naoružaju mačetama i izađu da seku glave Onima Drugima. Teško da je u Srbiji (Hrvatskoj, Bosni) vrvelo od takvih primera: ako, po jednoj raširenoj školi mišljenja, prihvatimo da su "civilizovanost" i licemerje u izvesnoj tesnoj vezi, onda je Balkan naprosto "civilizovaniji" od Ruande: ovde se ipak (medijski) *klalo u rukavicama*. Pa onda, jakako, nije bilo ni tragova krvi žrtava na rukama medijskih ukoljica...

Ne želim da baksuziram niti da "širim defetizam". Odlično je što je Tužilaštvo pokrenulo akciju ove vrste, makar i zato što to – sve i ako ne bude koristilo – svakako neće da škodi. A ako se pokaže da je moj skepticizam bio preteran, niko neće biti srećniji od mene. Ako bar nekom od tih paramedijskih gmazova bude priznat zasluženi status kriminalca, sa svim pratećim specifičnostima i nuspojavama (uključujući i duže službeno odsustvo od kuće), biće to izvanredno. Ali, teško mi je u to da poverujem, sve dok me stvarnost ne demantuje. Ovo pišem u zagradi: među nama rečeno, "Sablja" je majka: zahvaljujući njoj, bar poneko od njih je upoznao robijašnicu unutra, pa makar i na tako bolno kratko vreme! Kraj zagrade...

Vratimo se spominjanom *okviru za mržnju*. Svako ko je, nekontaminiranog uma i srca, proglavinjao kroz devedesete, dobro se seća da je u zvaničnim (i mnogim tobož nezvaničnim) medijima svakodnevno "širena nacionalna, rasna ili verska mržnja", da se poslužim formulacijom iz krivičnog zakonika. To jest, da su parapatriotske paranovinarske formacije svakodnevno činile sasvim konkretna, proverljiva, izmerljiva i kažnjiva krivična dela. Možda se nije direktno pozivalo na zločin, ali je sistematski stvarana paranoično-zavereničko-šovinistička atmosfera u kojoj je zločin – uvek "odbrambene naravi", jakako – legitimizovan, a njegova etička i zakonska neprihvatljivost u najmanju ruku relativizovana, ako ne i sasvim negirana. I, da li je iko od njih ikada odgovarao pred zakonom? Mora da se šalite. Zato mi je tako teško da poverujem – a tako bih rado poverovao! – da će sada odgovarati za zločin koji je, koliko se u to razumem, mnogo teže validno dokazati, iako svi dobro znamo da je taj zločin nesumnjiv, da i te kako postoji, i iako bi svako od nas koji nismo devedesete proveli na Andromedi mogao poimenično da navede desetine i desetine onih koji su prednjačili u ovom osobito odvratnom vidu *fabrikovanja smrti*. A danas ležerno izigravaju medijske magnate, strančarske Mesije, vickaste kolumniste, okretne biznismene i razne druge Stubove Društva, pa čak i Moralne Vertikale.

Ima jedan fenomenalan, višeslojan, takoreći filozofski roman Agate Kristi, koji se zove *Deset malih crnaca*. Ako ga niste čitali, pazite, sada ću otkriti ko je ubica: to je stari, penzionisani sudija, koji prvo namami na izolovano ostrvo, a onda jednog po jednog posmiče razne ljude za koje – baš iz svoje sudijske prakse – više nego pouzdano i nesumnjivo zna da su počinioci strašnih, ali zakonski iz raznih začkoljičastih razloga nekažnjenih zločina. Drugim rečima, to su ljudi koji su se *izvukli*, ili su tako bar mislili: sa svojim će nedokazanim zločinom leći u grob. Zgađen i njima, i samim sobom, i poretkom stvari u ljudskoj vaseljeni, stari sudija odlučuje da ih *kazni*, na način suprotan od svega onoga čemu je učen. Neko čije je pozvanje da sprovodi zakon u jednom se trenutku suoči sa njegovim frustrirajućim limitima, i reši da, pred odlazak sa ovog sveta, "uzme pravdu u svoje ruke", kako se obično kaže. No, je li Pravda nešto što postoji mimo, izvan, pa čak i protiv Zakona? Pošto nam ništa ljudsko nije strano, svako od nas je bezbroj puta u iskušenju da kaže "da", ali konsekvence toga mogu da budu nepredvidivo opasne – ispod naših nogu otvara se pakao koji može da nas proguta. Zato ne treba i ne sme da bude ničega mimo i izvan Zakona, ali ni Zakon ne sme biti tako napisan, tako tumačen i tako sprovođen da ohrabruje i eskulpira one koji će se na njega veselo popišati, jer im se to može. A što se ove bulumente tiče, pa dobro, polako, dajmo šansu tužiocu... ×

BIZNIS

GODIŠNJI PRILIV SREDSTAVA IZ DIJASPORE U SRBIJU PROCENJUJE SE NA OKO PET MILIJARDI DOLARA, ALI NAJVEĆI DEO TOG NOVCA NE ULAZI U LEGALNE FINANSIJSKE TOKOVE

EDUKACIJA

Henkel podržao mlade ekologe

Centar za čistiju proizvodnju Srbije, koji je aktivan u sklopu Tehnološko metalurškog fakulteta u Beogradu, uz podršku kompanije Henkel Srbija organizovao je edukaciju za tridesetoro đaka petog i šestog razreda OŠ Oslobodioci Beograda – "Nije otpad svaka ambalaža, nauči šta je reciklaža". U okviru programa koji je trajao

PREDAVAČI JUNIORI: ĐACI NA OBUCI

tri dana profesori Tehnološkog fakulteta kroz predavanja, radionice i rad u laboratoriji ukazali su osnovcima na važnost ekologije i odgovornog ponašanja prema prirodi koja nas okružuje. Nakon završenog kursa đaci su stekli diplomu predavača juniora. U drugoj fazi projekta mladi predavači će u školi Oslobodioci Beograda u okviru vršnjačke edukacije organizovati prezentacije kako bi dalje preneli znanje koje su stekli.

REZULTATI

U skladu sa svetskim trendovima

OVE GODINE JOŠ JEDNA FABRIKA: IZ TIGROVOG ASORTIMANA

Uprkos ekonomskoj krizi, Holding Tigar a.d. na kraju 2008. zabeležio je poslovni prihod od 57 miliona evra. Po tvrdnjama menadžmenta pirotskog giganta, koji zapošljava preko 2000 radnika, razlog za uspeh leži u dugoročnom planiranju i promeni glavnog biznisa u pravom trenutku. "Tigar je decenijama bio poznat kao proizvođač auto-gume. Ipak, procenili smo da zbog globalizacije taj segment prepustimo potpuno Mishelinu, i samo komercijalno ostanemo u tom poslu i posvetimo se razvoju 20 drugih programa u gumarskoj industriji. Biznis planom očekujemo da ćemo u 2011. ostvariti poslovni prihod od oko 96 miliona evra", istakao je Dragan Nikolić predsednik korporacije Tigar. U tom cilju, u pirotskom kompleksu prošle godine je otvorena nova fabrika gumene obuće, krajem ove godine biće otvorena još jedna, a u toku je i izgradnja nove fabrike tehničke gume. U 2009. planirana je prodaja gumene obuće u vrednosti 22 miliona evra, od čega će 17 miliona biti ostvareno od izvoza. Očekuje se da će ukupan prihod kompanije iznositi 68 miliona evra.

PROJEKTI

Obnova hiljadu prodavnica

UZ POMOĆ METROA: RADNJA U ZEMUNU PRE I POSLE REKONSTRUKCIJE

U vreme kada su izmenjeni tržišni uslovi otežali poslovanje malih trgovinskih radnji, kompanija Metro Cash & Carry pokrenula je dugoročni projekat "Partnerski odnos sa kupcima", kako bi vlasnicima samostalnih trgovinskih radnji i lokalnih prodavnica omogućila da unaprede svoje poslovanje. Svoja znanja o izboru asortimana, uređenju prodajnog prostora i obučavanju osoblja koja je sticao kroz dugogodišnje međunarodno iskustvo u trgovini Metro je podelio sa svojim partnerima u projektu čiji je cilj postizanje konkurentnosti i zadovoljstva krajnjih kupaca. Učešćem u ovom programu, partneri Metroa obezbediće sebi povećanje prodaje i prednost u odnosu na konkurenciju jer se, uz optimizaciju asortimana, rekonstrukcijom objekta postiže najveća funkcionalnost prostora i bolja preglednost i pristupačnost izložene robe. Zaposleni u prodavnicama biće zadovoljni profesionalno uređenim i opremljenim radnim prostorom, kao i mogućnošću da se stručno usavršavaju, a kupci najfunkcionalnijim izborom i rasporedom asortimana. Sprovođenje ovog programa, zasnovanog na međusobnom poverenju, započeto je pilot projektom – obnovom i potpunim redizajnom enterijera samostalne trgovinske radnje "Mita" u Karađorđevoj ulici 2a u Zemunu. Metro planira da do 2012. godine u projekat uključi hiljadu prodavnica.

ANKETA VREMENA >> KO SU DOBITNICI A KO GUBITNICI U SRPSKOJ TRANZICIJI

Na dobitku su trgovinska preduzeća

SINIŠA VUKOV, PREDSEDNIK OPŠTINE PEĆINCI

● **DOBITNICI** Sve opštine koje su prepoznale mogućnosti svog razvoja i počele aktivno da sprovode određene poteze da svoje potencijale iskoriste na pravi način. Preduzeća koja se bave trgovinom.

● **GUBITNICI** Lokalne samouprave koje su ostale samo na deklarativnoj priči. Firme koje se bave poljoprivredom i bilo kojim drugim oblikom proizvodnje.

Gube učaureni u svom egoizmu

● **DOBITNICI** Vredni, fokusirani i iskreni ljudi koji jasno razumeju svoje ciljeve, potrebe, mesto i trenutak u kome žive – bez mnogo ulepšavanja. Ljudi koji iskreno vole svoju zemlju i svojim primerom se trude da je učine boljom.

● **GUBITNICI** Ljudi koji su izgubili veru i nadu u bolji život u ovoj zemlji i oni koji stečene loše navike i razmišljanja ne žele da menjaju zarad napretka i progresa budućih generacija. Svi koji ostaju uljuljkani i učaureni u svom egoizmu i korumpiranosti.

LJILJANA IVANOVIĆ, DIREKTORKA SISTERLOGIC DESIGN STUDIJA, BEOGRAD

TRGOVINA

Svetski trendovi

U Beogradu je otvorena još jedna prodavnica Rudo, i to u Beograđanki, na III spratu. Ova radnja peta je u nizu redizajniranih prodajnih objekata ortopedskog preduzeća Rudo i nudi anatomsko korektivne cipele, kao i sportske i ortopedske uloške. Ortopedski proizvodi često su doživljavani kao nedovoljno privlačni široj populaciji. Ovom problemu Rudo je pristupio sa mnogo više pažnje i zato su svetski trendovi u tehnologiji i dizajnu postali značajan faktor u proizvodnji Rudo obuće. ×

ANATOMSKA OBUĆA: RUDO PATIKE

MENADŽMENT

Inteligentni prilazi

Na Mašinskom fakultetu u Beogradu prošle sedmice je održana Peta međunarodna konferencija "Menadžment totalnim kvalitetom – novi i inteligentni prilazi". Carlsberg Srbija je i ove godine bio domaćin skupa koji je okupio više od 50 stručnjaka iz različitih delova sveta i predstavio radove autora iz više od 50 zemalja sa pet kontinenata. "Poslovni forum kao što je ovaj, gde se svake godine razmenjuju ideje, znanja i istražuju budući pravci razvoja koncepta menadžmenta kvalitetom, siguran je put ka iskorišćavanju potencijala za unapređivanje privrede, koristeći naučna dostignuća", izjavio je Aleksandar Radosavljević, generalni direktor Carlsberga. ×

BANKE

Pionir novih usluga

PIŠE: ALEŠ POSPIŠIL, ČLAN IZVRŠNOG ODBORA KBC BANKE

KBC banka je pionir u uvođenju novih proizvoda na srpskom tržištu, kao što su bar-kod čitači, plaćanje DinaCard karticom na internetu i dopuna pripejd kredita svih mobilnih operatera u Srbiji na bankomatima ove banke.

Izlazeći u susret savremenim zahtevima tržišta i prateći aktuelne trendove bankarstva u Evropi i svetu, KBC banka je omogućila nove usluge svojim klijentima. KBC je prva banka na srpskom tržištu koja je omogućila uslugu plaćanja računa za Infostan i EDB na svojim bankomatima, i to svim korisnicima DinaCard platnih kartica. Bankomati su opremljeni specijalnim čitačem bar-kodova odštampanim na računima, tako da se jednostavnim prislanjanjem računa uz čitač na bankomatu, očitava iznos i zadužuje račun klijenta. Ova usluga je besplatna i mogu je koristiti klijenti KBC banke kao i korisnici DinaCard kartice drugih banaka, a za sada je dostupna samo za plaćanje računa na teritoriji Beograda, jer računi u ostalim mestima u Srbiji ne sadrže bar-kodove. Takođe, korisnicima svih mreža mobilnih operatera u Srbiji od aprila 2009. KBC Banka je pružila mogućnost dopune pripejd kredita na bankomatima. I ova usluga je besplatna, a račun za koji je vezana DinaCard kartica direktno se zadužuje za iznos dopune. Uslugu mogu koristiti klijenti KBC banke kao i korisnici DinaCard kartice drugih banaka. KBC banka je omogućila i plaćanje preko interneta svim korisnicima DinaCard kartica ove finansijske ustanove. Usluga je besplatna, a klijenti imaju mogućnost da definišu gornji limit na dnevnom nivou. Intenzivno radimo na povećanju broja bankomata, kako u većim mestima tako i u manjim sredinama, jer na taj način doprinosimo da klijenti jednostavnije i brže obavljaju novčane transakcije. ×

Bilans države Srbije od 2005. do 2009.

U milijardama dinara

JAVNI PRIHODI	2005.	2008.	I-III 2009.
Ukupno	724	1.146	259
Poreski	639	1.000	230
(Porezi)	321	477	113
(Akcize)	71	110	24
(Carine)	39	65	12
(Doprinosi)	183	313	73
Neporeski	84	144	29

JAVNI RASHODI	2005.	2008.	I-III 2009.
Ukupno	707	1.215	270
Tekući	653	1.090	254
(Zaposleni)	170	293	70
(Robe, usluge)	125	205	34
(Subvencije)	55	78	11
(Socijala)	286	497	133
Kapitalni	46	106	15

Suficit/Deficit	2005.	2006.	2007.	2008.	I-III 2009.
	17,4	31,6	44,8	-68,7	-11,4

IZVOR: MINISTARSTVO FINANSIJA

PIŠE: DARKO MILAČIĆ, VLASNIK METROPOLITAN PROJECTA D.O.O., BEOGRAD

POSLOVNO GESLO

Moć lavine

Život je kao grudva snega. Najvažnije je pronaći vlažan sneg i jako visoku planinu. Kao i u životu, i u poslu su osnovni principi kojima se vodim verovanja u fundamentalne vrednosti. Koliko god izgledale daleko, nikad ne odustajem od njih. Uvek definišem dugoročnu viziju i cilj do kojeg želim da stignem, jer znam da je planiranje rezultata podjednako bitno koliko i njihovo ostvarivanje. Smatram da je vera u sebe, znanje i konstantan rad sigurna formula za uspeh. Nikad ne preispitujem prošlost, već gledam da iz nje učim. Uvek polazim od toga da sam jedino ja odgovoran za svoju budućnost i zato sam beskompromisan u rušenju svih prepreka, u nastojanju da kreiram veliku snežnu grudvu na koju ću biti ponosan. ×

EXTREME

- **PLAĆENO** Telekom Srbija izmirio je sve obaveze iz kreditnog aranžmana u vrednosti 700 miliona evra za kupovinu 65 odsto akcija Telekoma Srpske.
- **TITOV** Zrenjaninski proizvođač kozmetike Luksol ponovo pravi sapun "Maršal" koji su koristili samo Josip Broz Tito, njegova supruga Jovanka i članovi najužeg vojnog vrha bivše SFRJ i prodaje ga za 500 dinara.
- **AUTLET** Italijanska kompanija Italtes otvorila je u Surčinu prvi pravi autlet tržni centar u Srbiji sa 20 prodavnica poznatih robnih marki.

Uspešna srpska priča

Tajna uspeha fabrike nameštaja je produktivnost veća nekoliko puta nego kod konkurencije, ali i u mudroj poslovnoj politici – nemoj da se zadužuješ kad su vremena dobra, zadužuj se u vreme krize. Kompanija koja oprema prostore po principu ključ u ruke i izvozi čak i u "kolevku nameštaja" Švedsku, ušla je u krizu likvidna i na jesen će otvoriti nov pogon

Vladimir Đukanović je vlasnik uspešne američke priče: finansijski ekspert sa Wall Streeta odavno je zaradio prvi milion dolara, osnovao investicioni fond preko kojeg je za druge i sebe kupovao firme po svetu, godinama je živeo u velikim finansijskim centrima od Njujorka do Tokija... Povratak u rodni Beograd počeo je dogovorom sa Zoranom Đinđićem da sa dvojicom kolega napravi Beogradsku finansijsku mrežu u Njujorku, koja je okupila mlade eksperte i poslala ih u srpska ministarstva da pomognu ekonomske reforme. Da bi podstakao druge da ulažu u svoju zemlju, Đukanović je 2003. napravio fabriku nameštaja Interactive design u Makišu i marketinšku agenciju Startart. "Prijateljima i poznanicima u Srbiji ponudio sam investicionu priču i novac i tražio im biznis plan. Uz mene, osnivači i suvlasnici ID-ja su Dejan Škrbić i Ivan Ivilijovski, a generalni direktor fabrike Dejan Lazić svoj vlasnički udeo stekao je radeći u firmi. Počeli smo klasično, iznajmili smo prostor u Makišu da vidimo kako to funkcioniše, dobro je išlo, a onda smo kupili staru državnu firmu koja je nekada pravila HDZ opremu, Kobo Obrež u Pećincima. Kobo je bio u stečaju, bez zaposlenih i ikakvih obaveza, kupili smo ga zbog objekata i zemljišta i uz zgradu od 300 kvadrata izgradili smo halu i 2005. preselili proizvodnju iz Beograda u Pećince. Sada u Pećincima imamo 80 ari placa i pod krovom 1580 kvadrata, a u Obrežu, 12 kilometara od Pećinaca, 16 ari zemljišta i objekat na oko hiljadu kvadrata, koji uglavnom služi kao magacin",

KRIZA JE – KO SE PLAŠI, KO SE NE PLAŠI: Vladimir Đukanović i Dejan Lazić pored fabričkog vozila

FOTOGRAFIJE: M. MILENKOVIĆ

priča za "Vreme" Vladimir Đukanović. On naglašava da je sve van Beograda kupljeno od zarade fabrike nameštaja i uz pomoć kredita iz EU. Vrh dobre investicione priče je da će sada, u opštoj krizi, ID biti jedna od retkih firmi u Srbiji koja će tražiti, ne kredit za likvidnost, već investicioni – da bi izgradila novu halu uz fabriku u Pećincima.

ODMAH BREND: ID je u početku svake godine proizvodio samo jednu vrstu nameštaja, prvo kuhinje, pa kancelarijski, i u startu je napravio brend. Za kancelarijski nameštaj je od Beogradskog sajma 2004. dobio Zlatni ključ, a od Novog doma nagradu za dizajn i kvalitet. Prošle godine je bio laureat povelje "Miša Anastasijević" za kvalitet poslovanja. "Kupci su nas forsirali da menjamo asortiman, rekli bi, recimo, da je dobro što smo im napravili kuhinju, ali sad im treba dnevna soba. Tako smo počeli da pravimo dnevne, pa spavaće sobe i na kraju da opremamo kancelarije i cele objekte. Što se tiče kuhinja, mi smo verovatno najveći proizvođač u Srbiji", kaže Đukanović. Dejan Lazić navodi da ID sada radi za Mali kolektiv sav nameštaj za "pametnu zgradu" na Terazijama, ispod hotela "Moskva".

SAVREMENA OPREMA I STRUČAN KADAR: Izrada nameštaja

"Za njih pravimo oko 270 plakara i 44 kuhinje, a u Sava Cityju 44 kuhinje koje smo ugovorili sa firmom C.A. Imo. Iako sada nema investicija kao prošle godine, stalno se nešto oprema i naša šansa je što u ID-ju mnogi vide dobrog partnera. Potrebne su reference da bi se ušlo u takav posao a mi ih imamo, kao i bankarske garancije koje dobijamo kao likvidna firma sa dobrim bonitetom", tvrdi Lazić. On ističe da ID izvodi radove po projektu Dejana Miloševića i da je poznat po tome što dizajnira ceo stan i preda ga po principu ključ u ruke, ili ga radi po datom dizajnu koji uskladi sa svojim tehnološkim mogućnostima. "Ono što nas čini specifičnim jeste da imamo kompletnu ponudu, od idejnog rešenja do montaže nameštaja, ali i 3D vizuelizaciju da bi klijent mogao da vidi šta će dobiti. Generalni direktor napominje da ID ima salon nameštaja u Beogradu gde se i građanima nudi kompletna usluga u opremanju stanova. Inače, ID pre svega obrađuje pločaste materijale, univer, medijapan i furnire. "U novom pogonu ćemo obrađivati masiv, sada to radimo u saradnji sa kooperantima a po sopstvenim projektima i po nalogu naših inženjera. Materijale nabavljamo od domaćih uvoznika a delom uvozimo i sami, u zavisnosti od potreba. Veliki evropski proizvođači dolaze u Srbiju, tako da će se repromaterijal koji uvozimo praviti i ovde i to će nam umanjiti troškove", najavljuje Lazić. On još kaže da je ID ovlašćeni fabrikator za područje Beograda za materijal gran matriks, koji je razvio Metalac iz Gornjeg Milanovca. Reč je o klistalanima (obogaćene plastične mase), za, recimo, radne ploče u kuhinjama koje izgledaju kao da su iz komada, a ID ih koristi umesto uvoznih materijala.

U fabrici je proizvodni sistem zatvoren time što se ništa ne baca, sav otpadni materijal se čuva i troši preko zime, tako da prošle grejne sezone nisu kupili nijednu tonu uglja. Za ovakav tip proizvodnje, fabrički prostor je iznenađujuće čist, a Lazić objašnjava da je linija za obradu postavljena stručno i da osim modernih mašina, ID ima i moderan sistem za aspiraciju koji doprinosi higijeni, ali i kvalitetnijoj obradi materijala. "Ljudi ovde neguju visoku radnu kulturu, vode računa o bezbednosti na radu, oseća se domaćinska briga za firmu. U pogonu nećete naći ništa skupo i ekskluzivno, osim mašina i onih koji direktno utiču na produktivnost, a to su ljudi, sve ostalo je u službi toga. Ali videćete brigu o fabrici kao da je sve plaćeno najskuplje. Poslovni duh koji smo uspeli da unesemo, svugde

se oseća, i na samom proizvodu. Radimo ankete o kvalitetu nameštaja, ponašanju zaposlenih, sve do kvaliteta montaže proizvoda. Pratimo mišljenje tržišta i ispravljamo šta treba. Naši ljudi na terenu su u obavezi da svakom klijentu ponude anketu kreiranu uz pomoć konsultanta koji nam pomažu da uvedemo ISO 9001." Lazić još kaže da je ceo menadžment iz Beograda, a skoro svi radnici su iz Pećinaca i skoro sve ih je u posao uputio ID. Vladimir Đukanović dodaje: "Firme koje ulažu u ljude pobeđuju, princip je jednostavan, ali ga mnogi u Srbiji ne vide, ulažu u hale, oblažu ih mermerom, umesto da taj novac upotrebe za obuku mladih ljudi. Oni su osnovni kapital, vredniji od mašina, nekretnina, brendova. Nismo bili u zabludi da ćemo naći gotov kadar, sami smo ga obučavali, ali kad na kraju dobijete ljude koji su vaspitani 'u kući', a većina je prošla istu priču i tretman, onda to ima pozitivan efekat. To je skuplje, ali produktivnost koju posle postižu na kraju se isplati."

ŠTO VIŠE U IZVOZ: Kompanija izvozi oko 30 odsto proizvodnje, a cilj je – 90 odsto. "Glavno opredeljenje nam je izvoz i on je najvažniji u biznis planu za sledećih pet godina. Osim okolnih zemalja, glavna izvozna tržišta su nam Engleska, Švedska i Rusija. Tačno je da Švedska ima nameštaj svetskog rejtinga, ali mi tamo opremimo cele kuće, kvalitetno i znatno jeftinije od njihove i italijanske konkurencije. Naša šansa na švedskom tržištu je kvalitet. Mi ne možemo da konkurišemo jeftinim kuhinjama iz Poljske, to nam i nije poslovna politika, ali tamo gde se prevashodno traži kvalitet i potrebno je da stručno lice uradi idejno rešenje, projekat enterijera, izvođenje i montažu, u tom paketu smo kvalitetom jednaki kao ugledne švedske firme, a imamo daleko povoljniju cenu", objašnjava Dejan Lazić. "Uradili smo celo konjičko naselje u Švedskoj i, naravno, sve naplatili, sad očekujemo novi veliki ugovor pošto smo dobili potvrdu da je klijent zadovoljan. Posao smo dobili preko firme PS Enterprenad iz Malmea. Videli su naš sajt, posetili fabriku, dogovorili se za proizvodnju i sada su naši posrednici za nalaženje investitora. U Engleskoj nam je pomogao Đukanovićev prijatelj, Saša Ilić, naš bivši golman, vlasnik firme 2SI Enteriors, ali smo i konkurisali za mnoge projekte. Tamo opremamo rezidencije, skuplje stanove na Hajd parku, radimo za VIP klijente. U Grčkoj smo opremili jedan hotel na Kritu, radili smo po njihovoj želji, upakovali, poslali, oni su montirali nameštaj i bili zadovoljni", navodi Lazić. "Fokus nam nije bio na Grčku, sami su došli i hoće dalje da sarađuju, ali prvo što pitaju je da li imamo internacionalno iskustvo. Mi sad imamo logistiku da možemo da isporučimo i montiramo nameštaj bilo gde u Evropi", tvrdi Vladimir Đukanović. "Izvoz se apsolutno isplati, a važno je što daje konstantnu proveru realnosti, gde smo i kuda treba da idemo. Trendovi u nameštaju se stalno menjaju, kao u odeći, a ono što Nemac i Englez hoće od nameštaja su različite stvari i morate da poznajete oba tržišta i da imate kvalitetne ljude koji imaju oko da prepoznaju šta ko traži. Trenutno je to nameštaj visokog sjaja", navodi Đukanović. On smatra da je budućnost ID-ja u Rusiji: "Ušli smo na to tržište, radili smo tamo dve godine dok nismo potpisali prve ugovore, bilo je to vreme intenzivnog dolaženja, odlaženja, pregovora, objašnjavanja šta možemo, a šta ne možemo itd. To su sve ulaganja, na izvozu treba puno raditi i videti šta od proizvoda može da prođe, a šta da se promeni." Lazić ističe da ID u Rusiji oprema isključivo stanove i da njihov tim odlično sarađuje sa kancelarijom Metalca u Moskvi. "Trenutno je troje naših ljudi u kancelariji ID-ja u Moskvi, komercijalista, dizajner i arhitekta. Naši stručnjaci stalno odlaze na sajmove da bi videli šta ima novo, dobili neku ideju. Važno je imati stručne ljude, svako od nas je osposobljen da radi određen segment u firmi, ali ako napravite dobar tim koji to objedinjuje, onda su rezultati sigurni", kaže Lazić. ID ima 60 zaposlenih i Đukanović smatra da je to dovoljno u vreme kad je cilj ne otpustiti nikoga. "Promet nam je manji nego 2008, ali je likvidnost problem jer naplata sporo ide. Sa građanima nemamo problema, ali ih imamo sa firmama u Srbiji, dok u inostranstvu lako naplatimo i poslednji cent. Ipak, nijednom nismo aktivirali bankarsku garanciju ili menicu, razumemo da su firme ovde u problemu, a na kraju svi plate", iznosi Đukanović. Primera radi, ID je u šoping-centru "Ušće" opremio puno lokala, ali oni nemaju očekivani promet i ne mogu da mu plate. Što se ID-ja tiče, u krizu je ušao skoro bez kredita. Đukanović tvrdi da će mu to omogućiti da bezbolno prođe kroz krizu. "Naša politika je bila – nemoj da se zadužuješ kad su vremena dobra, zadužuj se za vreme krize. To je stara poslovna filozofija i mi ćemo se sada zadužiti da bismo proširili kapacitete, kupili radni materijal i pokušaćemo da povećamo izvoz. Izgradićemo pogon za nameštaj visokog kvaliteta, hala će biti na oko 500 kvadrata, proizvodnja bi trebalo da počne na jesen i tu ćemo zaposliti nove ljude. Uostalom, kriza je – ko se plaši, ko se ne plaši. U poslednja tri meseca dobio sam prodajne ponude od osam firmi u Srbiji koje su u bankrotu. Imaju hale i mašine ali ne i proizvod i organizaciju. Treba sagledati tržište, odrediti ciljnu grupu i onda smisliti proizvode i za njih kupovati mašine, a ne napuniti mašinama halu i praviti šta ti padne na pamet. Mi smo analizirali mnoge firme nameštaja i našli da je problem u Srbiji niska produktivnost i slaba organizacija posla. Polje na kome pobeđujemo je upravo produktivnost, kod nas je tri, četiri, čak i pet puta veća nego kod konkurencije. A to se dobija dobrom organizacijom", zaključuje Đukanović.

ZOJA JOVANOV

KOMPLETNO OPREMANJE: Ulazni hol Odbojkaškog saveza Srbije

NAJVEĆA VREDNOST FIRME SU LJUDI: Deo zaposlenih u fabrici u Pećincima

POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA: DUVANSKA INDUSTRIJA BUJANOVAC

Više duvana s juga

Meštani Bujanovca i Preševa ne odustaju od proizvodnje duvana, u fabrici čak najavljuju rast sa prošlogodišnjih 300 na 400 tona, ali i priželjkuju novi pokušaj tenderske privatizacije koja bi joj osigurala stabilniji život

TRAŽI SE STRATEŠKI PARTNER:
Direktor Duvanske industrije Bujanovac Bogoljub Tomić

Uzgoj duvana je decenijama tradicija juga Srbije, pre svega opština Bujanovac i Preševo. U ovim siromašnim krajevima težak rad na duvanu je, često, bio jedini izvor prihoda. I pored svih "udara", kako odluku Ministarstva poljoprivrede o ukidanju subvencije za uzgoj duvana ocenjuje direktor Duvanske industrije Bujanovac Bogoljub Tomić, meštani neće odustati od proizvodnje ove biljke. "U ovoj godini očekujemo proizvodnju oko 400 tona orijentalnog duvana. U prošloj godini proizvedeno je 300 tona duvana na teritoriji opština Bujanovac i Preševo. I pored teškoća koje smo imali, zbog odluke Ministarstva poljoprivrede da ukine subvencije za sadnju duvana, ipak smo uspeli da ugovorimo veću količinu nego prošle godine. Zainteresovanost proizvođača nije opala i očekujemo da će, ako vremenski uslovi to dozvole, proizvodnja biti veća za sto tona", kaže za "Vreme" Bogoljub Tomić. On objašnjava da fabrika ima "vanredna zalaganja" da bi umanjila udar odluke nadležnog ministarstva na motivaciju proizvođača.

Sav ovaj duvan se obrađuje u fabrici u Bujanovcu, koja je i regionalni centar za proizvodnju duvana. U poslednjih nekoliko godina ovaj posao rade zajedno sa američkom kompanijom Alliance One Tobacco, velikim distributerom duvana u svetu. Tomić kaže da je u Duvanskoj industriji Bujanovac zaposleno 148 radnika, ali i da 218 porodica, kroz proizvodnju duvana, praktično živi od ove fabrike. Njima je to jedini izvor prihoda. "Iako je gajenje duvana teško, mislim da bi ljudi iz ovih krajeva trebalo da razmisle i, možda, u kriznim vremenima, ipak počnu da se bave ovim poslom. Tako mogu da obezbede egzistenciju za sebe i svoje porodice, što je jako važno u ovim siromašnim krajevima u kojima ima malo posla, naročito za mlade ljude", navodi Tomić.

FOLIJA ZA SVET: Osim preradom duvana, fabrika se bavi i proizvodnjom duvanskih folija. "Krize koje smo imali su iza nas, uspeli smo da stabilizujemo tržište i, pored domaćih fabrika duvana u Nišu, Vranju i Inđiji, snabdevamo i fabrike u inostranstvu. Prošle godine plasirali smo oko 1800 tona folije širom sveta. Radimo i sa zemljama bivše

Ponovo na tenderu

Na prodaju je prvim tenderom bio ponuđen paket od 19.590 akcija u kojem je nominalna vrednost jedne akcije tada iznosila 2400 dinara. U vlasništvu Akcijskog fonda je 47,7 odsto kapitala, dok je deset odsto u vlasništvu Fonda PIO, što je ukupno 57,7 odsto kapitala ove duvanske industrije. Manjinski akcionari sa po manje od 0,3 odsto vlasništva imaju ukupno 42,3 odsto udela u Duvanskoj industriji Bujanovac. Jedini ponuđač na tenderu, 'Philip Morris Participaticon', u saopštenju o odustajanju od kupovine naveo je da je onemogućen da sprovede transakciju jer od Komisija za zaštitu konkurencije nije dobio rešenje kojim se bezuslovno i trajno odobrava koncentracija učesnika na tržištu, što je bio tenderski uslov. "Philip Morris" u Srbiji poseduje Duvansku industriju Niš, koju je privatizovao 2003. Inače, prema podacima Agencije za privredne registre, Duvanska industrija Bujanovac je prošle godine imala 272.000 dinara dobiti na osnovu 133,4 miliona dinara poslovnih prihoda. Fabrika poseduje 50.072 kvadrata zemljišta i 20.537 kvadrata građevinskih objekata.

MREŽA: MOSKOVSKA BANKA BEOGRAD

Prva ekspozitura

SVEČANO OTVARANJE:
Dilparić preseca vrpcu

Moskovska banka je 3. juna u Beogradu (Balkanska 2) otvorila prvu ekspozituru u kojoj pravna lica i stanovništvo mogu da koriste proizvode i usluge ove banke: tekuće i štedne račune, platni promet itd. "Ovo je početak poslovanja sa stanovništvom i kao ozbiljna banka i u ovom segmentu želimo da se predstavimo vrhunskom uslugom i povoljnim uslovima", izjavio je Vladimir Zečar, predsednik Izvršnog odbora Moskovske banke Beograd. Direktor sektora za rad sa stanovništvom Miodrag Dilparić istakao je da ova banka želi da se na domaćem tržištu izdvoji vrhunskim kvalitetom usluge. ×

KREDITI: VOLKSBANK

Fiksne rate u dinarima

"Sve projekcije Volksbanke od jeseni prošle godine, kada je kao prva banka u Srbiji promovisala dinarske kredite sa fiksnom kamatom, u potpunosti su se obistinile. Korisnici bankarskih usluga prepoznali su prednosti ovakvog zaduživanja, tako da se trend rasta potražnje i realizacije kredita nastavlja i u 2009." Ovo tvrdi direktor sektora za poslovanje sa stanovništvom Petar Grujić i objašnjava: "Najvažnije za klijente je da se kamata ne usklađuje i ne zavisi od promena referentnih stopa, fiksna je. Po visini kamata, Volksbanka je daleko ispred konkurencije i još ima jedinstvenu ponudu na srpskom bankarskom tržištu: dinarske kredite sa kamatom ispod 20 odsto. Za klijente koji zavise isključivo od dinarskih primanja, najlogičnije i ekonomski najopravdanije je zaduživanje u dinarima." ×

POSLOVANJE: AGROBANKA

Pouzdan partner

Agrobanka je u prethodne četiri godine imala dinamičan razvoj: bilansna suma je od 2005. do 2008. uvećana skoro pet puta, depoziti četiri puta, a kapital skoro sedam puta. Ukupan bilans Banke na kraju 2008. iznosio je 39,5 milijardi dinara, a krajem aprila ove godine 45,6 milijardi dinara, što govori da Banka i u 2009. uspešno posluje. To potvrđuje i podatak da su ukupni depoziti Banke krajem 2008. iznosili 23,2 milijarde dinara, a krajem aprila ove godine 27,9 milijardi dinara. Agrobanka je samo u 2008. privukla 18.500 novih klijenata i 22.000 novih štediša. Iako u Srbiji vlada oštra konkurencija, krajem aprila ove godine 91.632 pravna lica, 45.000 registrovanih poljoprivrednih gazdinstava i oko 210.000 štediša prepoznali su u Agrobanci pouzdanog partnera, koji razume potrebe privrede. ×

Jugoslavije: Hrvatskom, BiH i Makedonijom, a imali smo zapažene rezultate i u Južnoj Africi, Iranu i na Filipinima. U prošloj godini izvoz nam je bio veći od snabdevanja domaćeg tržišta i nastojimo da taj trend nastavimo i u 2009", ističe Tomić. "Za sada nam ne ide loše i pokušavamo da zadržimo već osvojena tržišta i da pronađemo još kupaca u inostranstvu. Takođe radimo na pregrupisavanju sopstvenih potencijala, upravo zbog preventive za krizna vremena koja su pred nama."

NOVI POKUŠAJ: Duvansku industriju iz Bujanovca očekuje ponovljeni pokušaj privatizacije. "Imali smo jedan tender koji je propao. Jedina zainteresovana za kupovinu naše fabrike bila je kompanija 'Philip Morris Participaticon', holandski ogranak multinacionalke 'Philip Morris'. Međutim, Komisija za zaštitu konkurencije je procenila da oni ne mogu da kupe većinski paket akcija. Mi smo smatrali da bi ta kompanija bila dobar strateški partner našoj fabrici. Nažalost, potencijalni kupac je odustao od tog projekta i tender je propao. Sada smo u fazi pripreme za novi tender, on još nije raspisan, ali proces privatizacije mora da se završi, to je neminovnost. Mi se zalažemo za rešenje koje bi odgovaralo većini zainteresovanih strana: radnicima, potencijalnom kupcu, malim akcionarima. Verujem da ćemo pronaći povoljno rešenje za sve njih." Tomić još kaže da čvrsto veruje da će za tender biti zainteresovane kvalitetne kompanije, strane ili domaće. "Važno je da to bude partner koji će ovoj firmi obezbediti siguran život, a to će biti značajno i za čitav ovaj kraj. Važno je i da ovde donese neku novu tehnologiju, a mislim da je veoma važno da i sam Bujanovac oseti da stiže novi partner, koji će doneti i nove ideje." Naš sagovornik ističe da "sada nije toliko bitno na koju sumu će biti procenjen kapital fabrike, već kakve će uslove ponuditi zainteresovani kupci." On smatra da je važno da mali akcionari dobiju zadovoljavajuću cenu akcija, a da radnici dobiju izbor – ako žele da rade da im bude zagarantovana zadovoljavajuća nadoknada, a onima koji bi želeli da pokrenu svoj biznis da se obezbedi dostojanstven odlazak uz pristojnu otpremninu. Ova fabrika ima oko 640 malih akcionara, to su uglavnom bivši radnici, penzioneri, ali i drugi građani iz Bujanovca i Vranja i ostalih krajeva Srbije i Crne Gore. Tomić objašnjava da su akcije ove firme na Beogradskoj berzi, ali da se do sada nije njima trgovalo.

RAST U OPŠTOJ KRIZI: Iz pogona

Trenutna vrednost je oko 90 evra po akciji. ×

LJILJANA STOJANOVIĆ

OSIGURANJE

Sedamnaest sigurnih godina

PIŠE: Dragan Jovović, direktor Takovo osiguranja

Takovo osiguranje u 17. godini rada je moderno domaće osiguravajuće društvo čiji je cilj da obezbeđuje i poboljšava sigurnost društva, pojedinaca i njihove imovine. U ponudi ima sve vrste neživotnih osiguranja: osiguranje od autoodgovornosti, zelenu kartu, kasko, putno-zdravstveno, osiguranje preduzeća i domaćinstava, putnika u javnom prevozu, vozača... Poslovna filozofija podrazumeva fleksibilnost i konkurentnost na tržištu i doprinosi ostvarenju cilja da se obezbede kvalitetna usluga i zaštita osiguranika, profit, razvoj, širenje delatnosti, visoko tržišno pozicioniranje od deset odsto, sticanje poverenja osiguranika i održavanje sposobnosti za brzu isplatu šteta. Svesni smo da kao osiguranje postojimo da bismo garantovali za imovinu i prava osiguranika i da moramo biti sposobni da uvek plaćamo štete. Najbolja reklama za osiguranje je redovno i brzo plaćanje šteta, a mi smo svih 17 godina tu u samom vrhu. Najbolji primer naše sposobnosti da plaćamo štete bila je velika nesreća kada se autobus pun putnika survao u kanjon Morače. Bila je to višemilionska odšteta koju smo, ganuti nesrećom tih ljudi, odmah isplatili. Stvorili smo brend na istinitim i proverenim vrednostima, koji je sinonim pouzdanosti i sigurnog partnera, sa preko 1,9 miliona prodatih polisa. Snagu i status našeg Društva čini 530 zaposlenih na 340 prodajnih mesta u skoro svim gradovima Srbije. U 2008. ostvarili smo premije od 1,8 milijardi dinara, što je 31 odsto više u odnosu na 2007. Nalazimo se na četvrtom mestu po osnovu prodaje osiguranja od autoodgovornosti. U uslovima globalne krize i visoke konkurencije, naše Društvo zahvaljujući dobroj strategiji ima stabilno redovno poslovanje, ostvaruje ekspanziju i zadržava visoko tržišno učešće. Sa prihodima od 355 miliona dinara za tri meseca 2009. ostvaren je rast premije autoodgovornosti od 13 odsto u odnosu na isti period lane, a obim prodaje veći je za četiri odsto (sa prodatih 42.000 polisa za tri meseca 2009). U kasko osiguranju rast premije je 303 odsto (za tri meseca 2009. premija je 48 miliona dinara), a obima prodaje 309 odsto (sa hiljadu polisa). Sve obaveze Društva izvršavaju se uredno. ×

USLUGE: UNIQA OSIGURANJE

Dostava na kućnu adresu

Uniqa osiguranje svim građanima Srbije nudi putno zdravstveno osiguranje u inostranstvu, za destinacije u Evropi i svetu, a koje je priznato od strane svih diplomatskih i konzularnih predstavništava. Uz ovu polisu, osiguranici imaju mogućnost kontaktiranja Uniqa Centra za pomoć 24 časa dnevno u slučaju nepredviđenih okolnosti tokom putovanja. Građani od 1. juna mogu naručivati polise putnog zdravstvenog osiguranja pozivanjem Kontakt centra Uniqe, a moguća je i dostava polise na kućnu adresu. Osim u poslovnicama Uniqa osiguranja, putno zdravstveno osiguranje je odnedavno dostupno i u filijalama Raiffeisen banke. Zdravstveno osiguranje u inostranstvu odnosi se na sve slučajeve lečenja i pokriva troškove lekarskog tretmana, lekova, kliničkog lečenja, prevoza kolima hitne pomoći i druge. ×

FONDOVI: FIMA NOVAC

Počelo učlanjenje

Društvo za upravljanje investicionim fondovima Fima Invest a.d. Beograd objavilo je 2. juna javni poziv za upis i uplatu investicionih jedinica u svoj novi otvoreni investicioni fond – Fima Novac. Tokom trajanja javnog poziva, cena investicione jedinice je hiljadu dinara, a članovi fonda mogu da budu fizička i pravna, domaća i strana lica. Rok za upis i uplatu investicionih jedinica ističe 17. juna. Prema rečima portfolio menadžera Vladimira Pavlovića, otvaranjem novčanog fonda, Fima Invest je zaokružila paletu svojih proizvoda. Sada su klijentima na raspolaganju gotovo sve vrste investicionih fondova – od najmanje rizičnih kao što je Fima Novac, preko fondova koji daju klijentu i likvidnost i izloženost tržištu kapitala (Fima ProActive), pa do zatvorenih fondova koji nude najveći prinos. ×

PROIZVODNJA STOČNE HRANE: "STO POSTO" D.O.O., BEOGRAD

Uspešni, uprkos krizi

Vlasnik Zoran Vukadinović naglašava da je tržište za njegovu kompaniju idealno, jer sve što proizvede, uspe i da proda. Pošto je često tražnja veća od ponude, radi se u tri smene, izuzev van sezone – u januaru, julu i avgustu

VELIKA PAŽNJA SE POSVEĆUJE KVALITETU: Vlasnik kompanije "Sto posto" Zoran Vukadinović

U vreme ekonomske krize retke su firme koje se mogu pohvaliti da rade punim kapacitetima i da imaju obezbeđeno tržište za prodaju kompletne proizvodnje. Jedna od njih je beogradska kompanija "Sto posto", koja proizvodi hranu za domaće životinje. Vlasnik Zoran Vukadinović priča da se firma u početku (osnovana je 1996), kao i većina drugih, bavila onim što je u tom trenutku moglo da donese profit, a to je bila trgovina kafom. Od 2004. "Sto posto" proizvodi hranu za domaće životinje. Posao je krenuo preko komercijalnog ugovora koji je Vukadinović sklopio 2002. sa Industrijom mesa iz Velike Plane. "Dve godine kasnije sam privatizovao fabriku stočne hrane koja je bila deo društvenog sistema Industrije mesa i započeo samostalnu proizvodnju. Posle toga sam kupio farmu svinja, koja se nalazi pored fabrike u Velikoj Plani, a onda još dve farme u Rači Kragujevačkoj i u Negotinu. Tako sam razvio i drugi deo poslova, mada nam glavni prihod obezbeđuje osnovna delatnost firme – proizvodnja hrane za domaće životinje. U tome smo lideri u Srbiji sa proizvodnjom i distribucijom od 100.000 tona godišnje. Imamo vozni park od 31 kamiona i velik broj stručnog kadra u čiju se edukaciju stalno ulaže. Dostigli smo zavidan tehnološki nivo, tako da možemo da kažemo da nam je proizvodnja u skladu sa evropskim standardima i da je fabrika u tehnološki izuzetno dobrom stanju", kaže za "Vreme" Zoran Vukadinović.

PREMA EVROPSKIM STANDARDIMA: Iz pogona

"Sto posto" ima i fabriku za proizvodnju premiksa – vitaminsko mineralne smeše koja se dodaje stočnoj hrani. Fabrika premiksa u Velikoj Plani, koja je u okviru kompanije "Sto posto" kao *greenfield* investicija završena prošle godine, jedini je proizvođač vitaminskih mineralnih dodataka za stočnu hranu u Srbiji. "U njoj radi samo nekoliko zaposlenih jer se proizvodnja vodi procesorski i softverski, tako da je isključena mogućnost ljudske greške. Rečju, fabrika je poslednja reč tehnologije", naglašava Vukadinović.

Ova kompanija ima još jednu delatnost, a to su pomenute farme svinja. Uvozi se poseban genetski materijal i proizvode svinje sa tzv. dedovskom linijom, koje idu dalje u tov.

Kada je reč o biznisu, Vukadinović naglašava da je tržište za njegovu kompaniju idealno, jer sve što proizvede, uspe i da proda. Pošto je često tražnja veća od ponude, radi se u tri smene, izuzev van sezone – u januaru, julu i avgustu. Posvećuju veliku pažnju kvalitetu pa u tu svrhu sarađuju sa velikim multinacionalnim kompanijama, kao što su Nutreko, koji je prvi u Evropi i drugi u svetu sa 120 fabrika za proizvodnju stočne hrane, zatim sa velikim danskim proizvođačem vitamina i minerala Vitfossom, sa nemačkim firmama Minovit Miavit i Biohem, austrijskim Minavitom Biominom, Alltechom iz Amerike i drugima. "Praktično nema većeg proizvođača u Evropi, ili institucije iz ove oblasti a da mi sa njima nemamo kontakt. Kod nas sarađujemo sa Poljoprivrednim fakultetom u Novom Sadu, jer koristimo njihovu laboratoriju za ispitivanja, a prof. dr Dragan Glamočić nam pomaže u izradi receptura i optimizacija. Osim ove stručne saradnje, posao nas upućuje i na saradnju sa mnogim finansijskim institucijama, ali bez ikakvih beneficija, jer nemamo privilegovan status. Možemo da dobijemo samo običan komercijalni kredit", zaključuje Zoran Vukadinović. ×

GORDANA BUNČIĆ

MANIFESTACIJE: "BIZNIS PARTNER" 2009.

Dva jubileja u jednoj godini

Organizator Brand faira i "Biznis partnera", Mass Media International, smatra 2009. godinu svojim najvećim uspehom na profesionalnom planu, upravo zbog toga što dva značajna jubileja slavi u vreme ekonomske krize

Svečana ceremonija dodele regionalne nagrade "Biznis partner" 2009. održaće se 18. juna u hotelu Continental, Beograd. Tradicionalnu nagradu, koja se ove godine dodeljuje 15. put, kao i do sada prati slogan "U biznisu, kao i u životu, najvažniji je partner". Da je tokom godina kompanija Mass Media International (MMI) birala prave partnere, dokazuje činjenica da su manifestacije u njenoj organizaciji postale tradicija. Ove godine, manifestacije koje organizuje MMI obeležavaju dva značajna jubileja: Brand Fair (sajam brendova) je u februaru imao petogodišnjicu a "Biznis partner" u junu proslavlja 15 godina postojanja. Kako ističe generalni direktor MMI Milivoje Radovanović, "Biznis partner" 2009. će svakako ostati zapamćen po najhrabrijim kompanijama koje su u vreme dramatičnih ekonomskih dešavanja izabrale put energičnog delovanja, a ne povlačenja. Milivoje Radovanović ističe da ovu godinu smatra svojim najvećim uspehom na profesionalnom planu, upravo zbog toga što dva ovako značajna jubileja slavi u vreme ekonomske krize. "Iako trenutna situacija u okruženju ne motiviše da se bilo šta slavi, ipak smatram da sam zahvaljujući svojim partnerima opravdano optimista. Ne kažem da je lako u ovim vremenima održati tradiciju, ali učinili smo sve da pokažemo da ova kriza zaista može da se doživi i kao izazov. U kompaniji Mass Media International verujemo da smo dorasli tom izazovu." Da podsetimo, za nagradu "Biznis partner" konkurišu svi privredni subjekti iz zemalja u regionu. Posebna i najlaskavija nagrada "Best partner" biće dodeljena na kraju svečane ceremonije samo jednoj od nagrađenih kompanija, koju će tajnim glasanjem izabrati ovogodišnji laureati. ×

REGIONALNA NAGRADA: Statua "Biznis partnera"

PARTNERSTVA: COCA-COLA HELLENIC I FON

Efikasno mentorstvo

Menadžeri kompanije će ličnim angažovanjem nastojati da prenesu dugogodišnje međunarodno znanje većem broju studenata kroz šest sistematično osmišljenih i precizno definisanih programa

U prisustvu ministra ekonomije Mlađana Dinkića, ministarke omladine i sporta Snežane Samardžić-Marković i rektora Univerziteta u Beogradu dr Branka Kovačevića, 4. juna je ozvaničeno strateško partnerstvo Fakulteta organizacionih nauka iz Beograda i kompanije Coca-Cola Hellenic Srbija, kroz svečano potpisivanje Memoranduma o saradnji, održano na FON-u. Ova saradnja je specifična po tome što će menadžeri kompanije ličnim angažovanjem nastojati da prenesu dugogodišnje međunarodno znanje većem broju studenata kroz šest sistematično osmišljenih i precizno definisanih programa. Studenti će, između ostalog, kroz interaktivan odnos sa najvišim menadžmentom kompanije imati priliku da izbliza upoznaju procese rada Coca-Cola Hellenica i da uz visokoefikasno mentorstvo rade na konkretnim projektima sa realnim budžetima. Projekat je osmišljen kao dugoročno partnerstvo, a prvi put će biti implementiran ove godine. "Ispred Vlade Srbije podržavam ovu inicijativu koja treba da posluži kao primer drugim vodećim privatnim kompanijama i fakultetima. Ovo što danas imamo na FON-u, sutra treba da imamo u celoj Srbiji", rekao je Mlađan Dinkić. Rektor Branko Kovačević istakao je da ovaj događaj ima izuzetan značaj, jer pokazuje spremnost privatnog sektora da svoju ekspertizu prenese na studente i omogući im da proces njihovog usavršavanja bude što kompletniji i potpuniji. "Strateško partnerstvo sa Coca-Colom nije slučajno, jer ova kompanija posluje po principu visokoefikasnih procesa i razvija vrhunske menadžere koji će doprineti da studenti FON-a dobiju najbolje praktično znanje i steknu neophodno praktično iskustvo", rekla je prof. dr Nevenka Žarkić Joksimović, dekan FON-a. "Ulažući u talentovane mlade ljude ulažemo u budućnost kompanije a samim tim i u lokalnu zajednicu u kojoj poslujemo. Kroz partnerstvo sa FON-om nastojimo da većem broju studenata omogućimo sticanje vrhunskih praktičnih znanja i iskustava za vreme dok još studiraju, kako bi svoj profesionalni razvoj videli u Srbiji", rekla je Sanda Parezanović, direktor sektora za ljudske resorse i korporativne komunikacije Coca-Cola Hellenic Srbija. ×

STRATEŠKO PARTNERSTVO: Sa potpisivanja Memoranduma

PRIZNANJA: VERANO GROUP

Najlepši štand

Na 4. sajmu nekretnina i investicija Real Vienna 2009, održanom od 26. do 28. maja u Beču, na kome se predstavilo više od 240 izlagača iz 24 zemlje na 16.000 kvadrata izložbenog prostora, srpski Verano Group ostvario je izuzetan uspeh samostalnim nastupom na štandu veličine preko sto kvadrata. Verano je ubedljivom prezentacijom predstavio širok spektar svog poslovanja u projektovanju, izvođenju i upravljanju nekretninama. Kompanija je prikazala ekskluzivni poslovni prostor B23 Office Park – prvu zgradu AAA klase u regionu, Robne kuće Beograd – najveći lanac robnih kuća u zemlji, Zira Centar, Trošarina Shopping Mall i Brdo Shopping City, koji će biti prvi maloprodajni park u Beogradu. Menadžment sajma dao je najvišu ocenu prezentaciji Verana, a jedan od direktora Vera Gastberger rekla je: "Verano nas je na svom štandu odveo u drugu dimenziju – kreirajući iluziju mora nasred koga je stakleni brod. Impresivna konstrukcija je uspešno objedinila simboliku očekivanja za budućnost." Potpredsednik kompanije Krsta Sandić naglasio je da se "Verano potvrdio kao kompanija sa velikim regionalnim potencijalom i kao dobar ambasador srpske privrede i *best practice* primera." ×

BRDO SHOPPING CITY: Krsta Sandić pored makete

FONDOVI: KOMBANK INFOND

Na Njujorškoj berzi

Društvo za upravljanje investicionim fondovima Kombank Invest a.d. Beograd obavestilo je javnost i članove svog investicionog fonda Kombank InFond da je to prvi srpski fond koji je počeo kupovinu hartija od vrednosti na američkom i zapadnoevropskom tržištu kapitala. Imovina Kombank InFonda ulagaće se u akcije najvećih svetskih kompanija ("Blue Chip" – akcije koje ulaze u sastav najpoznatijih berzanskih indeksa Dow Jones, S&P 500, Dax i dr.), kao i u finansijske derivate kojima se trguje na američkim i evropskim berzama. Prvu kupovinu inostranih hartija od vrednosti Fond je obavio na Njujorškoj berzi (NYSE). ×

AKCIJE: S.E. TRADE I PETA BEOGRADSKA GIMNAZIJA

Reciklaža nije blamaža

EKOLOŠKA ODGOVORNOST: Nagrađeni učenici

Svetski dan zaštite životne sredine 5. jun obeležen je u Petoj beogradskoj gimnaziji dodelom nagrada za najbolje rezultate postignute tokom akcije započete 26. januara na Svetski dan obrazovanja o zaštiti životne sredine, pod nazivom "Reciklaža nije blamaža – recikliraj za sebe, za Beograd i za svet". Akciju prikupljanja elektronskog i električnog otpada organizovali su kompanija S.E. Trade i Peta beogradska gimnazija, uz podršku Ministarstva životne sredine i opštine Palilula u cilju ekološke edukacije mladih. Učenici gimnazije su za vreme trajanja akcije prikupili sedam tona otpada. Direktor S.E. Tradea Nebojša Vraneš je rekao: "Da je svaka škola u Srbiji sakupila po sedam tona otpada, mogli bismo da recikliramo preko 10.000 tona godišnje. Trudićemo se da dogodine bude tako i da ovaj otrovni otpad više ne završava u prirodi." Nagrade najuspešnijim učenicima uručio je predsednik opštine Palilula Danilo Bašić. Prva nagrada pripala je Urošu Mihailoviću, druga Filipu Topuzoviću, a treća Branku Popoviću. ×

“Svestan sam da ću, dokle god se bavim uspešno politikom, ili privatnim biznisom, svejedno - biti meta neuspešnih. Savetujem im da razloge neuspeha potraže u sebi.”

MILO ĐUKANOVIĆ, crnogorski premijer, demantuje pisanje medija o nezakonitom bogaćenju (“B92”)

Ognjen Amidžić,

“harizmatični šoumen”, otkriva poreklo svog modnog stila: “Oduvek sam želeo da budem tajanstveni agent 007, barem nakratko. Mislim da bi mi njegova uloga odlično legla. Moji drugovi iz mladosti i ja ložili smo se na likove poput Bonda i uvek smo ih krišom imitirali. Pored Bonda moju mladost, stilom i odevanjem, obeležili su šmekeri poput Brusa Vilisa, Mela Gibsona i Silvestera Stalonea. Kostimi koje su nosili u njihovim najboljim filmovima, poput onih u *Smrtonosnom oružju, Umri muški, Rokiju* i drugima, za nas su uvek bili inspirativni. Noseći sličnu garderobu, uživljavali smo se u likove koje su oni plasirali preko filmskog platna.” (“Hello”)

Kleopatra,

“balkanska proročica”, ekskluzivno za “Pravdu”, dnevnik blizak Srpskoj naprednoj stranci, “upozorava da nas ništa dobro ne čeka do kraja godine a da će sledeća, 2010. biti katastrofalna u svakom pogledu”: “U Srbiji je pravi kolaps, a ono najgore nam tek predstoji. Narod će se tući za koru hleba, dolazi nemaština kakva od nemačke okupacije nije zabeležena na ovim prostorima. Polako se potvrđuje ono što sam za naš list predvidela u januaru. Ekonomska situacija je nikad gora, radnici sebi seku prste, bebe umiru...”

Šta to konkretno znači: ”Znači da će se gladni narod na ulicama tući za koru hleba, da će biti na ivici ludila i suicidnog ponašanja. Nestaće smeh, radost, zavladaće očaj, beda i apatija kakvih ni pod Turcima u ovoj zemlji nije bilo! A kada takvo stanje dođe, onda bes u ljudima eksplodira kao vulkan!”

Predviđa li nemire u Srbiji: ”Nemiri su blaga reč jer ovoga puta će da ustane bukvalno ceo narod i neće se smiriti dok se svi ovi zlotvori koji su nas uništili ne sklone za sva vremena, na vjeki vjekov. Narodu će dogoreti do nokata i desiće se bune prema kojima će dešavanja od petog oktobra 2000. godine izgledati kao dečija igra. Ne bih nikako volela da sam u koži ovih iz vlasti jer se neće dobro provesti zbog svojih postupaka kada ih stigne kuka i motika. Tačno je da će narod jesti iz kontejnera, ali će zato Tadić, Cvetković, Đelić i ostali i doručkovati, ručati, užinati i večerati u VC-ima, i to ono što se ne jede.”

Da li uvek optimistična Kleopatra ima nešto lepo da nam kaže: “Upravo ovo što sam vam sad rekla treba da uliva optimizam, znači odlazak ove vlasti je najveća doza optimizma koja je potrebna narodu. Dosta je bilo laži i prevara, pa nisu Srbi ovce da ih stalno neko šiša i žedne prevodi preko vode. Tek kada narod bude uzeo stvar u svoje ruke, možemo reći da je pravda došla u Srbiju!”

Koga će da “stigne pravda”: “Stići će ih sve jer su svi krivi za propast Srba i Srbije. Već su počela, kao što vidimo, hapšenja gradonačelnika po gradovima, ali prava hapšenja će tek uslediti. Kazaću otvoreno: do kraja godine iza rešetaka vidim onog ko je najviše lagao ovaj narod, koji je uništio srpsku ekonomiju i banke, koji je obećavao i lagao ljude o 1000 evra, o štedionici, oko Fijata i Zastave... Taj će prvi u zatvor.”

Ljubiša Trgovčević,

“parapsiholog i astrolog”, ne vidi mirne dane; “nadao se da greši, ali sve vreme je znao da će 2009, a posebno 2010, biti najteže godine u novijoj srpskoj istoriji”: “Očajan sam što sam bio u pravu! Bolje da sam sve pogrešio, da sada svi kažu: ‘Onaj Ljubiša pojma nema ni o čemu’, ali da živimo život dostojan ljudi. Ovako, mogu samo sa knedlom u grlu da gledam kako se obistinjuje sve. Situacija se pogoršava iz dana u dan. Ovo ćemo leto nekako pregurati, ali na jesen, konkretno od oktobra, sleduju dani koji će biti veoma teški po sve nas. Kako sam još na početku godine u vašem listu najavio, ljudi će po ciči zimi ići ulicama i kopati po kontejnerima tražeći koru hleba.”

Šta se dešava sa “predviđenim” ratnim sukobima na Balkanu: ”Ne kažem da će biti klasičnih ratova, ali će doći do velikih nemira, i to najviše u Republici Srpskoj koja, opet kažem – Boga molim da grešim – neće opstati i nestaće sledeće godine. Poreklom sam odande i najviše bih voleo da ne govorim ovo sada, ali iskren sam čovek i uvek pričam ono što vidim, a ne ono što bi drugi želeli da čuju. Balkan ne zovu tek tako ‘bure baruta’, i tu se sukobi i ratovi mogu uvek videti!”

Da li će Srbija biti pošteđena “sukoba”: ”Beda i glad su već jedna vrsta sukoba koji svako od nas ima sa samim sobom kada mu zakucaju na vrata. Biće i terorističkih akata, ali ne od nekih organizovanih grupa, već od gladnog naroda koji će sa oružjem, u očajanju, upadati u institucije i tražiti pravdu.”

Da li će lekari i u budućnosti grešiti: ”Biće tih grešaka još više u narednom periodu. Ako sve ovo što nas u bliskoj budućnosti čeka izdržimo i preživimo, onda se s pravom može reći da su Srbi najizdržljiviji narod koji je ikada hodao pod kapom nebeskom.” (“Pravda”)

Aleksandra Janković,

poslanica Nove Srbije, "spremno je prihvatila zadatak da preživi sedam dana sa 8000 dinara, koliko otprilike iznosi četvrtina srpskog proseka", za potrebe eksperimenta dnevnog lista "Alo": "Stigle su mi komunalije od 8000 dinara, što bi eksperiment odmah okončalo da nisam odložila njihovo plaćanje. Zaključila sam da bi se najveća ušteda postigla kad ne bih morala da izađem iz stana, jer svaki izlazak košta. Još jedno rešenje bila bi krajnje restriktivna dijeta, pošto hrana predstavlja tako značajnu stavku da mi se čini, iako nisam baš gurman ili osoba koja se hrani kavijarom, da sve što zaradim, zapravo i pojedem." ("Alo")

Suzana Mančić,

TV voditeljka i povremeno glumica, govori o životu: "Život nije bajka, svakome se desilo da ostavi ili bude ostavljen, ni ja nisam izuzetak. Ja imam jednu unutrašnju vrednost, a to je da ništa ne krijem. Muškarci to vole, tako da ja nikada nisam bila duže od tri dana sama, ali ne zato što sam ja tako htela i jurila. Naprotiv." ("Scandal")

Zoran Kostić Cane,

frontmen grupe Partibrejkers, priča: "Nikada nismo odavali utisak benda koji može ozbiljno da radi ovaj posao, iako smo uvek profesionalno pristupali celoj priči. I sad kao treba da idemo u razne emisije, u karavane prijateljstva, u magazine. Zovu nas u 'Žikinu šarenicu' i kažu – znate li koliko ljudi to gleda. Sve oko rokenrola je krajnje vulgarizovano, svedeno na nivo seljaka koji se bave modernom umetnošću." ("Danas")

Suzana Perić,

modna dizajnerka, govori o svojoj prijateljici Mirijani: "Marijana Mateus, ona se sad bavi biznisom, unovčava svoje ime kroz modnu liniju, knjigu koju će da objavi, čokolade i razne druge stvari. Čula sam da je imala reviju, ali ne znam da li je počela negde da prodaje svoje kreacije. Marijana je uradila jednu kolekciju, kao Viktorija Bekam. Stvorila je svoju modnu liniju kao i ostale poznate žene koje su na taj način iskoristile svoje ime. Ona je moja vršnjakinja i u godinama je kad je teško da se počne praviti ime u svetu mode." ("Svet")

Srđa Popović,

predsednik fonda Ekotopija, osnivač Otpora, "slučajni domaćin Nika Slotera", u autorskom tekstu "Moj život sa Nikom Sloterom", piše o poseti Roba Stjuarta Beogradu: "On je u potpunom šoku, srećan kao dete i uopšte ne veruje da mu se to dešava! I oseća se kao junak *Trumanovog šoua*, šaleći se da mu izgleda kao da cela država glumi za njega. Sjajan u komunikaciji, otvoren i nasmejan, pretvara novinare, prolaznike na ulici i policajce koji se utrkuju ko će se slikati sa njim, u veliki i srećni fan klub. Vežba gitaru da bi zasvirao sa Ateistima i ostvario dečačke snove. Strpljivo pozira slikajući se sa svima koji to žele. I sve vreme širi tu divnu energiju, govoreći najlepše o zemlji koja ga je dočekala, neke divne stvari koje nama u Srbiji toliko fale... Nižu se intervjui i tekstovi u novinama. Jedan pozitivniji od drugoga." ("Politika")

Ana Ivanović,

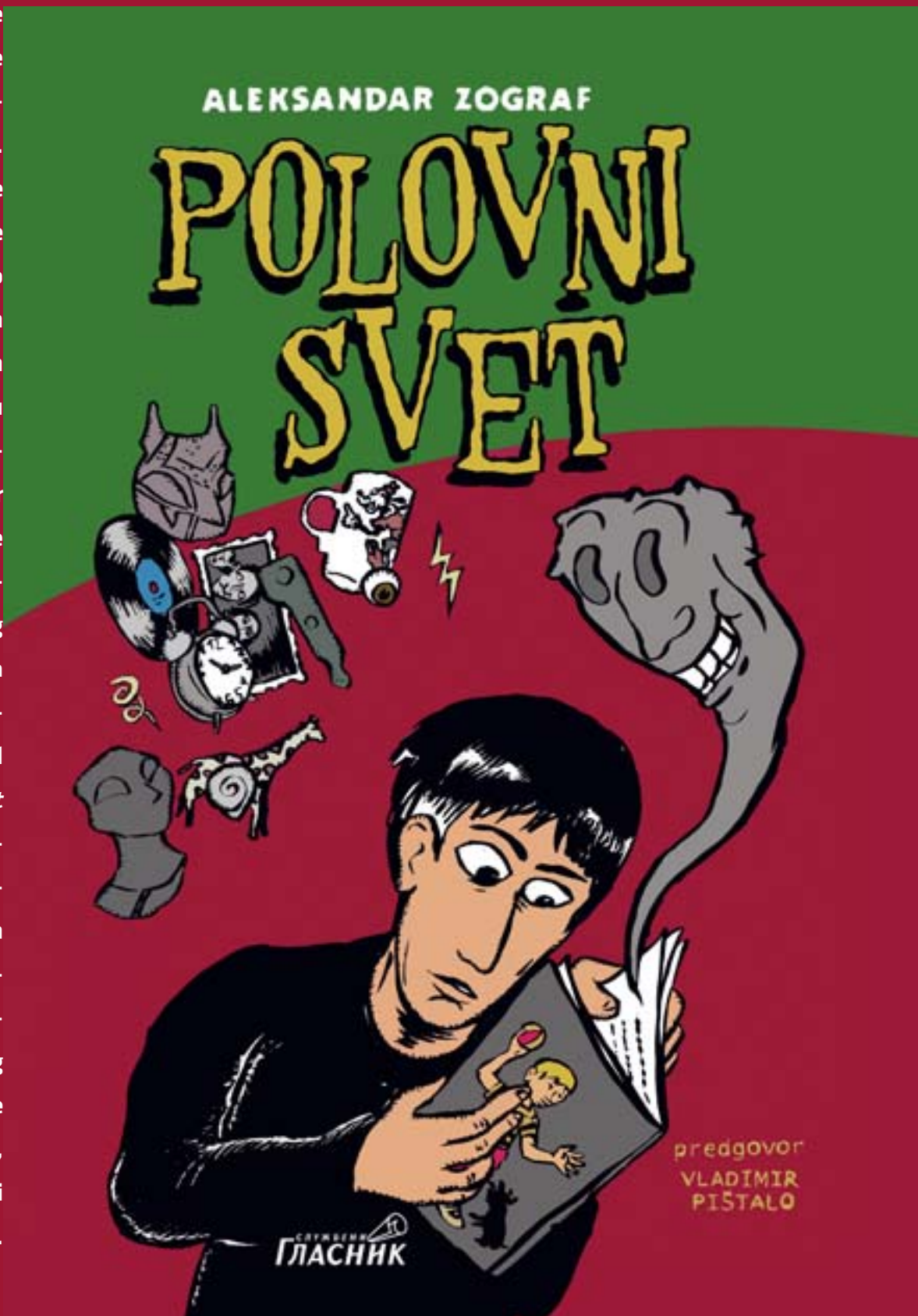
teniserka, prema Forbsovoj listi "najmoćnija Srpkinja", na pitanje da li su dijamanti i njeni najbolji prijatelji, kaže: "Obožavam nakit. Omiljen mi je onaj koji ima dijamante. Mada volim i ružičasto zlato."

Da li bi se slikala u vešu: "Mislim da sam suviše stidljiva da bih se slikala u donjem vešu. Kada je reč o kupaćim kostimima, mislim da bih." ("Hello")

NOVO

Polovni svet Aleksandra Zografa u izdanju "Službenog glasnika"

Aleksandar Zograf je aktuelni dobitnik nagrade "Desimir Tošić" koju dodeljuje "Službeni glasnik". Nagradu je dobio za svoje stripove u "Vremenu" koje je stručni žiri proglasio najuspešnijim serijalom objavljenim u štampanim i elektronskim medijima u 2008. godini. Osim priznanja, deo nagrade "Desimir Tošić" čini i objavljivanje knjige nagrađenog autora u izdanju "Službenog glasnika". Zbirka stripova Aleksandra Zografa objavljivanih u "Vremenu" pod naslovom *Polovni svet* upravo je izašla iz štampe. Knjiga ima dvesta strana, štampana je u punom koloru i predstavlja pravu poslasticu za sve ljubitelje stripa i začudnog Zografovog sveta u kome se ukrštaju svetovi, vremena, snovi i ljudske sudbine.

piše: ljubomir živkov

SAVREMENIK NARODA NAJSTARIJEG

Hoće li mamut ostati u društvenoj svojini ili će, kao i sve što u Srbiji iole vredi, biti privatizovan

Bageristi Mirku koji je u svojoj redovnoj šihti na državnoj zemlji napipao posmrtne ostatke mamuta čisto sumnjan da će biti isplaćeno petnaest odsto vrednosti kostura ako ta vrednota ikad bude procenjena i ispoljena u RSD, ali šta je sa onim što čovek nađe na svojoj rođenoj njivi, pripada li to njemu ili opštini?

U okolini Kostolca (zašto se govori *Kostolca, Kostolcu* itd. a moj drug Mića R. da je *iz Stoca*, i njegova majka sahranjena je *u Stocu*? Tja, Stolac je dvosložna reč, menja se kao kolac, *s koca i konopca*, Bog sveti zna zašto, a Kostolac se menja kao komsomolac, ne kaže se *komsomoca*, lingvistika je čudo) meštani su već nalazili kosti krupnih primeraka srpske faune... Drže ih kako ko, u podrumu sa vinom, u trapu za krompir, u ambaru ispod evenki sa grožđem, mnogi su kosturima sa berberskom surovošću vadili zube i prodavali ih za pedeset ili sto evra, koliko, gle, i danas, otprilike košta opravka jednog zuba homo sapiensa...

Da li su pojedinci krčmeći paleontološku baštinu oštetili zajednicu ili su kao vlasnici mogli da sa nađenom kosturijom postupe kako im drago? Zaista, šta ako pod nekom od mojih njiva ima nafte? Bi li ta nafta, ako bi se ispostavila da jeste tamo i da će se bušotina i te kako isplatiti, bila lično moja ili bi se reklo: tvoja je zemlja dokle plug zaore, dokle ona tvoja lula od sejačice dobaci i dokle najdublji čapur kukuruza dosegne: sve ispod toga pripada čovečanstvu koje na tome meridijanu i na toj geografskoj širini zastupa srez Zrenjanin!

Da li bageristi pripada delić dobiti koju će zajednica ostvariti prodajući karte za mamuzolej? Kad će kosturu biti određena vrednost, hoće li ostati u društvenoj svojini ili će i on, kao i sve što u Srbiji iole vredi, biti privatizovan? Da sam ja ugasio bager i otkrio mamuta, tražio bih petnaest posto njegove cene, država bi mi, znam, zapušila usta jer sam to izorao u radno vreme: "Da si se, daleko bilo, prevrnuo i slomio ključnu kost, to bi bila povreda na radu, i gips bi ti, kao i ruke ortopeda i bolovanje, platilo preduzeće, prema tome, i za ono lepo što ti se na poslu desilo (argumentum a contrario?) *ne pripada* ti bonus, još manje autorska prava! Uostalom, nisi ti tražio mamuta, našao si ga pukim slučajem!" – "Da, ali i čovek koji na trotoaru ugleda izgubljeni novčanik išao je isto za svojim svrhama, Kolumbo nije tražio Ameriku nego Indiju..."

Da li mamut koji je ovde živeo pre milion godina pripada državi staroj hiljadu godina, dakle, hiljadu puta od njega mlađoj? Ko je prastanovnik Viminacijuma, ima li neki narod (zašto ne i manjina) pravo prečeg proučavanja i docnije preče ako se tako može reći naučne i komercijalne eksploatacije skeleta? Za to što je nesrećna ženka zaostala od krda prethodno upavši u vrtaču iz koje nije mogla da se iskobelja nema Srbija nikakve zasluge, ukratko, ja bih skelet fino predao nekome ko je otelotvorenje čovečanstva i garant buduće pravedne evolucije, bio to UNESCO, Međunarodni monetarni fond, NATO (u zaštiti istorijskih spomenika zar nema već lepu praksu? u Beogradu je doduše unakazio dve zgrade u Kn. Miloša koje mi namerno i ponosito nećemo da opravljamo: ni Grci onim statuama bez ruku ne domeću proteze nego ih prikazuju u zatečenom stanju).

Ekshumirana ženka živela je pre milion godina, Sloveni su na Balkan došli pre hiljadu i trista godina, nije prijatno reći, ali smo pravi skorojevići, Sveta matera ćuti, nije joj prijatno da je nešto od nje toliko starije, hrišćanska crkva traje dvadeset stoleća (i nabija to na nos komunističkim partijama koje još nisu sastavile jedno stoleće), mamutica je od hrišćanstva starija devetsto devedeset osam milenijuma! S druge strane, rudna bogatstva isto su tako stara i isto su se pod teritorijalnim integritetom pojedinih država našla bez ikakvih prethodnih ili naknadnih zasluga tih carevina, republika, emirata, pa i blagoslovenih pojedinaca. Drevne, basnoslovno skupe naslage vlasnici nemilice vade, bezočno ih prodaju i to smatraju normalnim!

Nedavno sam objavio delić studije, svoje naravno, o nasleđivanju: naslediti možeš nešto od roditelja, od baba i deda samo ako su te potonji videli ili ti njih: možeš da nasleđuješ te da potražuješ imovinu i daljih predaka, ali jedino ako je među vama bilo ma ličnog kontakta, pa bio taj kontakt umnogome i jednostran: čukunbaba ti vezala crven končić oko ruke i tri nedelje potom umrla usled čega je tvoje krštenje odloženo, ili, video si samo leđa čukunčukundede već okrenutog ka dozidnici sa čijih šara ne odvraća pogled; ako li si, pak, potomak sopstvenika fabrike sapuna koga nisi nikad video, ni on tebe, a rad si svejedno da ti se sedam decenija nakon sve u svemu zaslužene konfiskacije fabrika vrati i da ti se izmigoljena dobit nadoknadi – od mene ne bi dobio ništa.

Zato skelet mamuta ne da nije naš, nego smo pre mi njegovi: nismo ni znali gde dižemo kombinat i donosimo petoljetke kao gospodari svemira; bili smo ubogi gruntovni ili katastarski vlasnici (ko bi znao nije li to jedno te isto i šta je zapravo) praiskonskog premda neobeleženog grobnog mesta, uknjiženi smo, šta god i to bilo, tek pet minuta, nismo našu vajnu parcelu ljudski ni legalizovali: milenijum i frtalj srbovanja, od čega rodoljupce spopada slatka vrtoglavica, šta je nego pet minuta, pa neka bude i petnaest minuta slave!

To proleti dok mamut trepne. ×

ODRASTANJE N I DRUGE PRIČE

Koncept SP kao isključivo "festivala domaće drame" mogao bi se vratiti u opticaj jedino po cenu beslovesne automarginalizacije samog Pozorja

Da je ovogodišnje Sterijino pozorje potrajalo još samo koji dan duže, poslovične gužve za šalterima novosadskog SUP-a još bi se povećale, jer bi beogradska i ostala gostujuća kritičarsko–novinarska bulumenta morala da prijavi stalni boravak u Novom Sadu... I sve je to tako izgledalo zato što *nije bilo para* (kako je novi šef pozorijanske parade Ivan M. Lalić stalno kukao, verujem, s razlogom), pa se ni najhrabriji ne usuđuju ni da pomisle koliko bi cela stvar tek trajala da je para bilo! Naravno, ova dužina Pozorja (dve nedelje) i broj izvedenih predstava u konkurenciji i van nje (toliko da me uhvatila mala snaga, pa nisam okončao brojanje) sami po sebi ne mogu biti ni dobri ni loši: važno je u kolikoj je meri sve to imalo estetskog pokrića. Znamo i za bizarne kvaziteatrološko-još-kvazijepolitičke peripetije koje su usledile nakon što je novosadski selektorski dvojac, spoj raspusne mladosti & mudrog iskustva (Igor Burić vs. Vladimir Kopicl) objavio svoj izbor, a uprava naknadno dodala još poneku predstavu, *da se nađe, neće se baci*. I sve to je takođe kao kakva senka lebdelo nad ovogodišnjim Pozorjem, mada je istinski dramatični tok događaja sve to smestio na marginu zbog prave, ljudske drame velikog glumca Bogdana Diklića.

Znam da će mnoge to iznervirati, ali ovogodišnje Pozorje može se, između ostalog, analizirati i kao *prvo postmedeničinsko Pozorje*; višegodišnji selektor i umetnički direktor SP Ivan Medenica naprosto je utisnuo odviše dubok lični pečat na ovu manifestaciju, i odviše je radikalno promenio pravila igre – samo u tome će se valjda složiti i oni kojima je njegov koncept bio blizak i drag i oni koji su ga proglasili grobarem Pozorja, ili ubicom, oh, "domaćeg dramskog teksta" – da bi se moglo tek tako preskočiti pitanje šta je od svega ostalo. I? Reklo bi se da Pozorje bez Medenice može na razne načine da se menja, tj. da se čak i "demonstrativno" udaljava od nekih njegovih ideja, ali da niko neće biti toliko hrabar/lud/glup da baš vraća stvari na prethodno stanje: uostalom, da je ono-od-ranije, kao groteskno sužena reciklaža SFRJ koncepta, bilo produktivno u savremenim okolnostima, ne bi se tako lako ni urušilo. Hoće se reći: koncept SP kao isključivo "festivala domaće drame" (pri čemu je "domaće" ostvarljivo kao ili "srpsko" u etničko-jezičkom smislu, ili u geografsko-državnom, tj. srbijansko+vojvođansko) mogao bi se vratiti u opticaj jedino po cenu beslovesne automarginalizacije samog Pozorja, odnosno, bio bi to šenlučki pucanj u vlastitu nogu.

DRUGA FAZA: Dobro, šta smo to gledali na ovogodišnjem Pozorju, tj. u selekciji domaće drame i domaćeg teatra, a po (avaj!) ne sasvim kompletnom uvidu dolepotpisanog (*malo rukah* etc.), a kroz jedan "leteći", tj. *telegrafski* pregled? Žiri, za koji bez ustezanja i fraziranja možemo reći da je bio vrlo ugledan (Mirjana Karanović, Laslo Vegel, Ivo Brešan, Meto Jovanovski, Boris Kovač) proglasio je najboljom predstavu (ali i dramski tekst) *Brod za*

IARODA

BRANISLAV LUČIĆ

NAGRAĐENA PREDSTAVA: *Brod za lutke*, SNP

lutke Milene Marković, u režiji Ane Tomović, u produkciji Srpskog narodnog pozorišta, i tu je odluku teško ozbiljno osporavati, pa bila ta predstava vaš lični favorit ili ne. Osim po ko zna koji put fascinantne glume Jasne Đuričić, ali i odlične igre celog preostalog ansambla, velika vrlina ove predstave u tome je što je na neki način *spasila* ovaj dramski tekst, prethodno prilično nesuvislo postavljen na sceni Jugoslovenskog dramskog, gde je iz nekog nejasnog razloga Slobodan Unkovski uspeo jedan ionako izrazito *rasuti* tekst, sav u simbolima, da učini gotovo potpuno neprohodnim, iliti da uprizori rogobatno scensko dešavanje u kojem je *neposvećenom* gledaocu teško dokučiti ko pije, i zašto, a ko plaća, i opet – zašto. Tomovićeva je, naprotiv, iz teksta izvukla maksimum: nisam u stanju da zamislim da se od *Broda za lutke* može napraviti bolja predstava od ove, kako zarad samog kvaliteta uprizorenja, tako i radi recepcijskih ograničenja samog komada, kojim je Milena Marković svečano otvorila "drugu fazu" svog dramskog pisma, ostavivši pomalo zdvojnim nas *konzervativce* koji smo se kadgod zaljubili u *Paviljone* i *Šine*...

Ovo nije bila jedina Milena Marković na Pozorju, jer je u programu bila i *Šuma blista* Ateljea 212, u režiji Tomija Janežiča, koji nas je pre koju godinu onoliko namučio sa Mileninim *Nahodom Simeonom* (doduše, neke je navodno i razgalio, mada im ja ništa ne verujem); *Šuma blista* kao tekst pomalo spaja Milenine tematske opsesije iz ranih komada (socijalni i ostali "marginalci") ili pak one stalne (položaj žene u "muškom" društvu) sa poetizovanim, od stereotipno "dramskog" sve udaljenijim spisateljskim izrazom, dok Janežičeva predstava obiluje svim uobičajenim "janežičizmima" koji vas zaskaču sa zamračene scene, ali na način mnogo srećniji od prethodno spomenutog: dobro, *Šuma blista* neopozivo "nije za svakoga", i zato je, svedočim, na prvim izvođenjima na matičnoj sceni beležila natprosečnu *izlaznost*, ali radi se ipak o promišljenoj i hrabroj postavci, čiji je biser, ponovo, moćna i *sveokupirajuća* gluma Jasne Đ. (nagrađena *Sterijom* za obe ovogodišnje uloge >>

Međunarodni simpozijum kritičara i teatrologa

Razvoj a ne rast publike

U nepreglednom moru programa 54. Sterijinog pozorja – kako onih izvornih i/ili nedavno utemeljenih, tako i onih koji su, nadamo se, bili samo ovogodišnji eksces – našlo se mesta i za jednu tradicionalnu, veoma značajnu, iako medijski ne mnogo privlačnu manifestaciju: Međunarodni simpozijum pozorišnih kritičara i teatrologa. Ovo je bilo trinaesto izdanje tog značajnog trijenalnog skupa koji, već nekoliko decenija, Pozorje organizuje u saradnji sa Međunarodnom asocijacijom pozorišnih kritičara (kojoj je novosadski simpozijum, *by the way*, najstariji, još uvek postojeći program u svetskim okvirima!). Nepravedno je reći "našlo se mesta", jer je sjajna logistika Pozorja, uz strogu, profesionalnu i višemesečnu proceduru skupljanja i obrade radova na kojoj je insistirao predsedavajući Dragan Klaić, rezultirala sadržajnim i dinamičnim skupom na kome su svi učesnici bili zainteresovani i kompetentni, što je redak slučaj na naučnim skupovima.

Razlog se nalazi i u samoj temi, "Međunarodni pozorišni festivali i razvoj publike", a koja je, sasvim neplanirano, savršeno korespondirala kako sa sloganom 54. Pozorja – "Pozorište ne sme da čeka gledaoce, ono im mora poći u susret" – tako i s diskutabilnim rezultatima takve festivalske strategije. Učesnici iz petnaestak zemalja, od regiona bivše Jugoslavije, preko cele Evrope do Južne Koreje i Južne Afrike, raspravljali su na važne teme vezane za mogućnosti festivala da animiraju novu pozorišnu publiku. U izlaganjima se prevashodno isticao (presudan) značaj umetničkog koncepta (programa) festivala na razvoj publike, ali su se obrađivale i neke konkretnije teme kao što su napori da se ostvari generacijski i etnički raznovrsnija publika, ili da se gledaoci aktivno uključe, i umetnički i socijalno, u festivalski program i to putem otkrivanja *nepozorišnih* prostora ili različitih (para)teatarskih intervencija u javnim gradskim prostorima. Takođe, pokazalo se da u mnogim sredinama, a takva je nesporno i naša, ne postoji nikakav temeljan i kontinuiran rad na razvoju ne samo festivalske, već pozorišne publike uopšte. Mi o publici i njenim potrebama sudimo samo na osnovu izveštaja s blagajne.

Kao ključni izraz, gotovo šifra ovog simpozijuma, izdvojila se sintagma "razvoj publike". To znači, drugim rečima, da se ni u jednom ozbiljnom pristupu publici, koji su na simpozijumu prikazani, ne ide (samo) na brojčano uvećanje: izraz *razvoj* podrazumeva edukaciju publike, njeno umetničko i/ili društveno učešće u festivalskim programima, ispitivanje i izbor tema bitnih za lokalnu zajednicu kojoj se pozorište i festival obraćaju... Strategija *izlaska u susret publici*, promovisana na ovom Pozorju, odnosila se, naprotiv i nažalost, na nešto suprotno: marketinšku kampanju radi uvećanja broja gledalaca. Tome je posebno odgovarao krajnje populistički projekat gostovanja Kazališta Ulysses s Briona: na primer, ime Radeta Šerbedžije i ambijent Petrovaradina stvorili su dimnu zavesu za malograđane, skrili činjenicu da je predstava *Kralj Lir* umetnički sasvim nebitna. Pozorje bi moglo da uči od sopstvenog Simpozijuma.

IVAN MEDENICA

Međunarodni program *Krnji Drugovi*

Turbo provokacija

U selekciji međunarodnog programa pod nazivom *Drugovi,* koji je posle skandaloznog otkazivanja čak četiri naslova preimenovan, prilično benignom reakcijom selektora Nikole Zavišića, u *Krnji Drugovi*, publika je na Pozorju trebalo da vidi predstave koje se bave komunističkim nasleđem i onim što nas nakon tranzicije čeka u kapitalizmu.

Otvaranje je pripalo gostima iz Švedske, višečasovnom, rediteljski nevešto obrađenom monotonom uprizorenju *Komunističkog manifesta* okončanog pretvaranjem u javnu kuhinju gde publika ima priliku da izađe na scenu i konzumira praziluk-čorbu koju glumci pozorišta Tribunalen, deklamujući tekst "letnji dan do podne", pripremaju tokom predstave sa čvrstim uverenjem da je ono što rade strašno provokativno (što su u jednom trenutku poverili gledaocima i što možda jeste slučaj ali samo u ušuškanoj sredini iz koje dolaze). Zavišićeve okrnjene *Drugove* zatvorila je predstava *Flamingo / Winnebago* (Lucidity suitcase theatre) iz Filadelfije čija se dramaturgija bazira na road-movie obrascu razvijenom unutar multifunkcionalne scenografije (kabina kombija koja se rotiranjem menja od benzinske pumpe do raskošne hotelske sobe u Las Vegasu), svetlosnih promena i dopadljivih zvukova ciganskog džeza, sa naznakama rediteljskog pokušaja da se prikaže apokaliptična budućnost Amerike (i sveta) preko sudbine dvojice junaka od kojih jedan traga za svojim dekom dok drugi zasmejava publiku govoreći engleski sa stereotipnim indijskim akcentom.

PROVOKACIJA: Scena iz predstave *Turbofolk*

Sasvim je drugačiji slučaj sa predstavom *Turbofolk* (HNK Ivan Plemeniti Zajc iz Rijeke) koju su pristalice retrogradnih tendencija u srpskom teatru (gle čuda!) brže-bolje ocenili kao amatersku.

Predstava reditelja Olivera Frljića je niz beskompromisnih etida o *hrvatstvu i srpstvu* nalik emotivnoj kasetnoj bombi koja se rasprskava u naletima da bi, kako se u samoj predstavi eksplicitno poručuje, "jebala kevu" onima koji i *njima i nama* dođu više od petnaest godina života. Zamka u koju se lako upada jeste to što sirove, arhetipski prenaglašene scene kojima *Turbofolk* (uz pomoć pažljivo odabranih numera) urla o mitomaniji, zloupotrebi patriotizma, mizoginiji, zapuštenoj mentalnoj higijeni, Željku Mitroviću i latentnoj homoseksualnosti velikih ratnika sa obe ex-zaraćene strane (a uprkos onome što se iz naslova da naslutiti), zapravo ne grade predstavu o muzičkom pravcu koji se poput pošasti proširio iz Srbije. U pitanju je promišljena scenska provokacija o sveopštoj nacoškoj kontaminaciji koja nam se "dogodila", a čiji su efekti toliko snažni da će proći još mnogo vremena pre nego što na nju budemo mogli da se osvrnemo bez gneva.

Trenutno najsubverzivnija predstava u regionu.

SLOBODAN OBRADOVIĆ

u predstavama po Mileninim komadima) i Borisa Isakovića.

ČKILJENJE S BALKONA: *Derviš i smrt*, po motivima Selimovićevog romana, u (na Mihizovu delimično oslonjenoj) dramatizaciji i režiji Egona Savina i produkciji beogradskog Narodnog pozorišta (Sterijina nagrada Nikoli Ristanovskom za ulogu Ahmeda Nurudina) predstava je koja je doživela velike ovacije na sceni zgrade NIS-a, no ako ste imali nesreću, kao dolepotpisani i mnogi drugi ljudi iz medija, da je gledate – tačnije, da čkiljite na nju – sa, što reče koleginica, "skandaloznog" balkona ove scene, onda možda i niste stekli pravu sliku o njoj... Iz riznice Selimovićevog životnog dela može se štošta izvući; Savinova interpretacija inteligentna je i tačna, ali potpisnika ovog osvrta na kraju je nekako ipak ostavila *prohladnim*. Nešto tu nedostaje, bitno je to ispod dometa ne samo romana, nego i nekih drugih Savinovih recentnijih režija. Ili je sve to iz partera možda izgledalo mnogo bolje?!

Tako dolazimo i do naših nepresušnih dramskih klasika: Sterijine *Rodoljupce* u režiji Larija Zapije (Zappia) i produkciji Narodnog pozorišta iz Užica vaš grešni izveštač zarad izvesne Više Sile nije dospeo da vidi, i zbog toga gorko pati; Nušić nam je, pak, ovaj put došao u vidu *Narodnog poslanika* (režija Nikola Pejaković), i to iz "uvoza", iz Banja Luke, u produkciji tamošnjeg Narodnog pozorišta. Bio je to jedan pomereni, tobože *montipajtizovani* Nušić (tekstom, jakako, aktuelan da ne može biti aktuelniji!), no neotklonjiva mahana ove zanatski sasvim solidne predstave posve je suprotne naravi: u njenom odviše čestom i (o)lakom posezanju za populističkim teatarskim *cerek-trikovima* što, da prostite, ovog bosanskog *Narodnog poslanika* čini nekako pogodnijim za berićetno, serijsko gostovanje u, recimo, Teatru Slavija (nije da ima nečeg lošeg u tome!) nego na Pozorju.

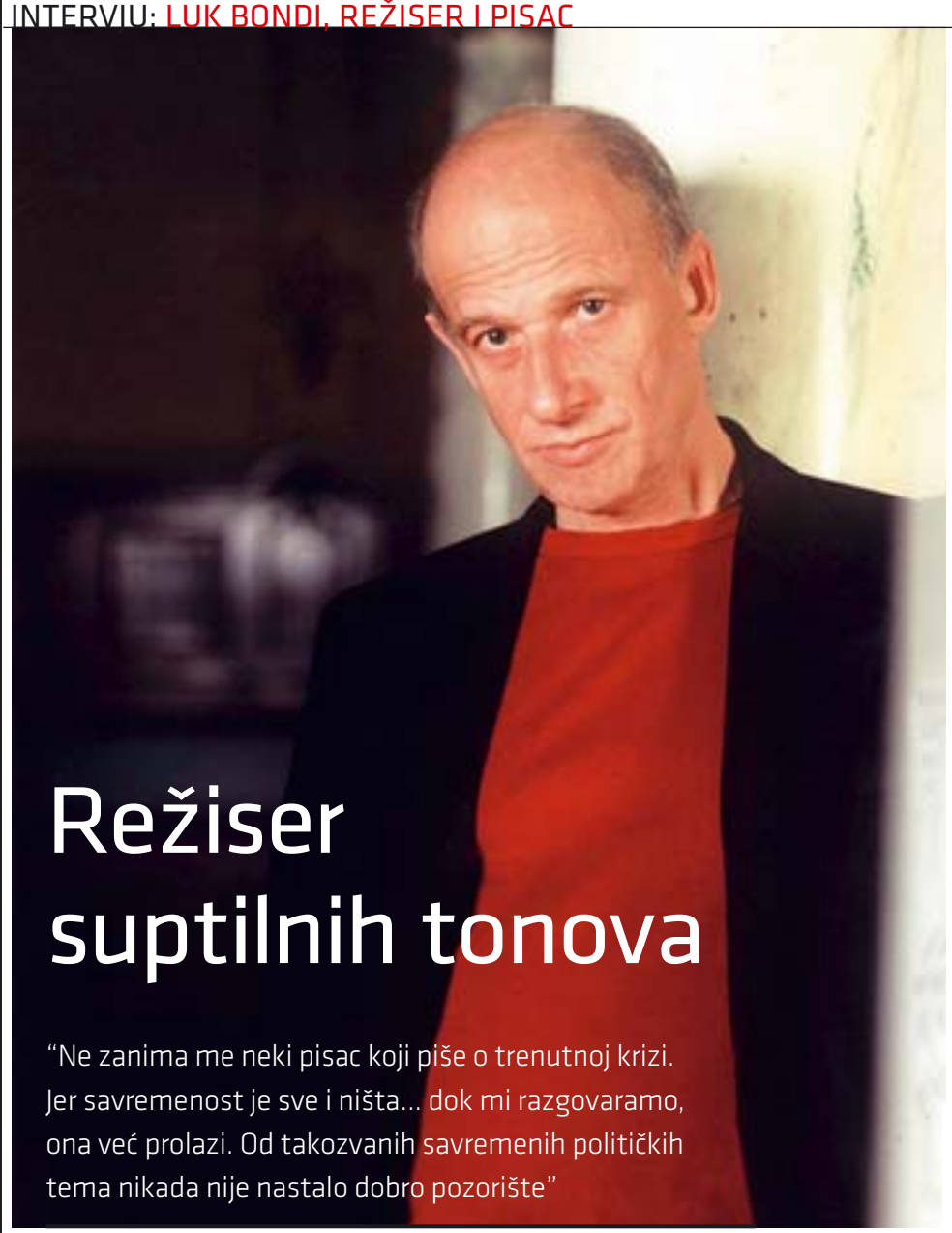
KRHKI SKINHED: *Lepet mojih plućnih krila* Uglješe Šajtinca (NP Sombor; režija Marko Manojlović) jedan je od onih savremenih dramskih tekstova iz foldera "raspad savremene porodice u postratno-tranzicionim traumatičnim uslovima" kakvi su danas vrlo u trendu (što je po sebi sasvim OK; ta, o čemu će teatar najviše da govori ako ne o onome što muči njegove gledaoce?!); uostalom, u istom je pozorištu sasvim nedavno izvođen i tekst Slobodana Vujanovića *Poslednja smrt Frenkija Suzice*, koji mu je tematski, a donekle i poetički srodan. U neku ruku – ma, i u levu i u desnu! – ovo je jedna od mogućih varijanti "hadersfildovske" situacije, mada ovde nije u centru pažnje onaj-koji-je-otišao, nego oni koji su ostali, i zažabokrečili se u jadu sopstvenih života, u permanentnom raspadanju emotivnom, moralnom i materijalnom; ni tekst ni korektno mu uprizorenje ne odmiču mnogo dalje od solidnosti, a možda mu je najveća odlika piščev odvažan pokušaj da uvede lik *emotivno krhkog skinheda*, "povređenog" klinca koji kao da namerno neguje svoju brutalnu praznoglavost ni sam baš ne verujući sasvim u nju; e sad, ima li baš takvih neonacista i izvan pozorišne scene, to je drugo pitanje...

Od *Švabice*, po pripovesti Laze Lazarevića (Jugoslovensko dramsko pozorište; dramatizacija i režija Ana Đorđević) iz nekog razloga nisam ništa očekivao, tačnije, ništa osim malo lagane, sipljive dosadice starog, dobrog, građanskog teatra koji se više ni ne pretvara da nas se tiče – i srećom, poprilično sam se prevario. U ovoj pametnoj, odmerenoj, naprosto teatarski elegantnoj predstavi, bez velikih spoljnih efekata, ali razložnoj u svakom svom trenutku, Ana je Đorđević iz stare Lazarevićeve priče (mada: ovde kao da i nema *starih* priča, jer ih sve još živimo!) izvukla ono ključno: teror ksenofobije i patrijarhata (ako se to dvoje uopšte

može razdvajati), lomnost ljudske jedinke pred zovom Nacionalne Dužnosti ili nekog sličnog fantazma koji je u stanju da se, doslovno, uplete i u čovekov intimni život, da ga osakati ili da ga živog ubije i sahrani; kada se stvari ovako postave, ni gluma ne može da omane, a to posebno vredi za Mariju Vicković, kojoj su ulogom Ane Gudjar, rekao bih, naglo *porasle akcije* u prestoničkom teatarskom životu!

PITANJE ODRASTANJA: Last but not the least: *Je li bilo kneževe večere* Vide Ognjenović, u režiji autorke i produkciji Srpskog narodnog pozorišta iz Novog Sada. Ovome komadu, koji kao da je prirodan nastavak *Rodoljubaca* (ne u nekakvom *epigonskom* smislu) ovo nije praizvedba: interesantno je da je prvi put izvođen na sceni beogradskog Narodnog pozorišta, upravo u ono užasno i jezivo Vreme Talambasa između Gazimestana i početka "pravog" rata; tada je bio jezivo aktuelan na jedan način, sada – dok životarimo u razvalinama tadašnjeg moralno i intelektualno bednog "nacionalnog zanosa" – na drugi. Devetnaesti vek bliži se kraju, a prvaci vojvođanskih srpskih radikala, prgavi i plitki makijavelista i demagog Jaša Tomić & co, spremaju prigodnu proslavu petstote godišnjice Kosovskoga boja, i samo im još fali da nađu nekoga ko će da odigra Vuka Brankovića... Koji je, kako znamo, bio "izdajnik", ali samo u epskoj pesmi. Istorija kaže drugačije, ali – ko mari za istoriju, ako dotična odbije da služi politički upotrebljivom i zapaljivom mitu i samosažalnoj narodnoj pesmi... Ovaj komad i predstava jesu najklasičniji mogući proizvod klasičnog teatra, napisan i izveden Klasično Na kvadrat, i sve to ih sigurno hendikepira u trenutku kada je u neviđenoj modi sve što ima prefikse poput "post" ili barem "neo", ali *Je li bilo kneževe večere* svejedno je, svoj toj *komifo* kostimeriji uprkos, uzbudljiv teatar u najboljem smislu reči, intelektualno izazovno propitivanje odnosa famoznih srpskih "elita" (šta god to značilo; često, čini se, ne znači ništa, ili znači nešto blisko pogrdi) prema suštinskim pitanjima *odrastanja* jednog naroda, njegove transformacije iz tribalne zajednice u društvo slobodnih i odgovornih jedinki. Ovaj dugačak, no nipošto razvučen i dosadan komad, ova predstava koja ga tako besprekorno inteligentno prati, ovaj raskošan ansambl SNP-a, sve je to poslužilo tome da se "u rutave uši" ubace neka zimzelena pitanja i dileme, a ponajpre ova: kako se zove onaj ko se stalno sapliće o isti kamen?! Za dolepotpisanu malenkost ovo je bio utisak Pozorja, kada je o domaćem tekstu reč. A o stranom tekstu valjda ćemo reći koju sledeće nedelje... ×

TEOFIL PANČIĆ

DAVID BALTZER - ZENIT

Režiser suptilnih tonova

"Ne zanima me neki pisac koji piše o trenutnoj krizi. Jer savremenost je sve i ništa... dok mi razgovaramo, ona već prolazi. Od takozvanih savremenih političkih tema nikada nije nastalo dobro pozorište"

Bečki festival je u poslednje dve decenije stekao reputaciju inovativnog pozorišnog festivala koji u međunarodnim okvirima inicira praizvedbe i izabira predstave veoma različitih žanrovskih profila, stavljajući naglasak na istaknuta režijska imena i društvenopolitički izazovne teme. Na čelu ovog festivala sa gotovo šezdesetogodišnjom tradicijom je šezdesetogodišnji Švajcarac Luk Bondi, intendant, režiser i pisac.

Luk Bondi je neobičan čovek. On je svojevrstan spoj senzibilnog umetnika usredsređenog na svoje delo, veštog taktičara koji znalački vuče konce pozorišne mašinerije, i dive svesne jedinstvenosti sopstvene biografije. Poreklom je iz jevrejske porodice književnika i pozorišnih direktora; u salonu njegovog oca okupljali su se ljudi poput Gombroviča, Pavezea i Joneska. Bondi je odrastao dvojezično uz francuski i nemački jezik; školovao se u francuskom internatu, pozorišnu karijeru je započeo u Nemačkoj, a od sredine devedesetih godina živi između Pariza i Beča. Bondi je čovek koji se u nekoliko navrata susreo sa smrću, budući da je u mladosti bolovao od raka, a protekle godine preživeo tri teške operacije kičme. Kao režiser čuven je po suptilnom prikazivanju i najmanjih pokreta duše, po usredsređenosti na unutrašnje procese, na neobjašnjivo i začuđujuće u čovekovom ponašanju. Njegov režijski kredo "pozorište nije ogledalo stvarnosti, nego preobražena stvarnost" upućuje na indiferentnost prema aktuelnim dešavanjima; ali baš tim udaljavanjem od aktuelnog i usredsređivanjem na ljudsku prirodu, Bondi se približava samom izvorištu aktuelnih pojava.

U vremenu komercijalizacije kulture, Bondi odbija da se potčini društvenim i medijskim obavezama kakve podrazumeva >>

njegova uloga intendanta. U Beču ga zbog toga mnogi ne vole, ali mu je prošle godine uprkos tome produžen ugovor. Sa Bondijem razgovaramo dva dana nakon premijere njegovog poslednjeg komada – nove opere Filipa Bosmana rađene po Gombrovičevom komadu *Ivona, princeza od Burgundije*. Bondi je prehlađen i zato nas prima u svom stanu u Beču. Okružen je otvorenim knjigama, sveskama i papirnatim maramicama. Razgovor u nekoliko navrata prekida Bondijevo telefoniranje, tokom kojeg nam se pogled usredsređuje na jedini objekat na zidu, jedan dečiji crtež. U njegovom načinu govora smenjuju se tihi, sugestivni ton i nestrpljivi, pomalo nervozni ton kada govori o stvarima koje ne voli. Dok razgovaramo o Floberu, kome se Bondi trenutno vraća s oduševljenjem, Bondijeve svetle oči gotovo da varniče.

"VREME": Postoji li nešto zajedničko što vas privlači komadima koje režirate?

LUK BONDI: Jednom je to atmosfera i ritam, drugi put tajna, kao u Beketovim dramama. Zašto se u određenom trenutku odlučujem za određen komad sigurno zavisi od mog unutrašnjeg stanja, a ono zavisi od toga šta se trenutno dešava, ali i od ličnog i nesvesnog. U tom smislu je to psihoanalitičko pitanje.

Da li bi se moglo uopšteno reći da u većini komada koje ste režirali veliku ulogu igra psihologija likova?

Mene interesuju modeli ponašanja, a ne psihologija, koja je uvek kauzalna. U dramama postoje određeni motivi i strukture, veze se uspostavljaju pod određenim uslovima, a dobar pisac je onaj kome polazi za rukom trenutak iznenađenja, razbijanje strukture, zaokret u odnosu na očekivani pravac. U najboljim i najzanimljivijim dramama imamo mešavinu determinističke strukture i elementa nepredvidljivog, koji je prisutan na prirodan, a ne na veštački način. To vam je kao i u životu: najinteresantnije je baš to što možemo da predvidimo samo deo neke stvari, a veći deo ne možemo.

Da li vam je u savremenim dramama važna prepoznatljivost društvenopolitičkog konteksta?

Ako time hoćete da me pitate da li me zanima neki pisac koji piše o trenutnoj krizi, mogu vam odmah reći ne. Jer savremenost je sve i ništa... dok mi razgovaramo, ona već prolazi. Od takozvanih savremenih političkih tema nikada nije nastalo dobro pozorište. Mnogo je zanimljivije prikazati savremenost slikanjem društvene atmosfere, kako je to sedamdesetih i osamdesetih činio Boto Štraus. Ali ako mi date Brehta, ne bih znao šta s njim da počnem. Jednom davno je trebalo da ga režiram, ali sam prekinuo probe posle dva dana.

Šta je za vas važno u pozorištu?

Važno je da se na kraju dogodi nešto što je drugačije nego na početku, ali uprkos tome, predstavlja večnost.

Kako biste opisali svoju poetiku režije?

Vi tražite od mene nemoguće...

(Smeh) Zaista?

Znate, to mi dođe kao neko silovanje sopstvene ličnosti. Kako bih mogao znati zašto režiram tako kako režiram?

Zašto ste se odlučili da postavite operu rađenu na osnovu drame *Ivona, princeza od Burgundije*?

Sam komad mi je bio zanimljiv još pre dvadeset godina, a danas me je pre svega privuklo da na osnovu njega napišem libreto. Neobičan je motiv te potpuno odvratne žene koja začudo razvija seksepil, koji je negativna vrsta seksepila... Da li ste videli predstavu?

Jesam. Danas je "Standard" komentarisao da je atmosfera na praizvedbi zimus u Parizu bila euforična, dok je u Beču bila uzdržanija, i postavio pitanje zašto je to tako.

Ovde misle da je celokupna svetska muzika izmišljena u Beču... (smeh) Znate, ja to uopšte nisam čitao. U Beču izbegavam da čitam kritiku, jer me ljuti... Bečka štampa je najgora štampa na svetu. Interesuje me kako reaguje "Sidojče cajtung" ili "Frankfurter algemajne cajtung", ali "Standard" me ne zanima, to su provincijalne novine.

Ali jedne od dvoje najznačajnijih dnevnih novina u Austriji. Uzgred, pohvalili su vas.

Eto vidite, ni to ne znam. Ja uostalom spadam među one koji od drugih ne žele puno da saznaju o sebi. Čovek mora da se oslobodi toga da bi radio...

Zašto?

Zato što svako ko previše zna i čita o sebi podsvesno usvaja nešto od toga, a ne treba da usvaja. Ja i sam pišem...

Poznata mi je vaša autobiografska proza. Šta sad pišete?

U avgustu mi izlazi roman *Na prozoru*... Dok sam ležao u bolnici u Parizu, došao je lektor iz moje izdavačke kuće da lektoriše tekst, ali mu je u bolnici bilo i suviše klaustrofobično. Onda me je posetio Handke, s kojim sam prijatelj, uzeo moj rukopis i lektorisao ga deset dana.

Handke vam je blizak prijatelj?

Da, on spada među moje najbliže prijatelje, znamo se od 1967. Puno je uticao na mene i puno toga mi doneo.

Sada moram da vam postavim jedno pitanje koje vam je sigurno već mnogo puta postavljeno...

Da, hiljadu puta, ali recite...

Kakav je vaš odnos prema Handkeovim političkim shvatanjima?

Ja sam u prijateljstvu staljinista... (smeh)

A to znači?

Prijateljstvo mi je u ovom slučaju važnije od svega ostalog. To ne znači da delim Handkeove ideološke stavove. Osim toga, bio sam loše informisan za vreme cele te priče sa Srbijom, nisam se ni usuđivao da formiram čvrste stavove, video sam da je tema složena i zamršena. Bilo mi je jasno da je pozicija ljudi kao što su Gluksman ili Bernar-Anri Levi antisrpska, kao što mi je bilo jasno da je Miteran prosrpski orijentisan pošto je Francuska imala takvu politiku još u Prvom svetskom ratu... Ja s jedne strane naravno osuđujem svaku vrstu masakra, ali s druge strane znam da je Izetbegović dozvolio da u Bosni trenira Al Kaida. To je isto tako neprihvatljivo kao i sve ostalo... Intelektualci koji su rekli da je ono što je Handke napisao katastrofalno i da to više neće da čitaju, sami nisu u stanju da napišu nijednu rečenicu poput njega. I to treba reći. U Parizu čak ima ljudi koji sa mnom neće da komuniciraju jer znaju da sam Handkeov prijatelj...

Zaista?

Zato što sam javno ustao protiv skidanja njegovog komada sa repertoara u "Komedi fransez". Tako nešto ne sme da se dešava, to je cenzura. Pa mi onda neko dođe i kaže: ali on je bio na Miloševićevom pogrebu, a ja kažem da to ne sme biti obrazloženje za skidanje Handkeovog komada. Debata mora biti moguća... Možda je Handke imao simpatije prema Miloševiću, ali to ne opravdava njegovo demonizovanje. I sva ta poređenja Miloševića sa Hitlerom i Staljinom, pa to uopšte ne može da se poredi jer je svaki put istorijski drugačije. Takva poređenja su izraz političke gluposti.

>> INTELEKTUALCI KOJI SU REKLI DA JE ONO ŠTO JE HANDKE NAPISAO KATASTROFALNO I DA TO VIŠE NEĆE DA ČITAJU SAMI NISU U STANJU DA NAPIŠU NIJEDNU REČENICU POPUT NJEGA. I TO TREBA REĆI

Isto tako ne podnosim da čujem da se Izraelci ponašaju kao nacisti.

Okrenimo se vašoj ulozi intendanta Bečkog festivala. Kakav je to posao?

U njemu nema pozorišne svakodnevice – ansambla, repertoara, raznih kontinuiteta... Za mene je uzbudljiv dijapazon ekstremno različitih estetskih izraza na jednom mestu, iz različitih zemalja, ta široka mogućnost izbora.

Poznajete li pozorište iz istočne i jugoistočne Evrope?

Bečki festival je stalno u potrazi za predstavama iz tih zemalja. Ja lično ne putujem puno, ali moji saradnici idu i do Sibira da bi pogledali neku predstavu.

Dešava li se tamo uzbudljivo pozorište?

Postoje veliki režiseri kao Kristijan Lupa u Poljskoj. Poznavao sam i jednog interesantnog jugoslovenskog režisera, koji živi u Francuskoj... Materića. U Rusiji takođe ima zanimljivih stvari, to je zemlja koja polaže na pozorište.

Pominjali ste smanjenje budžeta festivala. Osećate li dominaciju ekonomije nad kulturom?

U vremenima ekonomske krize kultura je prvo što strada. Što je, naravno, velika greška. Kultura govori o duhu, o raspoloženjima, o svemu što čini jednu državu. Kada kulture više nema, od države ostaje samo skelet.

Čini se da publika sve manje razume klasike, čemu doprinose i izvesni načini režije...

Dešava se da dođe režiser i kaže – ovde moramo da izbacimo tri glavne figure, a dve da zadržimo. Naravno da će onda neki mladić, kome je dosadno da čita dramu, nju u pozorištu još lošije razumeti nego da ju je sam pročitao. Jer mu neće biti posredovan tekst, već mišljenje režisera o njemu. To je veliki nesporazum. Moguće je ostati ličan i biti stilski dosledan, a ipak prikazati vlastiti afinitet prema komadu. A ne koristiti komad da bi dokazao vlastite afinitete.

Da li u trendu postavljanja filmova i romana na pozornicu vidite čežnju za velikom pričom, kakve nema u savremenim komadima?

Da, nema novog Šekspira.

Zašto je to tako?

To nećemo saznati na kraju ovog razgovora. Interesantno je da je tokom istorije u muzici i slikarstvu postojao veliki broj značajnih umetnika, što u pozorištu nije slučaj. Kada destilišete, kada izračunate koliko ima velikih komada koji su ostali, videćete da je taj broj mali. To je veoma čudan fenomen. ×

KATARINA ROHRINGER VEŠOVIĆ

>> tv manijak >

PIŠE: DRAGAN ILIĆ

Etiketa

TV program ima ponekad edukativnu ulogu. Poput deteta koje uči imena predmeta, **televizija stvarima daje imena**. Čudno je samo što smo mi naivno verovali da već znamo čemu služe stvari oko nas i kako se zovu. Sličnu stvar možete sresti kod jako starih, sklerotičnih ljudi, ili zaboravnih, ili pak kod disleksičnih, kojima je potrebno da na polici stoji cedulja na kojoj piše – "polica", na lopti da piše "lopta", dakle – televizija daje imena i **značenje stvarima**.

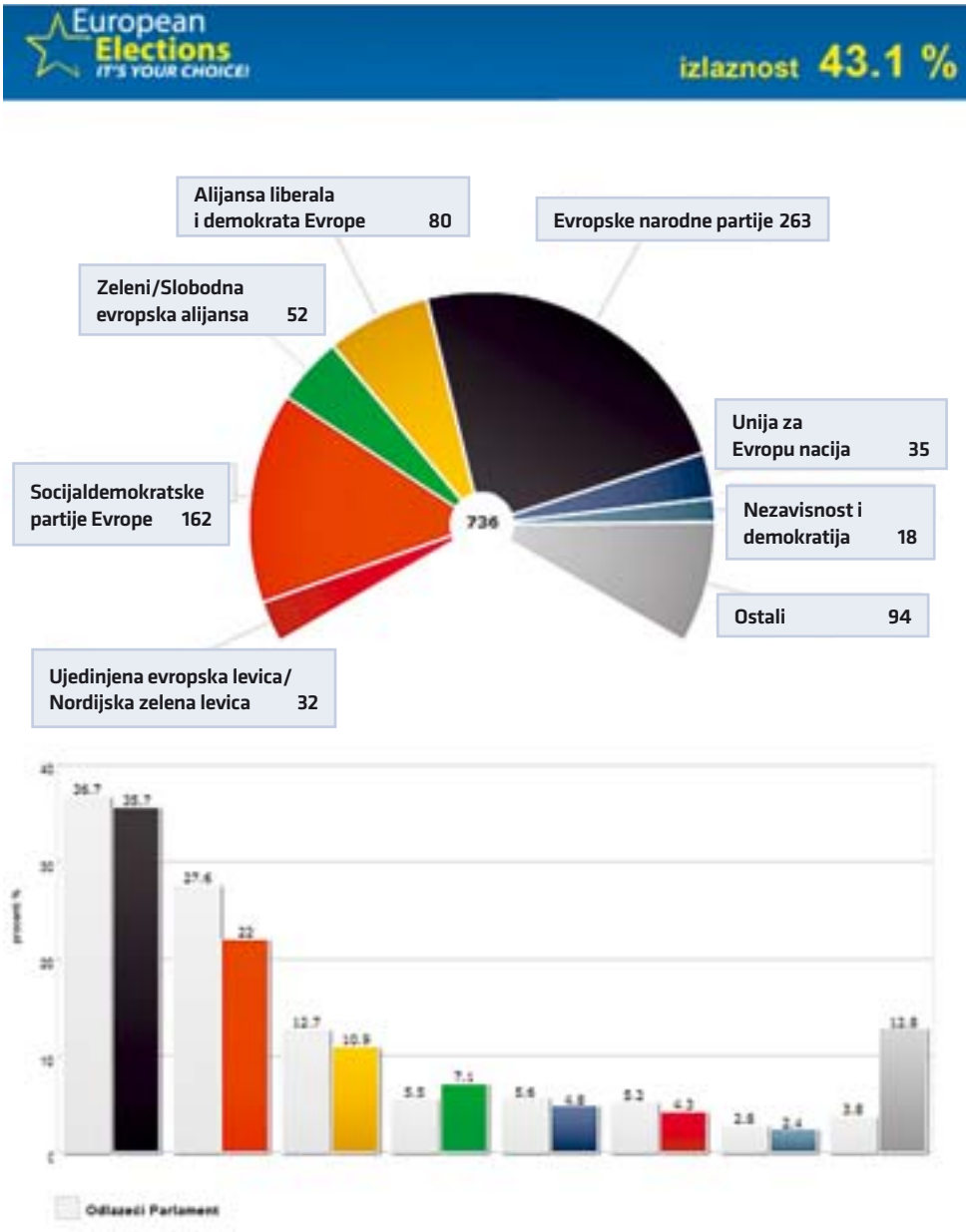
Eto na primer – banka! Verovao sam da posle Jezde i Dafine, posle piramidalne štednje – "banka" znači finansijsku instituciju u kojoj građani i kompanije imaju svoje račune. Tu se štedi i putem banke se obavljaju finansijske transakcije. OK, svetska ekonomska kriza je opet malkice poljuljala poverenje u banke, ali verovao sam da smo, u suštini, **slamarice i robnu razmenu zamenili bankama**. Eto, zato sam se iznenadio kada sam posle nekoliko gledanja simpatične reklame za jednu banku shvatio poruku TV spota. Na ekranu su animirana slova, a spikeri mi saopštavaju da je banka mesto gde kamata zavisi od **stanja Euribora**, da u ugovorima sa datom bankom nema "skrivenih troškova" i obaveza pisanih "sitnim slovima" kao i da će ono što smo precizirali u ugovoru zaista biti ispunjeno. Priznajem, glup sam, prvih desetak puta gledao sam reklamu kao tele u šarena vrata, slova se mrdaju, reči se pomeraju. Ali ako se barem na deset sekundi zamislite nad tekstom, ako zaboravite na "šarena vrata" – **istina je porazna**. Zamislite, u Srbiji 2009. godine u reklami za banku i njene usluge – navode se sledeće prednosti. Banka je institucija gde se odnos sa klijentom jasno precizira ugovorom, **banka te neće prevariti i ispuniće ugovorom preuzete obaveze!** Čoveče, da parafraziram onog Crnogorca – sa kojim međedima i lopovima mi poslujemo cijeli vijek. To vam je prvi primer – gde piše "banka", tu je novac siguran.

Drugi primer je gužva koja je nastala oko epohalnog otkrića skeleta **mamuta iz Kostolca**. Danima je RTS prikazivao babu mamuta, a reporteri samo što nisu počeli da izmišljaju poslednje reči sa kojima se mamutica oprostila od Srbije. "Večernje novosti" su, naravno, odmah pozvale čitaoce da kumuju skeletu – koliko vidim prednjače Vima i Vimina, imena koja asociraju na obližnje arheološko nalazište Viminacijum. Dakle, za sada na kostima postoji jedino ceduljica na kojoj piše "mamut". Čitaoci u patriotskom zanosu žele da svako pominjanje kostura bude u vezi sa Srbijom, da se Srbija što češće pominje u svetu. Zato je čest predlog za ime i **"Srbislava"**, jer je po mišljenju kumova – pre milion godina Srbislava živela i radila na teritoriji Srbije. U kumovskoj svesti, Srbija je večna i to u oba smera – od postanka do kraja sveta, tako da i mamuti imaju nacionalna obeležja. Nismo mi ko oni engleski arheolozi, sve sam **go narkoman**, što su slušali Bitlse i onom skeletu dali ime Lusi, a Lusi je navodno karika između majmuna i čoveka. Moj skromni predlog bio bi Nađa, jer je skelet "nađen", ili "Koštana" jer je u pitanju skelet, takoreći koske. A kuma ako se sete, dobro, ako ne, nema veze. **Nalepiće Srbi i na mamuta etiketu.**

Kad pomenusmo evoluciju, sada se uvek setim **Tome Nikolića** koji je deklarisani kreacionista, čovek nešto sumnja u Darvinovu teoriju. OK, sumnjaju Srbi 2009. u banke, pa što ne bi u teoriju evolucije. Međutim, njegova stranka je po svoj prilici super prošla na lokalnim izborima u Zemunu, Voždovcu i Kosjeriću. U Zemunu su prvi, na Voždovcu je fotofiniš, a nije loše ni u Kosjeriću. Ono što je zanimljivo jesu ceduljice koje se lepe na izborne rezultate. Svi su zadovoljni, **niko nije izgubio**, a u pitanju je očigledno samo ugao posmatranja. SPS je osvojio duplo u odnosu na prethodne izbore, DS je prošao dobro, "malo neobično" ali "nije strašno", a Toma Nikolić i Vučić kao da su pobedili na izborima za Evropski parlament. Priznajem da je čudno što se rezultati sa Voždovca čekaju gotovo tri dana, to me uvek neprijatno podseća na izbornu krađu 96/ 97; verujem da smo tada tokom šetnji jasno stavili političarima do znanja kako **nema muvanja sa rezultatima**. Ali, ako nam je potrebno podsećanje na činjenicu šta je to "banka", nije loše da se podsetimo da su izborni rezultati u demokratiji svetinja – ma ko da dobija. ×

PORAZ LEVIH

Partije levog centra jedva da su prešle dvadesetak procenata. Jedan od razloga poraza socijaldemokrata jeste što su u poslednjih desetak godina sve više počeli da liče na demohrišćane veličanjem slobodnog tržišta i modernog turbokapitalizma zapostavljajući socijalnu državu. Saučesništvom u stvaranju menadžerske privrede, lideri socijaldemokratskih partija i sami su počeli da liče na japije koji ne nude nikakvu alternativu

Koja je razlika između ispitivanja javnog mnjenja u Evropi i izbora za Evropski parlament? U tome što se ankete rade telefonom ili na internetu, što za njih nije potrebna nikakva kampanja i što ne moraš da ispunjavaš glasačke listiće, mogao bi da glasi odgovor nekog od 57 odsto građana Evropske unije koji od 4. do 7. juna nisu izašli na izbore. Ili što će posle izbora 736 poslanika u Strazburu dobijati dobru platu. A za šta će dobijati platu? E, to ne znamo.

Problem Evropske unije je, potvrđuje se posle najnovijih izbora, da ova glupa pitanja zapravo nisu nesuvisla. Pošto su glasači pokazali šta misle – tj. većinski da ih je baš briga za Evropski parlament – i mediji diljem Evrope izborne rezultate uglavnom analiziraju kao fenomen, a ne kako bi oni konkretno mogli da utiču na evropsku politiku, da li će se ona po osnovnim pitanjima prevazilaženja ekonomske krize, daljeg srastanja i širenja Evropske unije, poljoprivrede, ribarstva, ekologije, itd., u novom sazivu menjati, da li će Parlament biti aktivniji ili ne. Takva je bila i kampanja većine partija u većini zemalja, uopštena, puna fraza o "tvom izboru", značaju Unije koja nema alternativu – nedovoljna da pokrene glasače koji nisu shvatili šta poslanik partije koju bi birali konkretno za njih može da učini u EP-u. Ili možda jesu?

Posle izbora mediji, političari, politikolozi, sociolozi, analitičari svih fela pokušavaju da daju odgovor na tri glavna pitanja: Zašto izlaznost na izborima za EP već tri decenije konstantno opada? Na prvim 1979. ona je iznosila 61,99 procenata, a 2009. mršavih 43,1 odsto. Zbog čega je usred ekonomske i

JAPIJEVACA

REUTERS

IŠČEKIVANJE IZBORNIH REZULTATA: Evropski parlament

socijalne krize upravo evropska socijaldemokratija doživela pravi debakl? Pre samo desetak godina u 11 od tada 15 članica EU suvereno su vladale socijaldemokratske partije. Zašto su ojačale ekstremno desne populističke partije? Poslednjih godina činilo se da im ponestaje daha i argumenata.

TAMO DALEKO: Veoma slaba izlaznost baca senku na instituciju Evropskog parlamenta, na legitimitet ovog saziva, koji bi trebalo da se uhvati u koštac sa globalnom recesijom i preuzme Lisabonski ugovor, ukoliko se Irci, koji su ga do sada blokirali, na jesen na referendumu o njemu većinski pozitivno izjasne. Za većinu Evropljana EP je negde-tamo-daleko, van dometa njihove pažnje, interesovanja i života. "Slaba izlaznost pokazuje: ova Evropa nije Evropa građana. To je Evropa elita. Državljanstvo Unije nije samo u Nemačkoj više pravna fikcija nego realnost koju osećaš. Svest elita EU u Briselu i Strazburu lebdi daleko iznad normalnih građana EU", piše nemački *Süddeutsche Zeitung*. U sličnom tonu komentariše i *La Vanguardia* iz Barselone: "Pad izlaznosti znači da izgradnja ujedinjene Evrope kod građana nailazi na sve veću ravnodušnost. Evropska unija sve se više udaljava od njenih građana." I mađarski *Nepszabadsag* kaže da Evropska unija zanima sve manje ljudi, jer nije niti jasno niti razumljivo o čemu se tamo zapravo odlučuje. Ko je izašao na glasanje, evropske izbore posmatrao je kao lokalne. Od Velike Britanije preko Nemačke i Irske, sve do krizom ozbiljno uzdrmane Letonije, ljudi su pre svega dali svoje mišljenje o svojim nacionalnim vladama i kako se one nose sa krizom.

CIGANI, MUSLIMANI, JEVREJI: Kevtanjem protiv gastarbajtera, nacionalnih manjina, muslimana, Roma, Jevreja, otrovnim parolama protiv sopstvenih vlada, protestima protiv evropskih institucija desno populističke partije su širom Evrope ostvarile rezultate slavlja vrednih. One će u novom sazivu Evropskog parlamenta imati skoro 10 odsto mandata. "Pravi Finci" su tako skočili sa 0,5 na 9,3 odsto, Danska narodna partija je udvostručila broj glasova i došla do 15,9 procenata, Britanska nacionalna partija je prvi put ušla u EP, mađarski Jobik je osvojio 14,8 odsto, nacionalistička Partija velike Rumunije 8,6 procenata i tako dalje.

Nije dovoljno objašnjenje nekih evropskih komentatora da su odlaskom na desnu marginu nezadovoljni glasači hteli da održe bukvicu političkom establišmentu. Paralelno sa malom izlaznošću i jačanjem evroskeptika, nasedanje ovolikog broja evropskih građana na desnoekstremističke, ksenofobične, netrpeljive desne parole, otkriva još jednu pukotinu u nesrasloj Uniji, čiji je osnov multikulturalnost, otvorenost i tolerancija. Umesto željene projekcije evropske nacije, Evropa se kreće unazad ka Zajednici nacija, spojenih samo tržištem i valutom. U ovakvoj atmosferi reanimacija Lisabonskog ugovora čini se kao utopija.

CRNI KONTINENT: "Više još od skretanja udesno, zabrinjava propast socijalističkog horizonta u Evropi", piše torinska *La Stampa*. Da li je snaga konzervativaca samo posledica trenutne slabosti socijaldemokratija? Ili glasači EU u vremenu ekonomske krize jednostavno više veruju crnima, pita se bečki *Standard*. Osim pobede u Grčkoj, partije levog centra jedva da su bitno prešle dvadesetak procenata. Jedan od razloga poraza socijaldemokrata jeste što su u poslednjih desetak godina sve više počeli da liče na demohrišćane veličanjem slobodnog tržišta i konkurencije, modernog turbokapitalizma nasuprot socijalnoj državi. Saučesništvom u stvaranju menadžerske privrede, lideri socijaldemokratskih partija i sami su počeli da liče na japije, i, kako kaže jedan komentator, umesto na osnove socijaldemokratije, počeli su da se oslanjaju na PR agencije. Zato i nisu profitirali od ekonomske i socijalne krize, jer biračima nisu mogli da ponude ozbiljnu alternativu postojećem konceptu.

"Ne zna se za šta se evropske socijaldemokrate zalažu, jer ni oni ne znaju za šta bi trebalo da se zalažu", piše austrijski publicista Robert Misik. U principu, glasači znaju: ako izgube posao, socijaldemokrate doduše nisu krive za to, ali tu činjenicu neće moći ni da promene, tako da se više ne prepoznaje kakvu bi korist glas socijaldemokratama mogao da donese. Dok se jedan broj socijalističkih glasača okreće Zelenima, glasove protesta protiv elitističkih partija kupe uglavnom desno populističke partije. Od stare slave se ne živi. Kome danas još pada na pamet da su se pre stotinak godina upravo socijalističke i socijaldemokratske partije izborile za sveopšte pravo na izbore. ×

ANDREJ IVANJI

Istorijski niska izlaznost

Na prvim evropskim izborima 1979. izlaznost je bila 61,99 odsto, EU je tada imala 9 članica. Pet godina kasnije izlaznost je bila 58,98 odsto (broj članica EU 10). Godine 1989. 58,14 odsto građana izašlo je na izbore (EU 12), a pet godina kasnije 56,67 procenata (EU 12). Izlaznost je 1999. prvi put sa 49,51 odsto pala ispod polovine (EU 15), 2004. iznosila je 45,47 odsto (EU 25) da bi 2009. pala na 43,1 odsto (EU 27).

REUTERS

KINA, SEĆANJE NA TJENANMEN

Zavet ćutanja

U prvim večernjim satima, gradonačelnik Pekinga Čen Sitong zatražio je od građana da te večeri ne izlaze iz svojih domova. Dok sam se, vraćajući se sa Tjenanmena oko ponoći, tiskala kroz masu, naivno sam verovala da vojska jednostavno ne može protiv tolikog broja sopstvenih nenaoružanih građana

"U NEDELJU PRED zoru do zuba naoružani vojnici otpočeli su 'čišćenje' centralnog pekinškog trga Tjenanmena. Pod zaštitom tenkova i oklopnih kola koji su stigli do srca kineskog glavnog grada, otvorili su vatru iz automatskih pušaka... Centralni pekinški trg, koji je u nedelju ujutru bio odsečen neprobojnim zidom vojske, sa svojim privremenim stanovnicima, studentima kojima je pod improvizovanim šatorima pružio utočište, ostao je usamljen poput nestvarnog ostrva. U nekoliko sati masakra nad golorukim Pekinžanima, pretvorio se u kolektivno gubilište na kome je kazna izvršena bez presude..."

Tog sumornog nedeljnog jutra u Pekingu pre 20 godina pisan je ovaj tekst koji je trebalo da sažme krvavi rasplet drame koja je u kineskom glavnom gradu prethodno trajala gotovo puna dva meseca. Kao nepristrasni svedoci zbivanja o kojima izveštavaju, novinari ponekad imaju pravo na izliv emocija. Mislim da 4. juna 1989. godine u Pekingu nije bilo dopisnika koji to "pravo" nije iskoristio, prenoseći čitaocima, gledaocima i slušaocima širom planete stravične prizore tog završnog brutalnog čina.

Hronološki, tjenanmenska događanja počela su 15. aprila te godine, kada je u Pekingu od srčanog udara preminuo Hu Jaobang, koji se kao generalni sekretar Komunističke partije Kine od 1981. do 1987. zalagao za umerene političke reforme: Simbolično, dan kasnije je, u sećanje na njega na Spomenik narodnim herojima, koji se uzdiže u samom centru Tjenanmena, položen prvi buketić od papirnatog cveća – gest sa kojim Kinezi iskazuju žalost za preminulim; Suštinski, tih je dana u najvišem kineskom rukovodstvu, iza scene, daleko od javnosti počela odlučujuća rasprava o načinu na koji kinesko društvo, u tom trenutku napola otvoreno, treba da krene dalje.

STUDENTI: Inicijalna iskra studentskog bunta bljesnula je najpre u najvećem pekinškom studentskom naselju Bejda netom što je vest o smrti Hu Jaobanga objavljena. Ubrzo se preselila na centralni gradski trg, gde je od improvizovanih šatora podignuto privremeno studentsko stanište. Gandijevski miroljubivim manirom otpora, studenti su na prečac osvojili srca Pekinžana, koji su im se, osokoljeni uzdržanošću vlasti, masovno pridružili. U narednih sedam sedmica stroga kineska prestonica živela je nekim potpuno izmeštenim, nadrealnim životom. Sa nekom euforičnom razdraganošću, vedro, bezbrižno... Iako je grad praktično bio blokiran, a saobraćaj u gradskom jezgru, i inače zagušenog Pekinga, uopšte nije funkcionisao, niko se ni na koga nije ljutio. Čak je i nevidljiva barijera koja u Kini tradicionalno postoji u odnosu prema strancima potpuno nestala u znak neke prećutne solidarnosti.

Pekinške vlasti su četrdesetak dana ostavljale utisak bespomoćnog aktera, pa su stvari išle svojim tokom. Studenti, koji su se, u međuvremenu, organizovali i izabrali svoje rukovodstvo, ispostavili su i svoje zahteve. Zahtevali su veću slobodu govora, slobodu štampe, više demokratije... Rukovodstvo pokreta sa studentom Vuer Kaišijem na čelu zahteve je predalo premijeru Li Pengu. Dijalog sa premijerom nije uspeo, pa je nakon toga na Tjenanmenu počeo opšti studentski štrajk glađu, koji je trajao sedam dana.

Štrajk je bio i prvi znak rastuće tenzije i najava sve zgusnutijih događaja koji su krajem maja i početkom juna počeli da se smenjuju filmskom brzinom. Najpre su se, potpuno neočekivano, među studentima na trgu pojavili generalni sekretar CK kineske partije Džao Cijang i premijer Li Peng. Džao Cijang, koji je tada poslednji put viđen u javnosti, molio

ih je da se povuku sa Tjenanmena, ali ga oni nisu poslušali. Dan kasnije, 20. maja, premijer Li Peng potpisao je odluku o uvođenju vanrednog stanja u osam gradskih kvartova.

JEZGRO CIKLONA: Kinesku prestonicu smo tih dana opisivali kao tačku u jezgru ciklona. Iako se naoko ništa nije micalo, našto se u atmosferi prelamalo i opasno približavalo. Pogotovo što su stizale sve pouzdanije vesti da vojska opkoljava grad.

Vojnici su se na gradskim ulicama prvi put pojavili u kasnim večernjim satima 2. juna. Ušli su gotovo bešumno – bez oružja i bez cipela. Ne shvatajući baš tačno o čemu je reč, Pekinžani su ih bez po muke izolovali i, pre nego što su uopšte stigli do Tjenanmena, navodno ih proterali iz grada. Trik sa slanjem nenaoružanih vojnika bio je sračunat sa ciljem da se isprovociraju pojedinačni incidenti – kojih je i bilo – i to posluži kao krunski dokaz "kontrarevolucionarne pobune" i opravda potonja upotreba nemilosrdne vojne mašinerije.

U subotu, 3. juna poslepodne, nazvali su me iz naše ambasade. Javili su mi da su Kinezi jednostrano otkazali posetu jugoslovenskog premijera Ante Markovića, koji je trebao da doputuje za dva dana. Istog popodneva kineski premijer Li Peng primio je singapurskog kolegu – prvi put je saopštenje, koje je nakon tog susreta emitovala Sinhua, zazvučalo preteće. Li Peng je poručivao da će država preduzeti mere protiv "kontrarevolucionarne pobune u glavnom gradu". Konačno, u prvim večernjim satima, gradonačelnik Pekinga Čen Sitong zatražio je od građana da te večeri ne izlaze iz svojih domova. Ako ga je ko i čuo – nije ga poslušao. Gradske ulice, naročito duž i oko glavne pekinške avenije koja, prelazeći južnom stranom Tjenanmena spaja istočni i zapadni deo grada, bile su preplavljene ljudima. Dok sam se, vraćajući se sa trga oko ponoći, tiskala kroz masu, naivno sam, kao i svi oni uostalom, verovala da vojska jednostavno ne može protiv tolikog broja sopstvenih nenaoružanih građana.

TENKOVI: Onda se sve odjednom pretvorilo u košmar. Iz zapadnih predgrađa prema centru krenuli su tenkovi koji su pre zore stigli do Tjenanmena. Zaštićeni tamom, tenkovima i oklopnim vozilima, vojnici su, sledeći naredbe vojnopolitičkog vrha, bili nemilosrdni: "Svojim sam očima gledao kako vojnici pucaju po nenaoružanim ljudima, kako ljudi padaju i umiru oko mene", ispričao je u nedelju, 4. juna ujutru, stranim novinarima Pekinžanin koji je noć proveo na Tjenanmenu i uspeo da pobegne.

Mnogo je ljudi poginulo na ulicama, dok su se tenkovi primicali centralnom trgu: "Na hiljade ljudi, većinom nevinih civila, pobili su vojnici u punoj ratnoj spremi", objavio je rano ujutru spiker engleske redakcije Radio Pekinga, koji je odmah zatim smenjen.

O drami koja se odigravala među studentima na trgu, malo je autentičnih svedočenja. U trenucima "odlučujućeg čišćenja" više nije bio dozvoljen pristup ni vozilima hitne pomoći. Među malobrojnim dokazima ostao je tonski zapis jedne devojke u rukovodstvu studentskog pokreta, studentkinje psihologije Čai Ling. Snimila ga je nekoliko

>>U SUBOTU, 3. JUNA POSLEPODNE, NAZVALI SU ME IZ NAŠE AMBASADE. JAVILI SU MI DA SU KINEZI JEDNOSTRANO OTKAZALI POSETU JUGOSLOVENSKOG PREMIJERA ANTE MARKOVIĆA

dana nakon masakra, pre nego što je ilegalno napustila Kinu. Prema njenim rečima, studenti su u poslednjem trenutku hteli da napuste trg, i o tome postigli dogovor sa vojnim komandantima, koji su ga zatim prekršili: "Odlučili smo da odemo. Ali, tada egzekutori nisu održali reč... Nisu čekali da svakome kažemo za odluku o odlasku. Već su bili ućutkali naše zvučnike puškama. Nisu prezali da otvore vatru po spomeniku... Neki kažu da je više od 200 studenata poginulo. Neki kažu 4000. Ne znam tačan broj"...

Tačan broj poginulih te noći u kineskoj prestonici ne zna se ni sada.

RUKOVODSTVO KP: Smrt Hu Jaobanga produbila je unutrašnje raskole u najužem državnom i partijskom rukovodstvu zemlje. Po revolucionarnoj harizmi gotovo ravan Deng Sjaopingu, Hu Jaobang je bio i deo najužeg tima sa kojim je Deng krajem sedamdesetih godina prošlog veka vizionarski započeo kineski modernizatorski projekat. Tokom prvih godina sprovođenja unutrašnjih ekonomskih reformi i otvaranja prema svetu, što je veoma brzo učinilo dinamičnijim i kinesku privredu i kinesko društvo, Hu Jaobang je kao generalni sekretar CK rukovodio kineskom Komunističkom partijom. Pod njegovim rukovodstvom i, po svemu sudeći, na njegovu inicijativu, u partiji se počelo razmišljati i o postepenom unutrašnjem otvaranju, odnosno o političkim reformama. Pod pritiskom starijih konzervativnih krugova od te ideje se odustalo, a Hu Jaobang se dobrovoljno povukao sa mesta generalnog sekretara CK početkom 1987. godine (formalni povod za to bile su studentske demonstracije na fakultetima u nekim kineskim gradovima u unutrašnjosti), ali je kao član Politbiroa ostao u najužem rukovodstvu.

Njegov naslednik na mestu prvog čoveka partije postao je, njemu ideološki blizak dotadašnji premijer Džao Cijang, pragmatičan i izuzetno uspešan reformator. Drama unutar rukovodstva tokom tjenanmenskih događanja odvijala se duž suptilne linije podele između "konzervativaca" i "liberala", zagovornika čvrste dogmatske linije i struje koja se zalagala za postepenu unutrašnju demokratizaciju. Na Deng Sjaopingu je bilo da učini izbor i ponese teret odluke. U njegovoj više od šest decenija dugoj i turbulentnoj političkoj karijeri teško da je bilo većeg iskušenja. Pogotovo što su mu i Hu Jaobang i Džao Cijang i lično bili veoma bliski. Ipak, u ime očuvanja stabilnosti zemlje, koju su mu garantovali vojska i konzervativci u političkom rukovodstvu, stao je na njihovu stranu. U trenutku kada je taj unutrašnji sukob razrešen, osim Džao Cijangu, koji je smenjen, pobednici su presudili i studentima.

Uprkos nekim predviđanjima i prognozama, Deng Sjaoping je politički preživeo Tjenanmen. Poslednje godine života (umro je 1997) potrošio je štiteći svoju viziju moderne, razvijene, u svetu poštovane Kine. Taj njegov legat danas se planetarno vrednuje kao globalni fenomen našeg doba – u istoriji čovečanstva do sada nije zabeležen takav preobražaj, na tolikom prostoru i sa tolikim brojem stanovništva.

Brutalna vojna intervencija 4. juna 1989. godine koja je stavila tačku na sedmonedeljno prodemokratsko strujanje, odložila je promene koje bi Kinu izvele iz čvrstog zagrljaja autoritarnog, jednopartijskog modela. Prošlog četvrtka, na 20. godišnjicu masakra ni u Pekingu ni na Tjenanmenu nije bilo nijednog znaka koji bi makar i simbolično podsetio na tu, najtraumatičniju epizodu novije kineske istorije. Kao da između rukovodstva i naroda postoji svojevrstan "zavet ćutanja" o ovoj delikatnoj temi. I na jednoj i na drugoj strani to nikako ne znači i zavet zaborava. ×

SEŠKA STANOJLOVIĆ

Priredila: Biljana Vasić

FOTOGRAFIJE: REUTERS

JOŠ UVEK NASMEJAN: Gordon Braun

LONDON

Zavirivanje u Braunov pupak

THE TIMES

Dženi But

Neposredna pretnja koja je donedavno ugrožavala lidersku poziciju Gordona Brauna otklonjena je onog trenutka kada je premijer najavio prvi sastanak kabineta u novom sastavu. Njegov pokajnički performans (za koji Ben Bredšou, sekretar za kulturu, kaže da je to bio njegov "govor života") izgleda da je bio dovoljno ubedljiv za revoltirane "seljake" iz laburističkih poslednjih redova u Donjem domu parlamenta. Čak je i Dejvid Miliband, nekad viđen kao najverovatniji Braunov naslednik, objasnio da on nije imao nameru da pravi probleme. "Laburistička stranka ne želi novog lidera, to mesto nije upražnjeno, niti postoji izazivač. Vodeći takmac Alen Džonson podržava premijera u potpunosti. To bi bilo to", rekao je Miliband. Priče o navodnom prevratu u kabinetu inicirane su ostavkom Džejmsa Purnela, bivšeg sekretara za zapošljavanje i penzijsko osiguranje. No, i on je izjavio da iako zaista ne žali što je napustio posao i kritikovao premijera zbog poražavajućih izbornih rezultata Laburističke stranke, sada ne planira "snajpersku" akciju protiv njega. "Rekao sam šta sam rekao i stojim iza toga. Naravno, biću srećan ukoliko se ispostavi da nisam bio u pravu i Gordon Braun povede Laburističku stranku u pobedu na sledećim izborima."

Međutim, snaga premijera Brauna je nakon svega što se desilo na izmaku. Preživeo je lavinu medijske kritike zbog nedovoljno efikasnog odgovora na skandal sa troškarenjem novca poreskih obveznika, kao i zbog očajnih rezultata Laburističke stranke na evropskim izborima. Njegov autoritet je doveden u pitanje i zbog ostavke devet ministara od kojih je nekoliko njih upozoravalo da će loša Braunova politika koštati Laburističku stranku neuspeha na sledećim opštim izborima.

Braunov pogled susrešće se sa pogledom nekoliko ministara u novom kabinetu – uključujući Alistera Darlinga, ministra finansija, i Dejvida Milibenda, šefa diplomatije – koji su mu se otvoreno suprotstavljali tako što su odbijali da budu uklonjeni sa svojih mesta kako bi sprečili Brauna da promoviše Eda Bolsa, svog najlojalnijeg saradnika. Među najotrovnije kritičare Braunove siledžijske vladavine uvrstila se Džejn Kenedi, koja je, nastupivši kao evropski ministar, iznela stav da ona ne može da se zavetuje na lojalnost lideru koji koristi spletkarenje i glasine za podrivanje kolega. "To je stil i vrsta politike protiv koje sam se borila ceo svoj radni vek u Liverpulu. Takvoj politici ne želim da se pridružim", kaže Kenedijeva.

Braun je pred članovima Laburističke stranke u parlamentu priznao da je pokazao određene slabosti i da je trebalo bolje da radi svoj posao. Šestorica Braunovih najvatrenijih oponenata zatražili su njegovu ostavku, ali se atmosfera na sastanku promenila u Braunovu korist kada je Dejvid Blanket, još jedan bivši državni sekretar, pozvao poslanike da se smire i naredio kritičarima da svoje oštrice odlože na 24 časa. Pomenuti sekretar za kulturu Bredšou izjavio je posle sastanka da smatra da je "njemu jasno da stil njegove vladavine mora da se promeni", odnosno da premijer shvata da mora da bude kolegijalniji. "To su promene koje bi ljudi pozdravili", smatra Bredšou. Lord Adonis, novi kadar u kabinetu, rekao je da je nakon poslednjeg mitinga stranke usledila snažna podrška premijeru Braunu i Džonu Mekfolu, uticajnom predsedniku Komiteta za trezor, koji je pobunjenike u redovima Laburističke stranke kritikovao zbog prepiranja i, kako je rekao, "zavirivanja u pupak".

KAIRO – JERUSALIM

Obama ne zaboravlja Izrael

GUARDIAN

Petra Markurd-Bigmen

Čak su i najtvrdokorniji Izraelci mogli da se slože da je američki predsednik Barak Obama u svom obraćanju muslimanskom svetu u Kairu ponudio "viziju boljeg sveta". Ako je neko nezadovoljan ovim govorom ima zaista veliki problem da navede valjane razloge. Predsednik Obama je preinačio jednu formulu svog prethodnika – umesto da upotrebi frazu "ili ste sa nama ili ste protiv nas u borbi protiv terorizma", Obama je stvorio atmosferu "ili ste za miroljubivu koegzistenciju ili niste". "Amerika će udružiti svoju politiku sa onima koji teže miru", rekao je predsednik SAD. Dakle, da li biste onda bili na suprotnoj strani od Obame kada su svi izgledi da ćete biti na pogrešnoj strani istorije? Netanjahuova vlada je brzo reagovala na izazov kratkim saopštenjem u kome se izražava nada u "pomirenje arapskog i muslimanskog sveta sa Izraelom" i u "kraj konflikta". U saopštenju se dalje navodi da je "Izrael posvećen miru i da će učiniti svaki napor da bi proširio krugove mira istovremeno štiteći svoje interese, posebno svoju nacionalnu bezbednost".

Nijedan Izraelac, međutim, ne bi trebalo više da traži od predsednika Amerike koji je otišao u prestonicu arapskog sveta i zatražio od muslimana povećanje uzajamnog razumevanja, ponovio da Amerika ima "neraskidive" veze sa Izraelom i zatražio od Palestinaca da obustave nasilje rekavši da Hamas mora da "prizna pravo Izraela na postojanje".

Predsednik Obama se pojavio u arapskom svetu i bez uvijanja tražio njihovu podršku mirovnom procesu. Arapske zemlje moraju da shvate da je Arapska mirovna inicijativa bila značajan početak, ali da time ne prestaje njihova odgovornost. Arapsko-izraelski konflikt ne bi trebalo više da bude upotrebljavan za odvlačenje pažnje arapskih naroda od njihovih problema. Umesto toga, fokus akcije trebalo bi da bude na pomoći palestinskom narodu da izgradi institucije sistema u svojoj državi, da prizna legitimnost Izraela i da se okrene progresu umesto prošlosti.

Ako bilo šta može da se zameri Obaminom govoru, gledano iz izraelskog ugla, onda je to deo o poricanju holokausta što zagovara Ahmadinedžad. Pre nego što je prešao na tu temu, Obama je primetio da su razumljive "aspiracije za matičnom

ISTORIJSKA PORUKA: Obama ispred Sfinge

zemljom Jevreja ukorenjene u tragičnoj prošlosti koja ne može da se porekne", rekavši da je jevrejski narod vekovima bio progonjen, ali je u poslednjem delu naglasio da je "antisemitizam u Evropi kulminirao holokaustom bez presedana". U Obaminom govoru ostavljeno je, međutim, mesta za popularnu pogrešnu percepciju naroda Srednjeg istoka – da je kompenzacija za holokaust plaćena delom palestinske države.

BEJRUT

Izborna olakšanja i očekivanja

THE JERUSALEM POST

Džonatan Spajer

Neočekivanom pobedom prozapadne alijanse "14. mart" na parlamentarnim izborima u Libanu nastupilo je izvesno olakšanje, ali to ne znači da će doći do značajnih promena u ovoj zemlji. Pobeđeni blok "8. mart", predvođen Hezbolahom, priznao je poraz u saopštenju koje su prosledili zapadnim reporterima. Pobednička alijansa osvojila je 69 ili 70 od 128 mesta u parlamentu, nasuprot svim predviđanjima i istraživanjima javnog mnjenja. Šta je dovelo do tog rezultata i kakve će implikacije pobeda prozapadne alijanse imati na Liban i Izrael?

Najpre, rezultat govori o porazu stranke bivšeg generala Auna, čija Slobodna demokratska stranka predstavlja hrišćanski element Hezbolahovog bloka "8. mart". General Aun, nekad vođa pobune protiv Sirije, danas je član prosirijske alijanse u Libanu. Fokusna grupa na ovim izborima bila je hrišćanska zajednica, zato što je mišljenje ostalih libanskih verskih zajednica i manjinskih naroda bilo očekivano i predvidivo. Suniti i manjinski druzi dali su nepodeljenu podršku sada već vladajućoj alijansi, dok su šiiti bili podeljeni između prosirijskog pokreta Amal, koji se ekskluzivno pridružio prozapadnim snagama, i Hezbolaha. Međutim, hrišćanska verska zajednica bila je podeljena, a general Aun je očekivao da će njegova stranka prodreti do hrišćanskih birača. Hrišćanska stranka u okviru pobedničkog bloka Snaga Libana, koju predvodi dr Samir Geage i stranka Falange, do sada nisu imale nikakvu podršku u narodu. Mnogi analitičari smatraju da su Libanci hrišćanske veroispovesti okrenuli leđa Aunu i bloku "8. mart" upravo zbog straha da bi iranski i sirijski regionalni blok mogao da ima značajniju ulogu u državi. U tom svetlu birači su se setili događaja iz maja 2008. godine kada je Hezbolah poslao svoje snage na ulice Bejruta. Nedavni govor Hasana Nasralaha u kome on opisuje majske događaje kao "slavne dane" otpora, mogao je da utiče na opredeljenje hrišćanskih birača zbog opasnosti koju predstavlja sam Hezbolah. Neki analitičari sugerišu i da je sećanje na destruktivan rat sa Izraelom 2006. takođe uticalo na birače. Rezultat izbora pokazuje da će alijansa "14. mart" biti dominantan faktor u koalicionoj vladi, u kojoj će takođe biti mesta i za opoziciju. Pregovori oko prirode koalicije i njene "šminke" najverovatnije će se odužiti. Analitičari ističu da opozicioni zahtevi za "blokirajućom trećinom" u kabinetu mogu biti kamen spoticanja i centralna tema u pregovorima. Mogućnost da neslaganje postane realnost je velika, samim tim što se Hezbolah sa saveznicima neće ustručavati da upotrebi silu kako bi pojačao svoje argumente, jer je ključni interes Hezbolaha i iranskih patrona upravo širenje vojnog kapaciteta i države u senci.

Autor je istraživač Centra za globalna istraživanja i međunarodne poslove, IDC, Herzlija

PROSLAVA: Pobornici antisirijske alijanse

PROTIVSATELITSKI TOP

Kako se mit o tajnom srpskom oružju pretvorio u uspešno istraživanje zbog koga bi se Srbija mogla uključiti u projekat Međunarodni termonuklearni reaktor (ITER) i postati deo ekskluzivnog kluba koji razvija najmoćnije energetsko postrojenje u istoriji civilizacije

DANAŠNJA PRIMENA TAJNOG ORUŽJA: Okidanje beogradskog magnetoplazmenog kompresora u komori na PMF-u

U DRUGOM PODRUMU

FOTOGRAFIJE: M. MILENKOVIĆ

Inicijativa grupe mladih naučnika iz beogradske Laboratorije za fuzionu plazmu da se Srbija uključi u izgradnju postrojenja ITER, međunarodnog eksperimentalnog reaktora za kontrolisano dobijanje energije iz nuklearne fuzije, zvuči prilično ambiciozno. No, takav naučno-tehnološki ulazak u grupu bogatih zemalja koje razvijaju fuzione reaktore (kakvi bi, teorijski, mogli da proizvode električnu energiju za polovinu Evrope) u daljoj budućnosti bi otvorio razne plodne perspektive za energetsku budućnost Srbije. Mnogo pre toga, uključenje u ITER bi dramatično oživelo više naučnih oblasti i istovremeno dalo jedan sasvim nov zamajac domaćoj industriji.

Za sada, saradnja sa ITER-om bi se oslonila na karakteristična istraživanja takozvanih ubrzavača plazme, snažnih uređaja koji su, verovali ili ne, počeli da se razvijaju u Beogradu tokom devedesetih godina. Zapravo, u pozadini ove zgodne, današnje inicijative krije se jedna prilično bizarna ideja iz tog bezveznog doba, a cela priča je o tome kako se jedno istraživanje za koje su mnogi verovali da predstavlja bolesnu ideju pretvorilo u nešto što bi mogla biti jedna mirnodopska i istinska razvojna šansa.

TAJNA DRUGOG PODRUMA: Sredinom devedesetih, dok su trajali, gasili se i iznova izbijali protesti protiv autokratskog režima Slobodana Miloševića, među studentima je kružila legenda o opremanju tajne laboratorije u drugom podrumu zgrade Prirodno-matematičkog fakulteta. Na tom mestu je, navodno, režim nameravao da razvije tajno oružje za obaranje američkih satelita. Pominjali su se čudovišni plazmeni topovi i cela stvar je zvučala dovoljno naivno da niko normalan ne poveruje kako je ostvarljiva, ali i dovoljno morbidno da se za nju zagreju raznovrsni tipovi bolesne mašte koji su okruživali vladajuću porodicu sa Dedinja.

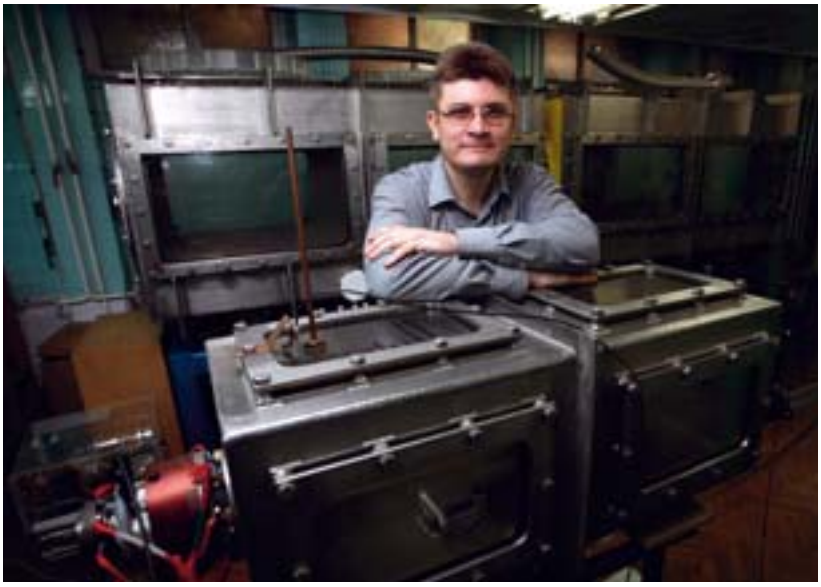
Međutim, u tami drugog podruma zgrade koja pripada Hemijskom fakultetu zaista je postojao Centar za nauku i tehnološki razvoj, koji je u to vreme izgledao kao neverovatno dobro opremljena laboratorija, mada to, zapravo, iz perspektive današnje opremljenosti boljih naučnoistraživačkih ustanova, najviše svedoči o jadnom stanju u kom se tada zatekao ostatak srpske nauke i društva.

Centrom je rukovodio profesor Jagoš Purić, ugledni fizičar sa impresivnom karijerom svetskog eksperta u oblasti plazme i fizike atoma, koji je u mladosti bio među najboljim studentima Univerziteta u Beogradu a kasnije, jedan od najmlađih profesora, ali koji je, s druge strane, imao kontroverznu političku biografiju kao jedan od prvih i najvernijih sledbenika Slobodana Miloševića. Još u periodu pre Osme sednice, na istorijskom sastanku Gradskog komiteta Saveza komunista Beograda, Purić je prešao na stranu partijske struje koja će u narednoj deceniji zapaliti ceo Balkan, izazvati četiri krvava rata i na razne načine unesrećiti stotine hiljada ljudi u Srbiji i susednim zemljama.

U smiraj Miloševićeve vlasti, Purić je bio postavljen za rektora Univerziteta bez samostalnosti, da bi doživeo kako mu desetine hiljada studenata mašu indeksima pod prozorima Rektorata, ogorčeno tražeći njegovu ostavku, koju je dao posle Petog oktobra. Po urbanim legendama, Jagoš Purić je bio u sjajnim odnosima sa porodicom Milošević, a Mira Marković je bila kuma njegovoj deci. Zato i ne čudi što je tadašnja saradnja njegove laboratorije sa centrima u prijateljskoj Rusiji i Belorusiji izazivala dosta sumnje. A kad se u Centru ispod PMF-a pojavio prototip "plazmenog topa", legende su počele prirodno da se pletu.

>>

INTERVJU: Dr Ivan Dojčinović, Laboratorija za fuzionu plazmu Fizičkog fakulteta

Budući da fizika plazme i spektroskopija u Srbiji imaju tradiciju dugu pola veka, u Laboratoriji za fuzionu plazmu Fizičkog fakulteta i Centru za nauku i tehnološki razvoj okupila se grupa mladih naučnika koji su pokrenuli inicijativu da se Srbija uključi u izgradnju novog fuzionog rekatora ITER. "Srbija će se u dogledno vreme naći u grupi najrazvijenijih država koje učestvuju u ovim istraživanjima", kaže za "Vreme" docent dr Ivan Dojčinović. "Već sada se otvara niz mogućnosti. Pre svega, uključenje Srbije u Euroatom, zatim i veoma intenzivna saradnja sa Japanom, kao i mogućnosti saradnje sa Rusijom, Kinom i Indijom. Svi smo uređaje koje posedujemo prepoznali kao moćne sprave koje mogu da predstavljaju veliki naučni izazov, ali i da omoguće dobijanje veoma zanimljivih rezultata. Ti rezultati predstavljaju potpuno nove podatke, praktično na granici postojećeg znanja, što je veliki izazov za svakog mladog i hrabrog fizičara."

"VREME": Uređaji poput vaših ubrzavača su sredinom XX veka mogli da se vide samo u naučnofantastičnim filmovima. Koliko se oni danas koriste?

IVAN DOJČINOVIĆ: Naši uređaji, magnetoplazmeni kompresor (MPK), kao i kvazistacionarni ubrzavač plazme (KSPU), zaista predstavljaju plazma topove. Jedna od ideja je bila da to bude oružje, ali su istraživanja pokazala da mogu imati i humanu komponentu, pa je razvoj nastavljen u cilju dobijanja plazma trastera, koji služe za korekciju putanja satelita, ili plazma motora za istraživanje dalekog svemira. Iako se istraživanja nastavljaju, ovi plazma uređaji se već uveliko koriste u svemirskim istraživanjima.

Kako se odustalo od razvoja oružja?

Niko ne kaže da se od toga odustalo. Osnovna namena plazma topova trebalo je da bude obaranje neprijateljskih satelita. Međutim, kako je sam koncept "rata zvezda" postao preskup, a okončan je i hladni rat, dalja istraživanja su uglavnom preusmerena na neke druge teme.

Vaš magnetoplazmeni kompresor u režimu jonskog prenosa struje dostiže struje pražnjenja od 100 kA u trajanju do 150 μs. Kolika je to prednost u odnosu na druge ubrzavače plazme?

U svetu postoji veliki broj impulsnih ubrzavača plazme koji proizvode čestice većih energija, pri čemu plazma traje 100 puta kraće od MPK plazme. To znači da je ukupna energija plazme u tim impulsnim izvorima znatno manja od energije koju mi dobijamo. Uz to, procesi koji se očekuju u ITER-u traju duže 100 μs, tako da impulsni izvori nisu pogodni za simulaciju ovih procesa.

Kako napredniji model ovog topa, MPK-YU, dostiže četvorostruko veće struje pražnjenja?

MPK-YU poseduje razvijenu geometriju katode, poput one koja se koristi u dvostepenom uređaju KSPU. Naime, korišćenjem profilisane šipkaste katode sa nizom šiljaka omogućeno je da se erozija smanji, odnosno struje koje se mogu dobiti u ovom uređaju su višestruko veće od onih u MPK. Zanimljivo je da je to jedini uređaj na svetu sa takvim karakteristikama.

Kako se došlo na ideju za plazmeni top koji bi bio dvostepen?

Izgradnja KSPU uređaja počela je krajem devedesetih godina u saradnji sa kolegama iz Minska. Do sada su završeni vakuum komora i anodni deo. Naš cilj je ne samo da završimo izgradnju ovog uređaja, već da on po svojim karakteristikama postane vodeći u svetu. Dosadašnja izgradnja se odvijala pod rukovodstvom profesorâ sa Fizičkog fakulteta Jagoša Purića i Milorada Kuraice.

Kako zaključujete da bi mogao dostići struje pražnjenja od milion ampera?

Koncept je već testiran i dobijene su struje preko 1 MA. U našem uređaju će biti povećana energija plazme prvog, ulaznog stepena, kao i kapacitet kondenzatora koji snabdevaju drugi stepen. Uz veoma malu eroziju, energija kondenzatora će se, dominantno, pretvoriti u energiju mlaza plazme. Očekuju se brzine plazme oko 1000 km/s i temperature reda 150.000–200.000 °C.

Zbog povezivanja sa ITER-om, planirate da u KSPU ispitujete interakcije materijala sa ubrzanom plazmom. Koje materijale ćete ispitivati?

Za fuzione reaktore od značaja su, pre svih, berilijum, volfram i ugljenična vlakna. To su materijali koji će biti u neposrednom kontaktu sa plazmom. Osim ovih eksperimenata, jako su značajna istraživanja vezana za mogućnost ubacivanja plazme u fuzione uređaje, što je jedan od načina da se ubaci energija, ali i samo gorivo. Zatim sledi razvoj dijagnostičkih tehnika, poput Doplerove spektroskopije. Materijal kojim ćemo prezentovati naše rezultate već je pripremljen. Letnja škola će biti idealno mesto da se uspostave kontakti sa skoro svim istraživačima relevantnim u ovoj oblasti. Mnogi od njih su i direktori pojedinih sekcija ITER-a, tako da ćemo imati prilike ne samo da naučimo mnogo toga, već i da prezentujemo našu zemlju i naše rezultate. Očekujem da vrlo brzo postanemo deo zajedničkih istraživanja. Sa već dobijenim rezultatima možemo se uključiti u evropske i svetske projekte, koji bi značili opremanje naših uređaja svim potrebnim mernim tehnikama. Tako bismo postali jedan od dva najaktivnija centra u svetu (Troick i Beograd) za ispitivanje interakcije fuzione plazme sa materijalima. ×

UBRZAVAČI PLAZME: Ideja o plazmenim topovima potekla je iz naučnofantastične literature, a SF stripovi i filmovi su od pedesetih godina XX veka bili krcati herojima, vanzemaljcima i ludim naučnicima koji koriste ovo supermoćno oružje. Teorijski, ovo oružje može, zahvaljujući jakom izvoru energije, da izbaci mlaz ili impuls plazme ogromne brzine koja na ogromnoj daljini može da izazove velikoj razaranja.

Uporedo sa rasprostranjenim mirnodopskim istraživanjima plazme (vidi okvir),

vojne laboratorije u SAD i Sovjetskom Savezu su tokom hladnog rata zaista radile i na projektovanju plazmenih topova. Jedna od ideja za njihovu primenu bilo je obaranje satelita u projektu "Ratovi zvezda". Od ozbiljnijeg razvoja plazmenih topova za vojnu primenu se odustalo, ali se na njih naslonio gotovo celokupan razvoj ubrzavača plazme koji se danas koriste u raznim eksperimentima gde treba proizvesti i ubrzati gas u ovom stanju.

Danas "plazmotroni" već predstavljaju standardnu tehnologiju u razvijenim zemljama. Međutim, razvoj uređaja koji plazmu ubrzavaju do ogromnih brzina (od 100 do 1000 kilometara u sekundi), kao i velikih energija mlaza, najdalje je odmakao u zemljama bivšeg Sovjetskog Saveza, sa kojima je laboratorija Jagoša Purića negovala odličnu saradnju još od osamdesetih godina. To je i dovelo do nastanka prvog plazmenog topa u Beogradu, takozvanog magnetoplazmenog kompresora (MPK).

"Sredinom devedesetih došlo se do ideje da se u Beogradu formira snažan centar u oblasti visokoenergetske plazme, tako da je pokrenut međudržavni naučni projekat", kaže za "Vreme" dr Ivan Dojčinović, koji danas zajedno sa grupom mlađih saradnika nastavlja istraživanja profesora Jagoša Purića, a uz podršku profesora Fizičkog fakulteta Milorada Kuraice, ali tako što usmerava plazmene topove u neočekivanom smeru – ka integraciji sa Zapadom i projektu ITER.

"Prvi prototip magnetoplazmenog kompresora urađen je u našoj zemlji 1999. godine", objašnjava Dojčinović, dodajući da su sve komponente – vakuum komore, elektrode, izolatori i distanceri – napravljene u Srbiji. "Sem istraživačkih centara u Troitsku, Harkovu i Minsku, ovo je četvrti centar u svetu u kome se mogu proizvesti mlazevi plazme velikih energija i snaga. Na taj način Srbija postaje apsolutni lider u regionu u ovoj oblasti fizike plazme."

BACAČ SUNČEVOG VETRA: Kako to sve danas izgleda u drugom podrumu? Studenti sasvim mirno čekaju predavanja u susednoj učionici, a iza metalnih vrata sa natpisom "Centar za nauku i tehnološki razvoj" prolazi se kroz hodnik pun neuobičajenih električnih skalamerija i, potom, ulazi u laboratoriju punu čudnih komora raznih veličina i oblika. U njima se pomoću jakih napona proizvodi i održava plazma, koju Dojčinović i drugi naučnici snimaju >>

Plazma

POSLEDICE: Udar plazmenog mlaza na staklo

Kao četvrto agregatno stanje, plazma je jonizovani gas koje se u prirodi javlja na zvezdama. Plazma bi se proizvoljno mogla opisati kao vreo gas tako visoke temperature da su elektroni masovno napustili omotače svojih atoma, pa plazmu, zapravo, čine snažne struje "vrućih" jona i elektrona koje mogu biti električnim i magnetnim poljima održavane i sabijene u uži prostor ili puštene iz izvora kao brzi mlaz. Plazma se najčešće proizvodi u gasu podvrgnutom vanredno jakim električnim poljima, gasu koji potom dostiže temperature od više desetina hiljada stepeni Celzijusa.

ITER

Fuziona energija se oslobađa u procesu spajanja jezgara izotopa vodonika (deuterijuma i tricijuma). Fuzioni procesi se odigravaju na Suncu ili pri eksplozijama termonuklearnih oružja. Fuzione elektrane nisu dostigle komercijalnu upotrebu jer je materijal u kome se fuzija odvija u stanju plazme i toliko je vreo da ne postoje odgovarajući sudovi u kojima bi se to dešavalo, već se sve mora zbivati u magnetnim poljima. Zato je i smišljen ITER (*International Thermonuclear Experimental Reactor*), dvadeset milijardi evra skup generator tokamak tehnologije, koji će pomoću izuzetno jakih magneta zadržavati vrelu plazmu u sudu oblika đevreka. On će se razvijati i graditi u gradiću Kadarašu u južnoj Francuskoj, ujedinjenim snagama EU, Japana, Ruske Federacije, SAD, Kine, Koreje i Indije. "I druge zemlje mogu se priključiti bilateralnim sporazumima. Tako je Brazil potpisao ugovor sa EU i brazilski naučnici će biti na kvoti evropskih istraživača", kaže dr Ivan Dojčinović iz Laboratorije za fuzionu plazmu, koji je sa saradnicima pokrenuo inicijativu da se Srbija priključi ITER-u. "Dok je CERN pravi naučni projekat čiji je osnovni cilj sticanje novih znanja, pred ITER-om je mnogo kompleksniji zadatak. Izgradnja električnih centrala na principu fuzije omogućila bi rešavanje dva velika problema: predstojeću energetsku krizu, kao i problem klimatskih promena, odnosno emisije ugljen-dioksida", objašnjava Dojčinović dodajući da su istraživanja u ITER-u planirana do 2050. godina. Ukoliko se stvari budu razvijale u željenom smeru, u tom periodu će početi i izgradnja prve eksperimentale električne centrale DEMO u Japanu.

SUDBINA PROTOTIPA: Magnetoplazmeni kompresor, "plazmeni top", iz devedesetih (gore); današnji razvoj dvostepenog ubrzavača plazme za primenu u ITER-u (dole)

i posmatraju spektroskopskim uređajima.

Gigantski kondenzator u uglu laboratorije obezbeđuje dovoljno energije za okidanje magnetoplazmenog kompresora (MPK). A MPK je najviše nalik na rotor motora sa elektrodama koje su kružno raspoređene oko katode u obliku strelice. Do takve geometrije se došlo kako bi se izazvale ogromne brzine plazme, a materijal "topa" ostao neoštećen.

Smešten u zaštitnoj komori, MPK se aktivira okidačem sa nekoliko metara daljine. Veliki prasak i blještavo svetlo ispunjavaju laboratoriju. U režimu takozvanog jonskog prenosa struje MPK u komori dostiže ogromne struje pražnjenja. Sve to traje samo 150 μs, što je oko sedam hiljada puta kraće od jedne sekunde, ali je u svetu ovih procesa izuzetno dugo jer se sa lakoćom može snimiti brzim nanokamerama (stručno se kaže da je to kvazistacionaran proces). Mlaz plazme se kroz komoru kreće brzinom od 120 km/s, a potom udara u staklenu prepreku na kojoj se stvara talog posle okidanja.

"Naziv kompresor izabran je zbog snažne kompresije plazme na izlazu iz uređaja", objašnjava Dojčinović, dodajući da se pri tom dobija veoma gusta plazma, kao i da je velika energija po čestici, tako da "ukupna gustina energija koja se predaje materijalu može biti impozantna".

"U vakuumu ova plazma može da pređe veoma velika rastojanja, zbog zamrznutosti magnetnog polja u plazmi. Ovakve strukture, takozvani plazmoidi, mogu da se kao uređene strukture kreću bez značajnijeg razilaženja." Najsličnija pojava koja postoji u prirodi je plazma koja se u toku erupcija izbacuje sa površine Sunca, što je poznato kao sunčev vetar. Inače, deo te, sa Sunca potekle plazme dolazi i do Zemlje, gde magnetnim poljem biva usmeren ka polovima, zbog čega nastaju najlepše pojave u Zemljinoj atmosferi – aurore.

PUT NA ZAPAD: Pored ovog osnovnog ubrzavača plazme, u laboratoriji se pravi i savršeniji model MPK-YU, koji dostiže četvorostruko veće struje pražnjenja. Uporedo se razvija i uređaj koji bi zaista mogao biti ulaznica Srbije za ITER – novi plazmeni top koji će biti višestruko veći i zvaće se dvostepeni kvazistacionarni ubrzavač plazme (KSPU). Na njemu se očekuju brzine od oko 1000 km/s, temperature 150.000–200.000°C, a struje pražnjenja od milion ampera.

"Ovo je uređaj koji u potpunosti simulira sve procese u ITER-u", kaže Dojčinović, objašnjavajući da su parametri plazme koji se dobijaju u ovoj laboratoriji takvi da se "eksperimentalno mogu simulirati procesi u najkritičnijem delu ITER-a, takozvanom divertoru, gde dolazi do vakuumiranja, odnosno izvlačenja potrošenog goriva iz komore i ubacivanja novog goriva".

Kako bi predstavili ovdašnje rezultate i uspostavili dublje veze, Dojčinović i njegovi mladi saradnici – Ana Kostić, Nikola Stevanović, Ivan Šupić, Sanja Zdolšek i Nikola Božović – ovog meseca putuju u ITER. "Srbija bi uskoro trebalo da postane deo Euroatoma, evropske zajednice za atomsku energiju, i time dobije mogućnost priključenja evropskim fuzionim projektima", nada se Dojčinović i dodaje da su ogromne mogućnosti i za saradnju sa Japanom, Rusijom, Kinom i Indijom, pošto se svi, kako kaže, "nalaze na istom zadatku".

Obično se sled stvari doživljava sasvim obrnuto. Lepe, ponekad sasvim altruistične zamisli entuzijastičnih naučnika često se pretvaraju u opaka oružja, izazivajući zločine poput Hirošime i Nagasakija. Zaista se retko događa da se nešto što je u najmanju ruku izdašno finansirano zbog primisli o tajnom oružju, pokaže onako korisno kako bi beogradski plazmeni ubrzavači mogli biti za ITER. Igrom slučaja, čitava priča o primeni fuzije obeležena je takvim obrtom – termonuklearne, fuzione bombe su napravljene još 1952. godine, a zbog raznih tehnoloških prepreka, još uvek se nije ovladalo fuzionim procesom koji bi davao energiju za mirnodopske svrhe. Srbija se tu ne izdvaja, jer u ovom poduhvatu nema nevinih. ×

SLOBODAN BUBNJEVIĆ

Dosada u najavi

Nije problem u tome što je Dženson Baton opet pobedio, već je problem razlika koju je tokom trke napravio

Između dve trke, one u Monte Karlu i prošlonedeljne u Istanbulu, za Veliku nagradu Turske, vodio sam u nekoliko navrata žestoku raspravu povodom konstatacije iz prošlog teksta da Dženson Baton (BronGP) jeste superioran, ali da trke nisu dosadne kao onomad kad je stazama harao Šumi. Neću ići u detalje, ali moja i argumentacija oponenata bile su u najmanju ruku – egal. Posle onoga što se dešavalo na poslednjoj trci javno priznajem da mi sve više ponestaje aduta, a najjači udarac zadali su mi Fetel i njegovi šefovi iz Red Bul tima. Posle treninga na kome je Nemac osvojio prvo startno mesto jedva sam čekao da sa mojim oponentima prokomentarišem razvoj situacije u svetlu aktuelnih rezultata na terenu sa posebnim osvrtom na brzinu na pravcima, ali avaj, očekivano trkanje u nedelju trajalo je samo nešto više od pola kruga jer je Fetela mala nepreciznost u jednoj krivini, a sve to na prljavoj stazi, koštala vodećeg mesta koje mu je 'ladno oteo Baton. E sad, sve bi to bilo OK, mislim šta je tu je, sve je to za ljude, idemo dalje, trkamo se, kad ono – cvrc! Ne samo da nije bilo trkanja, već ode Dženson ko brzi voz, tokom trke je imao razliku i odskora dvadeset pet sekundi u odnosu na drugog. Za to vreme lumeni iz tima Red Bul ponašali su se kao da se ništa nije desilo i ostavši na strategiji da Sebastijan tri puta tokom trke svrati u boks na zamenu guma i dolivanje goriva upropastili su ne samo šansu da eventualno stigne Batona, već je siroti Fetel izgubio i drugo mesto pa Rosov pulen već sada može reći da mu je vrabac (titula) na domak ruke.

"Super rezultat za njega, ali vrlo, vrlo loše za šampionat", kiselo je šef F1 Berni Eklston prokomentarisao Batonovu šestu pobedu na sedam održanih trka, što je u istoriji ovog sporta pošlo za volanom samo Džimu Klarku i već pomenutom Mihaelu Šumaheru. Uz pomenuto, veliki mag Berni je imao još razloga za sekiraciju jer se od negdašnjih sto hiljada duša na tribinama, ove godine oko staze u Istanbulu jedva skupilo trideset i pet hiljada gledalaca.

Rekoh već, Fetel je na cilj stigao treći, a drugi je bio njegov timski kolega Mark Veber. Ni po jada da ga je Australijanac tokom trke obišao, ali jok! Tim je za njega imao strategiju od dva svraćanja u boks!

"Posle prvog dela trke bilo je jasno da sam kratak s gorivom i zato me čudi što su (šefovi tima) ostali pri strategiji od tri svraćanja u boks, a pokazalo se da sam 'uhvatio' Batona baš pred drugi ulazak u boks. Zbog toga me je i Mark pretekao i sve u svemu mislim da posao nismo najbolje obavili", neskriveno ljutito je posle trke komentarisao svoj i nastup tima u Istanbulu. Uz pomenuto, pred kraj trke su

REUTERS

Poredak vozača

1. Baton (Bron GP)	61
2. Barikelo (Bron GP)	35
3. Fetel (Red Bul)	29
4. Veber (Red Bul)	27,5
5. Truli (Tojota)	19,5
6. Glok (Tojota)	13

Poredak timova

1. Bron GP	96
2. Red Bul	56,5
3. Tojota	32,5
4. Ferari	20
5. Meklaren	13
6. Reno	9

Fetelu javili iz boksa da ne jurca za Veberom jer je "Mark brži", što em u tom trenutku nije bilo tačno, em je ponukalo Fetela da cinično kaže: "Kad izgubiš prvo mesto posle starta, shvatiš da imaš lošu strategiju i nisi na poziciji na kojoj želiš da budeš, poslednja stvar koju želiš da čuješ je – da usporiš." Pravo u centar! Ipak, stručnjaci smatraju da je Fetelova brljotina najviše uticala na njegov rezultat u Istanbulu pa tako španski dnevnik "Marka" piše da je "vozačkom greškom dao Batonu pobedu kao na srebrnom poslužavniku", a italijanska "Gazeta" najpre konstatuje da je "sve sam upropastio svojom četvrtom greškom ove sezone" i zaključuje da je Fetel "još zelen da bi bio šampion".

Posebna priča je Rubens Barikelo (BronGP) koji je bio treći na startu, ali je komično izgledao kada je dat znak za početak trke. Verujte mi na reč, podsetio me je na detinjstvo kada smo se drugari i ja trkali kolicima, daska na metalnim kuglagerima, niz staze Karađorđevog parka, na ono kad na vrhu 'vatamo zalet pa i nogama i rukama i telom guramo napred što više možemo. E sad, čemerni Rubinjo bi verovatno radio isto da nije čvrsto vezan pojasevima, bar tako sam protumačio govor tela gledajući usporeni snimak starta snimljen kamerom na Barikelovom bolidu uz depresivnu sliku gomile bolida koji ga obilaze.

"Imao sam problem sa kvačilom", objasnio je posle Rubens. "Oni (tim) su potpuno omašili kalkulaciju, a tokom trke mi se limiter motora uključivao na pravcima pa nisam mogao da obilazim. Ne kritikujem tim, ali mislim da bi morali da povedu više računa u pripremi mog bolida, loša sreća mi se i suviše često dešava."

Iako sam nevoljno priznao da je trka bila dooooosadna, bar je bila indikativna. Mislim, Tojota se vraća u formu, Truli je bio četvrti, a Glok osmi, Niko Rozberg (Vilijams) je imao odličnu trku i stigao na cilj peti, šesto mesto za Masu (Ferari) najviše je što su on i tim mogli da učine jer su kuburili i sa menjačem i sa ležanjem bolida na stazi, a sedmo mesto za Kubicu i BMW je nagoveštaj "buđenja" ovog tima. Sledeća trka je 21. juna na stazi u Silverstonu za Veliku nagradu Engleske i teško mi je da predvidim da li će na poslednjoj predstavi na stazi koju vozači inače ne vole, Batonu domaći teren i publika biti prednost ili će imati "olovne točkove". Uz pojačanu motivaciju konkurenata ohrabrenih dobrim rezultatima očekujem zanimljivu trku, a pošto neki gore od onoga što su pokazali ne mogu, valjda će biti dinamičnije i u trkanju "ostalih". Uostalom, nije li šampion Luis Hamilton u utorak izjavio da će "bar jednom u ovoj sezoni pobediti Batona". ×

DUŠAN RADULOVIĆ
Radio Beograd 1

POLITIKA I EGZEKUTORI

Odgovor na komentare o tekstu "Desant na 25. maj" VREME 961

U vezi sa tri komentara (dve reakcije i jedne samoreklamerske površne impresije) objavljena u prošlom broju "Vremena" moram da objasnim nesporazum: moj članak govori o načinu na koji politika i država tretira muzeje, što primer Muzeja istorije Jugoslavije odlično ilustruje. Komentarima (sa izloženim planovima za budućnost) M. C. i K. Ž. nisu demantovali niti uspeli da shvate ozbiljnost bitnog problema MIJ-a u kojem rade – sistematsko otuđivanje njegovih sadržaja. Naprotiv, oni to hrabro brane argumentima o predimenzioniranom Muzeju i postojanju boljih mesta za te sadržaje. Vrhunac je argument da su u martu 2009 (konačno posle 13 godina) sproveli propis o iseljenju Arhiva JBT, donet 1996. godine u vreme Miloševićevog ulaska u Muzej. Verovatno, ni oni ni Ministarstvo kulture koje je to potvrdilo, ne znaju da je taj propis ukinut još 1999. godine. Takođe, nepotpuno, nedobronamerno i neprecizno opisuju šta se dešavalo u Muzeju od 2001. do 2008. Iskrivljene su i izostavljene mnoge činjenice, npr. podatak o ukupnom broju eksponata u Muzeju promašen je za mnogo desetina hiljada, oduzimanje od strane Ministarstva kulture prostora Muzeja na Trgu Nikole Pašića nazvano je gubitkom, nije rečeno da je u tom periodu: otuđivanje predmeta iz Muzeja zaustavljeno, da je vraćen veliki broj eksponata, da je tada sređen filmski arhiv (koji su preneli na bolje mesto), da je realizovano 80 izložbi uključujući nagrađenu na koju se pozivaju, da je otpušteno manje zaposlenih od broja koji je po odluci vlade trebalo da se otpusti itd. Međutim, rasprave o iskrivljenim detaljima, umesto o suštinskoj temi, još više ugrožavaju ionako slabu perspektivu MIJ-a. To nije moj cilj. Ponavljam rečeno u tekstu "Desant na 25 maj": kompleksne stvari mnogima su teško shvatljive. Tema članka je, dakle, u sferi politike prema muzejima, a ne u sferi egzekutora te politike.

Ljiljana Cetinić, Beograd

JEDNA FINA LEKCIJA

Komercijalni genetički rodoslov VREME 961

Po tome sto sam dosad čitao, vaš tekst "Komercijalni genetički rodoslov" je prvi primjer inteligentne interpretacije računarskog poigravanja "porijeklom naroda" u svakakvoj štampi na ovdašnjim jezicima (Englezi i Francuzi bi nekad rekli – "na jeziku lokalnih urođenika").

Vaš novinar i njegova sagovornica održali su finu lekciju raznoraznim tvorcima povelike gomile proizvoljnih kričavih zaključaka koliko je ko Viking, a koliko Tatarin.

Ljubomir Berberović, Sarajevo

ZAR BAŠ POSLE DEČANA

Uloga motke u kolektivnoj svesti VREME 961

Neverovatna je koincidencija između dnevne politike i objavljivanja snimaka od strane "Vremena" o Crnoj Reci. Da stavimo na stranu pitanje upotreba pravih metoda u efikasnom lečenju zavisnika, ipak ostaje upečatljiv fakat da je slučaj "Crna Reka" iznebuha izbio u javnost bas nakon posete Bajdena Dečanima – na osnovu dozvole tzv. Svetog sinoda SPC-a – nakon odbijanja davanja blagoslova istom gospodinu, koji je pre deset godina javno propagirao da svi Srbi treba da se stave u koncentracione logore, da poseti ovaj najlepši srpski manastir od strane mitropolita Artemija koji je po službenoj dužnosti prvi koji treba da se pita za izdavanje ovakve dozvole. Inače, to je isti onaj mitropolit koji uporno odbija da osvešta obnovljene srpske manastire nakon njihovog divljačkog rušenja od strane Šiptara i tako verifikuje kulturološki etnocid nad kosmetskim Srbima. Nije teško zaključiti da se preko Crne Reke, u stvari, sam mitropolit Artemije stavlja na raspeće i tako uklanja poslednja prepreka za političko priznanje nezavisnosti Kosova, ali i za potpisivanje Unije sa papom i Rimokatoličkom crkvom. Redakciji "Vremena" se unapred zahvaljujem na političkoj toleranciji koju je pokazala objavljivanjem ovog komentara.

Vladislav B. Sotirović, elektronskom poštom

NEISTINE O "RASKRŠĆU"

Što vam se šapne... VREME 960

Javljam vam se povodom članka objavljenog u vašem nedeljniku, zbog nekih netačnih informacija koje su iznete u vezi rehabilitacionog centra za zavisnike Raskršće iz Novog Sada. Reč je o članku izdatom 28. maja 2009. godine u broju 960, koji je napisao vaš novinar Zoran Majdin. Sadržaj članka uključuje intervju sa episkopom jegarskim Porfirijem, a naslov glasi: "Što vam se šapne na uvo, propovedajte sa krovova". Kao direktor i osnivač Udruženja za pomoć zavisnicima Raskršće, želim da vam skrenem pažnju da određene izjave u navedenom članku nikako nisu tačne.

U rečenici (navodim iz članka): "Pored Pravoslavne i Rimokatoličke crkve, slične centre kod nas vode i druge verske zajednice, na primer pentikostalna u centru Raskršće i subotarska u Reto centru na Avali. Moram da kažem da Raskršće ni u kom slučaju nije pentikostalni centar (isto tako,

Danas CONFERENCE CENTER
Institucionalna podrška
Coca-Cola Hellenic Korporativna podrška
Korporativni partner Microsoft
Medijski partneri:

11. jun 2009. godine

Elektroenergetski sistem Srbije – Novi investicioni ciklus

09.45 Uvodni pozdrav: Željko Pantić, izvršni direktor Dan Graf d.o.o.
09.50 Video najava Panel diskusije
09.55 - 11.30 Panel diskusija: Elektorenergetski sistem Srbije - Novi investicioni ciklus
Da li je elektroenergetski sistem Srbije osposobljen da po postojećim cenama električne energije i nadalje funkcioniše bez problema? Da li je cena struje socijalna kategorija, ali ujedno i glavna preprekainvesticijama u elektroenergetski sistem Srbije? Koje potencijale ima Srbija u oblasti gradnje novih termoelektrana, i mogu li novoizgradeniblokovi biti u skladu sa visokim ekološkim standardima EU? Koji su planovi države Srbije u oblasti investicija u gradnju hidrocentala i mini-hidrocentrala, i može li električna energija dobijena iz obnovljivih izvora, poput vetra, dobiti značajne finansijske stimulacije od države? Da li je elektroenergetskom sistemu Srbije neophodna gradnja nuklearnih elektrana, da bi podmirila narastajuće potrebe građana i privrede Srbije za električnom energijom, ili je ekološki i bezbednosni rizik preveliki? Hoće li nakon ozbiljnog rasta cena grejanja na prirodni gas, grejanje na električnu energiju u Srbiji postati povoljnije za građane i privredu? Kako će elektroenergetski sistem Srbije podneti rast potrošnje električne energije u letnjim mesecima, koji je povezan sa masovnim korišćenjem klima uređaja?

eft ideas with energy
Partner Panel diskusije

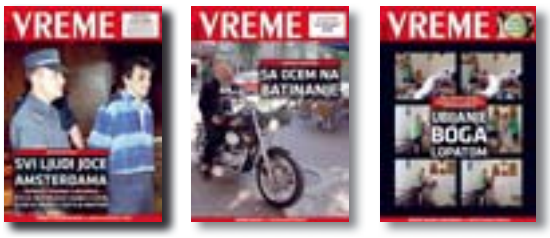
12.30 - 13.30 **Specijalni panel**

- **Najava tematskog profila i termina programa sedam konferencija Danas konferens centra koje su planirane za period septembar - decembar 2009. godine: 21. septembar, 8. oktobar, 21. oktobar, 6. novembar, 23. novembar, 8. decembar i 22. decembar 2009. godine.**
- **Predstavljanje novih članova tima medijskih partnera Danas konferens centra.**
- **Promocija novih sadržaja medijske postprodukcije konferencija Danas konferens centra.**

Akreditacija za kompanije, marketing i PR agencije:
Ukoliko želite da prisustvujete Specijalnom panelu na kome će biti predstavljen program sedam konferencija Danas konferens centra , svoju akreditacionu prijavu pošaljite na **conferences@danas.rs.** Broj mesta je ograničen, a prisustvo je besplatno.

Prijavite se na
www.danas.rs

za vašu informaciju, Reto centar nije subotarski, ali to već nije moja stvar), nego oformljena nevladina organizacija, registrovana 2000. godine od strane Ministarstva pravde, i nije pod nikakvom upravom pentikostalne denominacije niti bilo koje druge crkve. Ovo želim posebno da naglasim, jer se spominje na još jednom mestu u članku, i to u rečenici (navodim iz članka): "Na primer, mesečni boravak u Raskršću (pentikostalci) košta 300 evra, a pri samom ulasku u kamp plaća se jednokratna kaucija u iznosu od 1000 evra." Ovde se za Raskršće piše da su pomenuti "pentikostalci", što izjavljujem da je potpuno netačno. U prethodnoj rečenici takođe su navedene netačne informacije vezane za novčanu nadoknadu rehabilitacionog programa Raskršća. Mesečni boravak polaznika ne staje 300 evra, nego mi mesečni boravak u našim centrima naplaćujemo u vrednosti 29.000 dinara, preko žiro-računa, i za taj iznos mi plaćamo porez propisan od države. Isto tako, izjava da se pri samom ulasku u kamp plaća jednokratna kaucija u iznosu od 1000 evra je u potpunosti netačna i rekao bih zlonamerna od strane Porfirija jer je hteo na taj način da sugeriše kako mi uzimamo ogromne pare od ljudi na ulasku u program. Kaucija od 1000 evra kod nas ne postoji!!! Postoji depozit koji polaznik uplaćuje pri ulasku u naš program, a koji iznosi 250 evra. Ovaj depozit postoji za slučaj da polaznik programa napravi neku materijalnu štetu u rehabilitacionom centru, koja se u tom slučaju naplaćuje od tog novca. Ako do toga ne dođe, potpuni iznos depozita od 250 evra vraća se osobi kada (i ukoliko) završi program.

Saša Ivanović, elektronskom poštom

IMA TO KOD VUKA

Zezanje krize — VREME 961

Ne želeći nimalo da umanjim značaj opservacije vašeg visokocenjenog kolumniste g. Živkova o glagolu "zezati" (u kojoj sam zaista uživao, kao što se i inače radujem njegovim kolumnama, a ni "Retrovizor" ne propuštam, ako to smem reći u konkurentskom mediju), ipak bih primetio da je glagol "zezati" znatno stariji od "sredine prošlog veka". Pojavljuje se već u Vukovom *Srpskom rječniku* 1818. godine, sa značenjem objašnjenim na latinskom kao "agitari futuendo", ali iz izdanja od 1852. ovaj glagol nestaje, zajedno sa ostalim "sramotnim" rečima. Otuda, danas, valjda više niko ni ne zna šta "zezati" zaista znači (u njegovom osnovnom, takoreći tehničkom smislu), mada je sačuvano sećanje na nepriličnost upotrebe tog glagola u pristojnom društvu (dok i ono ne iščezne zahvaljujući dovitljivosti i duhovitosti naših marketinških magova).

Nenad Nikolić, elektronskom poštom

A GDE JE TU LIVERPUL

Ave Barselona — VREME 961

Da li samo grubom greškom (ili čak i zlom namerom prema engleskom fudbalu) iz spiska istorijskih fudbalskih timova apsolutno neopravdano je izostavljen Liverpul. A Liverpul je harao Evropom (i Engleskom, naravno) i ko zna koliko bi to trajalo da nije bilo tragičnog događaja na Hejselu pa je engleskim timovima zabranjeno učestvovanje u evropskim kupovima. A podsećanja radi, Liverpul je samo u svom zlatnom periodu (do Hejsela) osvojio: 4 (i slovima četiri) Kupa šampiona Evrope (1977, 1978, 1981. i 1984), dva UEFA kupa (1973, 1976), evropski Super kup (1977), bio 8 puta prvak Engleske (1973, 1976, 1977, 1979, 1980, 1982, 1983. i 1984)..., osvojene nacionalne kupove u Engleskoj i učešća u izgubljenim evropskim finalima neću ni da pominjem. E pa samo osvajanje Kupa šampiona Evrope dva puta zaredom ('77. i '78) bilo bi dosta da se Liverpul uvrsti u spisak "istorijskih timova" kao, na primer, Milano za isti uspeh 1989. i 1990. Da li je to nekad Barselona postigla? Ali, izgleda da autor više voli Milano i Barselonu. Da li se autor seća Kevina Kigena i Kenija Dalglisa, na primer.

Vojislav Milošević, navijač Liverpula

>> PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
Svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	Svet
VREME DVD komplet 1997–2007	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2007. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

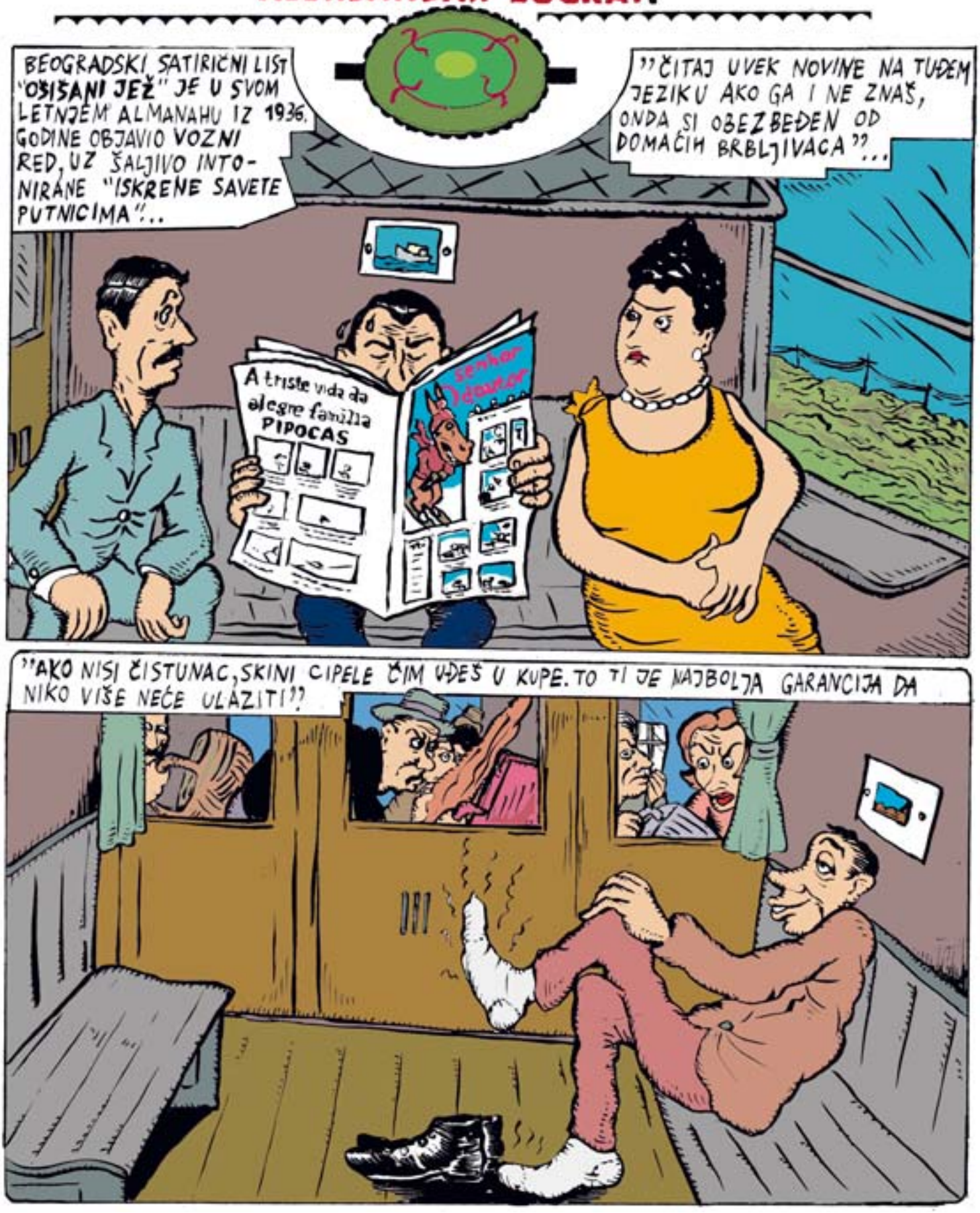
	Srbija	Svet
Filip Švarm: knjiga i DVD Jedinica	790 din	34 USD
samo knjiga Jedinica	670 din	23 USD
Dragan Todorović: Živela naša Srbija	500 din	19 USD
Boris Varga: Putinova Baršunasta gerila	480 din	19.75 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Mišarska 12, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

>> DODATNE INFORMACIJE U VEZI S PRODAJOM I PRETPLATOM >TELEFONOM, RADNIM DANOM OD 10 DO 16h: 011/3234-774 > E-MAILOM NA PRETPLATA@VREME.COM

ISKRENI SAVETI PUTNICIMA

ALEKSANDAR ZOGRAF.

"KAD KIJAŠ, METNI MARAMU NA NOS NA VREME; KAD KAŠLJEŠ, METNI RUKU NA USTA; KAD NEŠTO POGANO POMISLIŠ, ĆUTI; KAD TI NOĆU NEKAKVA LEPA ŽENSKA, SPAVAJUĆI, METNE GLAVU NA RAME, ĆUTI KAO RIBA I UDOBRAZI DA ONA TO ČINI KOBAJAGI NESVESNO".

"KAD TE NEKAKVI UNIFORMISANI LJUDI, KOJI IZGLEDAJU KAO NEKA KOMBINACIJA PISMONOŠA, TRAMVAJSKIH KONDUKTERA, ŽELEZNIČKIH SLUŽBENIKA I OPŠTINSKIH ČISTAČA, U TRENUTKU KADA SI ČVRSTO ZASPAO PROBUDE I PONUDE DA SLUŠAŠ RADIO, UDRI GA BEZ RAZMIŠLJANJA NOGOM U TRBUH. NEĆEŠ ODGOVARATI NI PRED ZEMALJSKIM NI PRED BOŽJIM ZAKONIMA".

Špijun

Da su špijuni svuda oko nas, bili smo upozoravani još odavno. Ko je tada služio u JNA seća se saveta da se izbegavaju kontakti sa strancima. Posebna upozorenja su se odnosila na lepe strankinje koje pokušavaju da izvuku vojne tajne, ali oni koji su bili u uniformi znaju da je verovatnoća za takva iskušenja bila ravna nuli.

Špijunaža je u to vreme za običan narod bila deo nekog nedodirljivog sveta. Znalo se da se međusobno špijuniraju Rusi i Ameri, verovalo se i da našu zemlju svi špijuniraju, a i mi valjda nekoga (samo da bi se zaštitili), ali se time bavila Služba. Za druge su ostajale priče o tom opasnom i uzbudljivom svetu, filmovi o Džejmsu Bondu i knjige Džona le Karea. Početkom osamdesetih, dok smo se još smejali Iliji Čvoroviću, jedan prijatelj je od starijeg komšije dobio dobronamerno upozorenje: "Čuo sam da si se učlanio u Američku čitaonicu. Znam ja da to nije ništa, uzimaš knjige i čitaš novine, ali ko zna šta će doći jednog dana, ne znaš kako je bilo '48."

Onda su se devedesetih Čvorovići vratili na velika vrata, i to u vrhove vlasti, pa je počela hiperprodukcija špijuna i stranih plaćenika. Strani plaćenici koje je vlast imenovala delovali su uglavnom kao socijalni slučajevi, za razliku od onih koji su ih prozivali. Špijuna je sigurno bilo, kako to biva u vreme ratova i kriza, ali je jedini potencijalni koga sam upoznao odgovarao onom čuvenom "Bolji i viši pođoše boljijema i višijema, a ja jedva i vas dopadoh". Početkom devedesetih je u Beograd pristigao mladi Amerikanac, zovimo ga Alen, koji je u Njujorku počeo da uči srpski. Zainteresovao se za istoriju Balkana, onda došao u Srbiju, zaljubio se što u devojke, što u beogradski život, i ostao. Stekao je mnogo prijatelja koji su godinama pokušavali da mu nađu devojku za ženidbu koju sam nikako nije uspevao da osvoji. Onda je Alen nestao, preko noći. Osvanuo je u Njujorku, a prijateljima je u telefonskim razgovorima nemušto objašnjavao da je nešto psihički pukao i da je morao da ode bez pozdrava. Šta god da je radio po žurkama i beogradskim kafićima, ako je radio, verovatno se moglo uklopiti u ono što je o svom špijunskom radu rekao pisac Grejem Grin, nekada agent britanskog MI6. Grin je tvrdio da je teško odrediti ko je imao manje koristi od njegovog rada, služba ili on sam, a da je izveštaje pisao kad god bi mu ponestalo novca.

Određena skepsa prema onima koji previše uče strane jezike postoji na svim meridijanima, naročito ako se od tog učenja ne vidi nikakva korist na prvi pogled. Jedan prijatelj, poliglota, igrom slučaja se zatekao u Turskoj u vreme kada je počelo bombardovanje Srbije i rešio da tamo ostane dok oluja ne prođe. Pošto se rat otegao finansijske rezerve su mu se istopile, pa je krenuo da se raspituje za bilo kakav posao. Na kraju je stigao i do buregdžije kod koga je svakog dana doručkovao. Na pitanje "Šta znaš da radiš?", počeo je da kiti svoj CV: "Znam jezike, engleski, francuski, nemački, persijski, turski, sve jugoslovenske..." "A, pa ti si špijun." "Ma, nisam." "Normalan čovek zna jedan strani jezik, 'ajde neka bude i dva, a samo špijuni toliko kao ti, i to pola ovih nekorisnih."

Kod nadležnih je poznato da najviše zabuna izazivaju "bezveznjaci" koji se slučajno nađu tamo gde drugi odlaze samo namerno. Sredinom devedestih obreo sam se u Tadžikistanu, najsiromašnijoj bivšoj sovjetskoj republici u Centralnoj Aziji. Zvanično sam došao u nekoj vrsti studentske razmene, tako što u Tadžikistan niko drugi nije hteo da ide. Većina se otimala za odlazak na Zapad, prezrivo frkćući na pominjanje egzotičnih predela netaknutih masovnim turizmom. Firma (državna) u kojoj sam radio na plaćeno odsustvo pustila me bez problema – jedan čovek manje nije značio mnogo, posla ionako nije bilo dovoljno. A meni je privlačnije izgledalo pola godine skitanja po putu svile i visovima Pamira, nego svakodnevno ustajanje u šest ujutru i guljenje kancelarijske stolice.

Razmena je podrazumevala da sve vreme budem u nekoj porodici u Tadžikistanu – da bi član te porodice, student, kasnije mogao da ode u neku evropsku zemlju. I sve je dobro funkcionisalo dok me nije zapazio šef policijske stanice, koja se nalazila preko puta zgrade u kojoj sam živeo. Prvi razgovor je bio prijateljski, do pitanja koliko ostajem. "Šest meseci? Šta ćeš da radiš šest meseci? Zašto si došao baš ovde, odakle svi hoće da pobegnu?" Priroda, istorija, kultura i jezik nisu prihvaćeni kao razuman odgovor. "A zašto si učio persijski, zar ti nisi mašinac? Kakav si ti student sa trideset godina? Aaa, postdiplomske. I baš ćeš nešto u ovoj propaloj državi da naučiš!" Sa te strane šef je bio u pravu, ali nisam mogao otvoreno da mu kažem da me učenje najmanje zanima, a da sam mu prave razloge već naveo.

U firmi koja me je primila radilo se još manje nego kod nas, pa mi niko nije zamerao česta odsustvovanja, ali su susreti sa predstavnikom zakona postajali sve nervozniji, a razgovori otvoreniji. "Još si tu, pa zar nisi otišao pre mesec dana? Bio si na Pamiru, i tamo si nešto učio?" S njegove tačke gledišta, sve je bilo jasno, jedino nije razumeo šta špijuniram. U blizini je bio rudnik iz koga je izvađen uranijum za prvu sovjetsku bombu, ali je davno zatvoren; lokalni građanski rat vodio se daleko na jugu i nikoga u svetu nije zanimao osim samih Tadžika; grad u kome sam živeo bio je palanka u kojoj se ništa nije dešavalo.

Postao sam mu noćna mora – a i on moja – samo što sam ja njega razumeo, a on mene nije.

Svakog jutra me, pri izlasku iz zgrade, dočekivao njegov sve očajniji pogled. Sa nevericom je posmatrao kako mojim domaćinima nosim džakove krompira sa pijace. "Ovde samo Avganistanci tegle džakove, šta ti glumiš? Kako to misliš za zimu, nećeš valjda ovde i da prezimiš? Jesi li čuo da se fabrika zatvara? Zašto sad ideš u Samarkand?"

Kada je konačno čuo da odlazim, prvi put se nasmejao posle toliko meseci druženja. Izljubili smo se na rastanku, kao najbolji prijatelji. Mahnuo mi je i doviknuo: "Sve bih dao da znam šta si ovde radio, ali nema veze, samo idi i radi to na nekom drugom mestu." ×

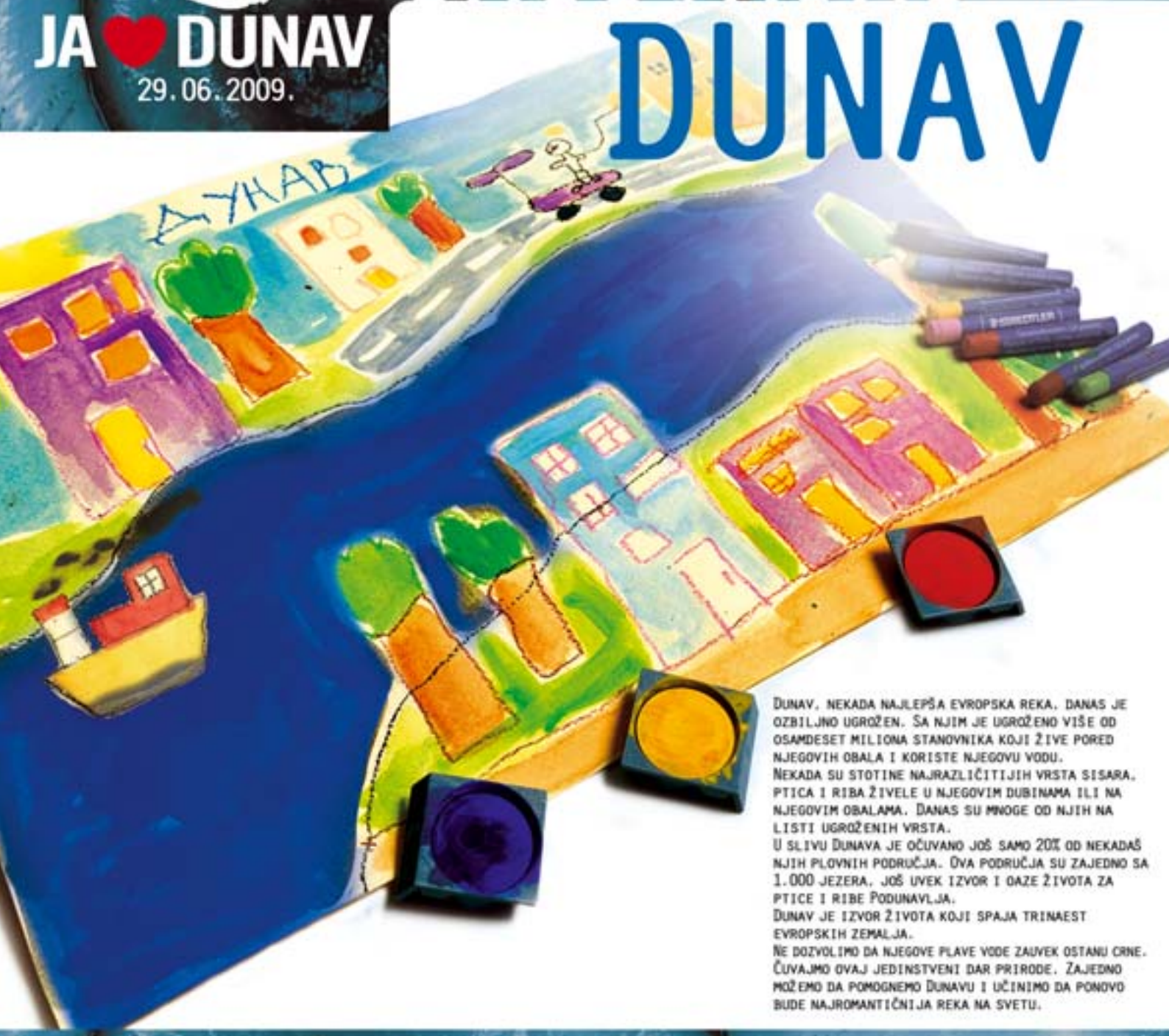
MOMIR TURUDIĆ

DAN DUNAVA

JA ♥ DUNAV

29. 06. 2009.

SAČUVAJMO DUNAV

DUNAV, NEKADA NAJLEPŠA EVROPSKA REKA, DANAS JE OZBILJNO UGROŽEN. SA NJIM JE UGROŽENO VIŠE OD OSAMDESET MILIONA STANOVNIKA KOJI ŽIVE PORED NJEGOVIH OBALA I KORISTE NJEGOVU VODU.
NEKADA SU STOTINE NAJRAZLIČITIJIH VRSTA SISARA, PTICA I RIBA ŽIVELE U NJEGOVIM DUBINAMA ILI NA NJEGOVIM OBALAMA. DANAS SU MNOGE OD NJIH NA LISTI UGROŽENIH VRSTA.
U SLIVU DUNAVA JE OČUVANO JOŠ SAMO 20% OD NEKADAŠ NJIH PLOVNIH PODRUČJA. OVA PODRUČJA SU ZAJEDNO SA 1.000 JEZERA, JOŠ UVEK IZVOR I OAZE ŽIVOTA ZA PTICE I RIBE PODUNAVLJA.
DUNAV JE IZVOR ŽIVOTA KOJI SPAJA TRINAEST EVROPSKIH ZEMALJA.
NE DOZVOLIMO DA NJEGOVE PLAVE VODE ZAUVEK OSTANU CRNE. ČUVAJMO OVAJ JEDINSTVENI DAR PRIRODE. ZAJEDNO MOŽEMO DA POMOGNEMO DUNAVU I UČINIMO DA PONOVO BUDE NAJROMANTIČNIJA REKA NA SVETU.

Dunav

NAŠA REKA.
NAŠA BUDUĆNOST.

VREME
Copyright © 1997–2005 Vreme
PDF izdanje razvili: Saša Marković i Ivan Hrašovec
obrada: Marjana Hrašovec